

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİM ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARINDA YER ALAN YAZI
DERSİ İÇİN HAZIRLANAN ETKİLEŞİMLİ CD’NİN UZMAN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yeşim ERMİŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yard.Doç.Dr.AYŞE OKUR

Konya-2014

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	YEŞİM ERMİŞ
	Numarası	108309031011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Yazı Dersi İçin Hazırlanan Etkileşimli CD'nin Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	YESİM ERNİŞ
	Numarası	108309031011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitim Ana Bilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd.-Doç. Dr. Ayşe OKUR
Tezin Adı	"Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Yazar Dersi İçin Hazırlanan Etlicilesimli CD'nin Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi"	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Yazar Dersi İçin Hazırlanan Etlicilesimli CD'nin Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" başlıklı bu çalışma .17.../.../2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Yrd. Doç. Dr. Ayşe OKUR	Danışman	
Doç. Dr. Erdal Haverter	Üye	
Yrd. Doç. Dr. M. Ali Genç	Üye	

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın başlangıcından sonuna kadar desteğini esirgemeyen, Sayın Hocam Yrd. Doç. Dr. Ayşe OKUR'a teşekkür ederim.

Tez çalışmamla ilgili olarak uzman görüşlerini benimle paylaşan, Sayın Prof.Dr. Adnan TEPECİK ve Sayın Doç. Dr. Uğur ATAN'a destekleri için teşekkür ederim.

Tezimin bilimsel kriterlere uygunluğu konusunda bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet ŞEREN'e, Arş. Gör. Serkan KOŞAR'a, Sayın Prof. Dr. Feridun SEZGİN 'e, Sayın Öğretim Görevlisi Bünyamin YILMAZ 'a teşekkür ederim.

Tez konumuyla ilgili olarak görüşlerinden faydalandığım zamanını, bilgi ve tecrübelerini paylaşan saygıdeğer Hocalarıma destekleri için teşekkür ederim. İnteraktif CD'min yazılım kısmında destek olan Öğr. Gör. Serkan VURAL' a, Hayatımın her evresinde bana destek olan ve inanan sevgili annem Nuran ERMİŞ 'e bilgisiyle bana yol gösteren kardeşim Öğr. Gör. Seçil ERMİŞ'e tezin yazım aşamalarında sabırla destek veren kızlarım Buse ve Beren'e teşekkür ederim.

Öğrencinin	Adı Soyadı	YEŞİM ERMİŞ
	Numarası	108309031011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Yrd.Doç.Dr.Ayşe Okur
Tezin Adı	Yükseköğretim Kurumlarında Yer Alan Yazı Dersi İçin Hazırlanan Etkileşimli CD'nin Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı; Yazı dersinin günümüz sanatının geldiği nokta hedef alınarak yenilenip, dersin disiplinler arası bağlamda yenilikleri takip etmesinin gerekliliği üzerinde durularak, geçmiş kültürlerin kaligrafisi, hat ve tezhip sanatı hakkında öğrenciye bilgi verilmesi ve bu bağlamda öğrencinin geçmiş ve gelecek arasında sentez kurup çalışmalar yapabilmesi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda yerli ve yabancı literatür kaynaklar araştırılarak örnek bir ders planı oluşturulmuştur. Bu planda öğrencinin yapacağı projeler belirlenmiş aşamalar halinde Etkileşimli CD içerisine yerleştirilerek öğretim elemanlarının görüşüne sunulmuştur. Bu araştırmanın çalışma grubu alanlarında uzman olan 30 öğretim elemanı olarak belirlenmiştir. Araştırmada tarama modeli kapsamında, literatürden ve alan uzmanları ile yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır.

Araştırmacı interaktif eğitim konusu ile ilgili geniş kapsamlı yerli ve yabancı literatür taraması yapmıştır. Bununla birlikte araştırmanın alt amaçları doğrultusunda Yazı Dersi ile ilgili olarak örnek bir etkileşimli (interaktif) eğitim CD'si 1 öğretim elemanı, 1 eğitim program geliştirme uzmanı, 2 eğitim teknolojisi uzmanı, 1 bilgisayar uzmanından oluşan bir uzman grup rehberliğinde hazırlanmıştır. İnteraktif CD'nin değerlendirilmesi amacı ile hazırlanan ders modeli ve etkileşimli CD ile ilgili öğretim elemanlarına 5'li likert ve açık uçlu sorulardan oluşan 27 soruluk anket uygulanmıştır. Araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak elde edilen veriler frekans (f) dağılımlarına göre yüzde (%) hesaplanarak tablolaştırılmış bulgular ortaya konarak, yorumlar yapılmıştır. Bu sonuçlara göre öğretim elemanları yazı dersinin genel olarak önemini yeterince vurgulanmadığı ve gereken önemin verilmediği ayrıca haftalık ders saatinin dersin kazanımları açısından yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Öğretim elemanları hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD ile ilgili görüşleri şu şekildedir; etkileşimli CD eğitim açısından yazı dersine fayda sağlamaktadır, hedef kazanımlara uygundur, öğrenci düzeyine uygundur, öğrenci başarısına katkı sağlar, disiplinler arası çalışma imkânı ve çok yönlü düşünme sağlamaktadır. Yazı dersi içeriğinde font çeşidinin font tasarımı çalışmasının artırılması gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Yazı dersinin içeriğinde eski ve yeni yöntemlerin bir arada kullanılması, güncel sanat konularından ve teknolojiden faydalanılması görüşünü ifade etmişlerdir. Yazı dersi tarihten günümüze görsel iletişimin ve resmin konusu olmuş ve bunlar aynı zamanda güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin birinci sınıftan sonra görecekları diğer atölye dersleri için de temel oluşturmaktadır. Bu çerçevede; hazırlanan yazı dersi model önerisi ders içeriğinin üzerinde yeniden düşünme ve tartışma sağlayacağı yazı dersinin içeriğinin zenginleştirilmesine yönelik çalışmalarda yol gösterici olacağı için dersin içeriğinin güncellenmesi önerilir

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi

A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA

Telefon: (0 332) 324 7660

Elektronik Ağ: www.konya.edu.tr

Faks : 0 332 324 5510

E-Posta: ebil@konya.edu.tr

Öğrencinin	Adı Soyadı	YEŞİM ERMİŞ
	Numarası	108309031011
	Ana Bilim / Bilim Dalı	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Güzel Sanatlar Eğitim Anabilim Dalı Resim-İş Öğretmenliği Bilimdalı
	Tezin İngilizce Adı	HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS WAS PREPARED FOR THE WRITING CLASS ASSESSING INTERACTIVE CD'S EXPERT ACCORDING TO WHOSE OPINION COUNTS

SUMMARY

The main purpose of this study is to provide information about calligraphic arts, Islamic calligraphic arts and ornamentation practices of past cultures by taking the present state of calligraphy in today's contemporary art, emphasizing the need for calligraphy to follow new developments. In this context, this research aims to enable students to be able to form a synthesis between past and present forms of calligraphy. In line with this objective, both domestic and foreign literature sources were examined and a sample curriculum was presented. In this lesson plan, the project that the student will complete were implemented into an Interactive CD-ROM as predetermined stages and presented to faculty members.

Study group for this research consists of 30 faculty members who are experts in their respective fields. This research utilizes literature reviews and interviews with field experts, conducted within screening model context.

Researcher has conducted an extensive literature screening about interactive education, including domestic and foreign sources. Also, in accordance with sub objectives of the research, an Interactive Educational CD-ROM about Calligraphy Lesson with the guidance of 1 faculty member, 1 training program development specialist, 2 educational technology specialists and 1 computer expert. A questionnaire which consists of a total of 27 questions (likert and open ended questions with groups of 5) regarding the curriculum model which was developed with the purpose of evaluating the Interactive CD-ROM and the Interactive CD-ROM itself was given to relevant faculty members. Data obtained in accordance with sub objectives of the research were tabulated as percentage values (%) were calculated by their frequency (f) distribution. Tabulated findings were commented. According to these results, faculty members and instructors stated that the importance of calligraphy lesson is often not emphasized enough, its importance underestimated and weekly

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

number of lessons is generally not enough to achieve optimal gain from it. Opinions from faculty members and instructor regarding the interactive CD-ROM are as follows:

Interactive CD-ROM provides several benefits to calligraphy lessons, is suitable for educational attainment, is appropriate to student levels, provides advantages to students' success, and enables interdisciplinary study and multi-dimensional thinking. They stated that the number of fonts along with font design activities should be increased in curriculum. Instructors and educators also stated that both traditional and contemporary methods should be used and new art subjects and technologies should be referred in the lesson plan. Calligraphy is used throughout the history in visual communication and painting. It is also the basis for fine arts students' other workshop lessons after their junior year (first class). Thus, as the new calligraphy lesson model would enable much needed rethinking and discussion about curriculum contents and would be a guide in enriching the content of calligraphy courses, it is recommended that the lesson content as of today should be reviewed and updated.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problem.....	1
1.2.1.Alt Problemler.....	2
1.2.Amaç.....	3
1.3.Önem.....	3
1.4.Varsayımlar.....	4
1.5.Sınırlılıklar.....	4
1.6.Tanımlar.....	4

BÖLÜM II

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1.Yazının Tarihi.....	6
2.2.Sembol ve Piktogram Nedir?.....	20
2.3.Görsel Sanatlarda İletişim.....	27
2.3.1.İletişim Nedir?.....	28
2.4.Kaligrafi, Hat, Tezhip Sanatı.....	29
2.4.1. .Kaligrafik Yazıda Kullanılan Araç ve Gereçler.....	31
2.5.Görsel Sanatlarda Yazının Kullanımı.....	32
2.5.1.Resim ve Yazı.....	32
2.5.2.Heykel ve Yazı.....	44
2.5.3.Enstalasyon ve Yazı.....	49
2.5.4.Grafik Sanatlarda Yazı.....	52

2.6.Tipografi Nedir?.....	54
2.7.Grafiti Sanatı.....	67
2.8. Yüksek Öğretimde Yazı Dersi.....	71
2.9.Programlı Eğitim.....	77
2.10.Eğitimde Materyal Kullanımı.....	78
2.11.Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemi.....	79
2.11.1.İnteraktif CD.....	81
2.12.Bilgisayar Destekli Eğitim	86
2.13.Multimedya.....	88
2.14.İnteaktif(Etkileşimli) CD ile Eğitim.....	88
2.14.1. İnteaktif(Etkileşimli) CD ve Eğitimde Kullanımı.....	89
2.14.2.İnteraktifin Tanımı.....	89
2.15.İlgili Araştırmalar.....	91
BÖLÜM III	
3 YÖNTEM.....	94
3.1.Araştırma Modeli.....	94
3.2. Çalışma Grubu.....	94
3.3.Verı Toplama aracı.....	94
3.4.Verilerin Analizi.....	95
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR ve YORUM	96

BÖLÜM V

5.1.SONUÇ ve TARTIŞMA.....	107
5.2.ÖNERİLER.....	109
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	116
EK.1.- İnteraktif(Etkilrşimli) cd görüntüleri.....	116
EK.2.önerilen ders bilgi paketi.....	123
EK.3.ANKET.....	125

KISALTMALAR

BDÖ: Bilgisayar Destekli Öğretim

CD: Compact Disk

TABLULAR LİSTESİ

Tablo-1.1 .Yazı dersi modelinin hedef ve kazanımları ile ilgili öğretmenlerin görüşleri.....	96
Tablo-1.2. Yazı dersi modelinin içeriği ile ilgili öğretmenlerin görüşlerini gösteren tablo.....	97
Tablo-1.3. Yazı dersine verilen önemin yeterliliği hakkında öğretmenlerin görüşlerini gösteren tablo.....	98
Tablo-1.4. Yazı dersinin haftalık ders saati yeterliliği hakkında öğretmenlerin görüşlerini	99
Tablo-1.5.Yazı dersi için hazırlanan ders planı hakkında öğretmenlerin görüşlerini gösteren tablo gösteren tablo.....	99
Tablo-1.6. Hazırlanan Yazı dersi modeli içerisinde öğrenciye yaptırılan çalışmalar hakkında öğretmenlerin görüşlerini gösteren tablo.....	100
Tablo.2.1.Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde ara yüz (ana sayfa) tasarımı hakkında öğretmenlerin değerlendirmeleri.....	101
Tablo.2.2.Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde içerik hakkında öğretmenlerin değerlendirmeleri.....	102
Tablo.2.3.Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde tipografi unsurları hakkında öğretmenlerin değerlendirmeleri.....	103
Tablo.2.4.Hazırlanan Etkileşimli CD ile ilgili olarak Öğretim Elemanlarının değerlendirmeleri.....	104
Tablo.2.5.Hazırlanan Yazı Dersi Model Önerisi için Uzman Görüşlerini Belirten Tablo ...	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil-1: Lascaux'da Mağara Resmi.....	6
Şekil-2: Sümer Çivi Yazısı örneği.....	8
Şekil-3: Uruk Tableti.....	9
Şekil-4: Papirüs örneği.....	9
Şekil-5: Parşömen örneği.....	11
Şekil- 6: Mısır Hiyeroglif örneği.....	12
Şekil-7: Çin Mühürü.....	15
Şekil-8: Faistos Tekeri.....	16
Şekil-9: Fenike alfabesi	17
Şekil-10: Yunan alfabesi.....	17
Şekil-11:Trajan Sütunu.....	18
Şekil-12: Gothic Textura Quadreta or Textura forms(13. ve 14.Y.Y).....	18
Şekil-13: Johannes Gutenberg	19
Şekil-14:Gutenberg'in ilk baskı makinesi.....	19
Şekil-15: Gutenberg'in ilk baskısı "42 Satırlı İncil".....	19
Şekil-16:Çin Kalligrafi örneği.....	20
Şekil-17: Çivi Yazısı Piktogramı.....	21
Şekil-18: Çivi Yazısı Piktogramı.....	21
Şekil-19: Piktogram örneği.....	22
Şekil-20:Piktogram örneği.....	22
Şekil-2:Eskidinisemboller.....	25
Şekil-22:Marinetti Fitüristik Sözcükler.....	32
Şekil-23:Raoul Hausmann, (Fonetik Şiir).....	32
Şekil-24. Raoul Hausmann (Sanat Eleştirmeni).....	32
Şekil-25: Francis Picabia(Kakodilik Göz)DADAİST.....	33
Şekil-26: Henri de Toulouse Lautrec.....	34
Şekil-27:Rene Magritte.....	34
Şekil-28:Monique Prieto.....	35

Şekil-29:Mel Bochner.....	35
Şekil-30:Chris Johanson.....	36
Şekil-31: Skeyler Fein.....	36
Şekil-32: Sergio Albeac”You are not in the news”.....	37
Şekil-33:Atul Dodiya “ Letter from Father 1994”.....	37
Şekil-34:Shirin Neshat “ Specehless ‘’1996.....	38
Şekil-35:Shirin Neshat Allah’ın Kadınları.....	38
Şekil-36:Mona Hatoum	39
Şekil-37:Mona Hatoum.....	39
Şekil-38: Elif Naci	40
Şekil-39:Şemsi Arel(Geometrik Kaligraf)	40
Şekil-40: Sabri Berkel	40
Şekil-41: Abidin Elderoğlu	40
Şekil-42:Ergin İnan(Hızlı Böcek)2001.....	40
Şekil-43:Süleyman Saim Tekcan.....	41
Şekil-44: Bedri Rahmi Eyüpoğlu.....	41
Şekil-45:Balkan Naci İslimyeli (2009.....	41
Şekil-46: Murat Morova	41
Şekil-47:Burhan Doğançay	42
Şekil-48:Erol Akyavaş(Hallac-ı Mansur).....	42
Şekil-49:Derya Altinel.....	42
Şekil-50 :Bengisu Bayrak.....	42
Şekil-51:Savaş Çevik	43
Şekil-52:Savaş Çevik	43
Şekil-53:Elif Karadayı”Maaile”.....	44
Şekil-54:Robert India- HOPE”.....	45
Şekil-55:Joseph Kosuth- 1966	47
Şekil-56:Joseph Kosuth,1965.....	47
Şekil-57:Jenny Holzer”Living Series”.....	47

Şekil-58: Uğur Çakı” Scrabble Tors”	48
Şekil-59: Richard Evans”İnformation Leak”	48
Şekil-60:Stefan Sagmeister	49
Şekil-61:Stefan Sagmeister.....	49
Şekil-62: Stefan Sagmeister.....	50
Şekil-63:Anastasia Mastrakouli “Çıplak Alfabe”	50
Şekil-64: Barbara Kruger (Sheapeard Feary on Barbara Kruger).....	51
Şekil-65:Barbara Kruger.....	51
Şekil-66:Oded Ezer.....	51
Şekil-67:Oded Ezer.....	51
Şekil-68:Xu Bing . (The Glassy Surface of a Lake)	52
Şekil-69:Xu Bing.....	52
Şekil-70: Geray Gencer	53
Şekil-71: Roma alfabesi	54
Şekil-72: Yunan alfabesi	54
Şekil-73:Harf Yapısı	56
Şekil-74:Karakter(Font) Çeşidi.....	56
Şekil-75:Font Çeşitleri.....	57
Şekil-76:Tırnaklı Yazı (Serif).....	57
Şekil-77: Tırnaksız Yazı(Sans Serif).....	58
Şekil-78: Typeface.....	58
Şekil-79:The ampersand ('&'işareti).....	59
Şekil-80:Çin ideogram örneği.....	59
Şekil-81:Hareketli Hurufat.....	59
Şekil-82:Kitap örneği.....	61
Şekil-83:Bayar font.....	63
Şekil-84:Helvetica font.....	63
Şekil-85:Harf Tasarımı.....	64
Şekil-86:Avrupa posterleri.....	65

Şekil-87:Alman Kitap Kapak Tasarımı.....	65
Şekil-88: Katalog kapağı.....	65
Şekil-89:Magazine Fuse Dergi Kapağı.....	65
Şekil-90: Nik Ainley digital dergi kapağı.....	67
Şekil-91:Duvarda Graffiti örneği.....	69
Şekil-92:Tren üstünde Graffiti örneği	69
Şekil-93:Banksy şablon baskısı	70
Şekil-94:Banksy şablon baskısı	70
Şekil-95:Uludağ Üniversitesi Yazı Ders Öğretim Planı.....	71
Şekil-96:Niğde Üniversitesi Ders Tanıtım ve Uygulama Bilgileri.....	74
Şekil-97:Hazırlanan Ders Planı.....	76
Şekil-98:İnteraktif CD'nin giriş görüntüsü 1.....	117
Şekil-99: İnteraktif CD'nin giriş görüntüsü 2.....	117
Şekil-100:Etkileşimli (İnteraktif) CD Giriş.....	118
Şekil-101:Etkileşimli (İnteraktif) CD Konu Anlatımı.....	118
Şekil-102:Etkileşimli (İnteraktif) CD Yazı Dersi Modeli.....	119
Şekil-103:Etkileşimli (İnteraktif) CD Resim Örnekleri İçeren Galeri.....	119
Şekil-104:Etkileşimli (İnteraktif) CD Yazı Dersi Kaligrafik Çalışma Dersi Video.....	120
Şekil-105: Etkileşimli (İnteraktif) CD Yazı Dersi Yazı ile Tasarım Dersi Video.....	120
Şekil-106:Etkileşimli(İnteraktif) CD Yazı Dersi Şablon ve Kolaj Tasarım Dersi Video...	121
Şekil-107:Etkileşimli(İnteraktif) CD Tipografik Tasarım Dersi Video.....	121
Şekil-108:Etkileşimli (İnteraktif) CD Kendini Sına Bölümü.....	122
Şekil-109:Etkileşimli (İnteraktif) CD Çıkış Ekran.....	122

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Bu bölümde problem, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem

Yirmi bin yıl öncesinde, Lascaux'da, insanoğlunun ilk resimleri yapılmıştır. İnsanlık tarihinin en ilginç öykülerinden biri olan, yazının serüveni böylece başlamıştır. Milattan önce bile resimler göstergeler ve tasvirler aracılığı ile mesaj iletmenin birçok yolu keşfedilmiştir. Fakat yazının yalnızca kendisi kullananların düşündükleri ve hissettikleri ya da ifade etmek istedikleri her şeyi somut bir hale getirip belirledikleri simgeler bütünü oluşturulabildikten sonra meydana gelmiştir. Yazının günümüze gelişi uzun, yavaş, karmaşık bir süreç şeklinde gelişmiştir (Georges,2010:11-12).

Yazı; iletişim sürecinde etkin olarak kullandığımız önemli bir unsurdur. Pek çok simge, şekil ve işaretlerde davranışlarımıza yön verir, mesaj alış verişi ve karar verme sürecinde de önemli aynı zaman da kalıcı etkiye sahiptir (Uçar,2004:21).

Bilginin ve onun görünür şeklinin temsili olan yazıya verilen önem tarih boyunca artmış ve bilginin koruyucusu olan yazı ve elyazması eserler, fermanlar, duyurular gibi yazılı ürünler gündelik yaşamın gereksinimlerinin dışında bir sanat unsuru haline getirilmiştir. Yazma eserlerde gördüğümüz, harflerin sanatsal biçimde ele alınması ile oluşan Batı Sanatında; Yunanca güzel anlamındaki 'kallos' ve çizge anlamındaki graph'tan 'kalligrafi'(calligraphy) ve Doğu İslam sanatın da 'Hüsn-ü Hat' yani her ikisinde de güzel yazı anlamı taşımaktadır. Kaligrafi ya da hat sanatında harf elle üretilir, tenseldir ve aynı zamanda sanatçıya has yani öznedir. Yazı tamamen hattatın, zanaatkâr, kalligrafist, ya da katip diye adlandırdığımız yazı ustalarının tecrübe ve hüneleri ile şekillenerek sanat eserine dönüşmektedir (Sarıkavak,2009:4).

Günlük yaşam da kullandığımız yazılar üzerinde sanatçıların yaptığı üslup ve biçim değişiklikleri güzel yazının doğmasına neden olmuştur. Yazı yalnızca iletişim aracı değil, duygu ve düşüncelerin ifade biçimidir. Yazı öğretimi, hem geleceğe yönelik bildirimim simgesel hali hem de bedensel şemaya bağlı derin bir ifade şeklidir. Yazı sadece bir öğretim yöntemi değil; öğrencinin kişisel tarzını, üstün estetik beğenisini geliştiren, kişiliğinin olgunluk derecesine etki eden bir sanat biçimidir. Yazı dersi ilk başlarda önemsiz ve sıkıcı bir ders gibi görünebilir öğrencinin gözünde ancak yazının geçmişten bu güne bir iletişim aracı olduğuna, güzel yazı yazmanın toplumdaki ayrıcalıklı önemine değinilerek gündelik yaşam da mektup, davetiye, özel günlere yönelik tasarımların uygulanmasında yazının kullanımı ile ilgili bilgiler öğrencilere aktarılmalıdır (Artut ve Demir,2009:18-19).

Yazı dersinin günümüz sanatının geldiği nokta hedef alınarak yenilenip, dersin disiplinler arası bağlamda yenilikleri takip etmesinin gerekliliği üzerinde durularak, geçmiş kültürlerin kaligrafisi, hat ve tezhip sanatı hakkında öğrenciye bilgi verilmesi, bu alanda çalışmalar yapılarak öğrencinin geçmiş ve gelecek arasında sentez kurup çalışmalar yapabilmesi hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda yerli ve yabancı literatür kaynakları araştırılıp örnek bir ders planı oluşturulmuştur. Bu planda hedef, kazanım ve haftalık ders süreci belirlenmiştir. Yazı dersi tarihten günümüze görsel iletişimin ve resmin konusu olmuş ve bunlar aynı zamanda güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin birinci sınıftan sonra görecekları diğer atölye dersleri için de temel oluşturmaktadır. Bu nedenlerle araştırmamızın problem cümlesi “Yüksek Öğretim Kurumlarında yer alan yazı dersi için hazırlanan etkileşimli CD’nin uzman görüşüne göre değerlendirilmesi ” olarak tespit edilmiştir.

1.1.1.Alt Problemler

- 1- Yazı Dersi için hazırlanan model önerisini değerlendirmeye yönelik Uzman görüşleri nelerdir?
- 2- Günümüz resim sanatında yazının önemini kavratılmasına yönelik hazırlanan Etkileşimli Eğitim CD’si için Uzman görüşleri nelerdir?

1.2.Amaç

Bu çalışmanın amacı yazı dersi içeriğinin, işlenişinin ve öğrenciler açısından çekiciliğinin artırılması amacıyla dayalı olarak hazırlanmış olan interaktif CD programının uzman görüşüne sunulmasıdır.

1.3.Önemi

Yazı dersinin sanat olduğu algısı kavratılarak, onu en estetik şekilde sanat unsuru haline getirmek için çaba sarf etmek ve buna ek olarak öğrenciye yazının sanat ve tasarım alanında nasıl kullanıldığı ile ilgili bilgilendirmek bir gerekliliktir. Yazı dersi örnek ders modeli; öğrenciye kendi öznel yazı karakterini oluşturacak adımları ve harflerin metaforunu göstermekte, ayrıca resim ve diğer sanat dallarında kullanılan teknik-yöntemlerle hazırlanan etkileşimli CD ile öğrenciye yazı dersini kavratmak ve sanat eğitimi veren fakültelerin bu ders kapsamında ilgili yeterliliklerini yeniden gözden geçirme fırsatı sunmaktadır.

Yazı dersi tarihten günümüze görsel iletişimin ve resmin konusu olmuş aynı zamanda güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin birinci sınıftan sonra görecekları diğer atölye dersleri için de temel oluşturmaktadır. Bu çerçevede; etkileşimli eğitim CD'si sayesinde yazı dersi üzerinde yeniden düşünme ve tartışma sağlama ayrıca dersin içeriğinin zenginleştirilmesine yönelik çalışmalarda yol gösterici olma ve yazı dersini teknoloji desteği ile daha etkin bir şekilde kavrayabilme becerisi ve ihtiyaç duydukları zaman tekrar edebilme şansı bulabileceklerdir.

Bu araştırma Yazı Dersi Eğitimi konulu etkileşimli CD tasarımının, bireysel öğrenme aracı olarak bilgisayarların, öğretimde etkili kullanılabilirliğini göstermesi süreçlerine katkı sağlaması ve başarı seviyelerini üst sıralara taşıyabilmeleri açısından önemli olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın ileride bu alanda yapılacak olan bilimsel çalışmalara katkıda bulunabileceğinin düşünülmesi açısından da önemlidir.

1.4.Varsayımlar

Araştırma kapsamında Eğitim CD'si ve Eğitim modeli için görüşlerine başvurulmuş Öğretim Elemanlarının görüşlerinin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.5.Sınırlılıklar

Bu interaktif eğitim CD' si Güzel Sanatlar Resim-İş alanının da Yazı Dersi eğitim konusunda bilişsel, duyuşsal davranışların kazandırılması ile sınırlıdır. Ayrıca bu araştırma Güzel Sanatlar Fakültesi ve Eğitim Fakültesinde görev yapan 30 Öğretim üyesi ve elemanı şeklinde belirlenen akademik personellerle sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Parşömen; ismini Bergama şehrinden almaktadır. Çeşitli memeli hayvanların derileri; tüylerini yok etmek için iki hafta süresince kireç banyosuna yatırılarak bekletildikten sonra bıçak ya da taşlarla perdelenmektedir. Kurutulan, yağ ve kokudan arındırılan deri; zahmetli bir hazırlanış sürecinin ardından yazı yüzeyi olarak kullanılmıştır (Sarıkavak,2009:3).

Piktogram: Görsel referanslar veya ipuçları sayesinde bir eylem ya da bir dizi eylemlerin anlatılmasında kullanılan bir grafik öğesidir (Ambrosse ve Harris, 2006:14).

Phonogram: Bir ses, hece, morphem veya kelime gösteren bir yazılı semboldür (Ambrosse ve Harris,2006:16).

İdeogram: Fikir ve kavramları temsil eden bir grafik elementidir (Becer,2009:85).

Hiyeroglif: Köken olarak Yunanca "kutsal" anlamındaki "hieros" ve kazımak anlamındaki "glyphein" sözcüklerinin birleşiminden ,”tanrıların yazısı” anlamına gelmektedir (Sarıkavak,2009:4).

Hurufat: Matbaacının yazı çeşidi; görüntüsü kalıba dökülerek veya tek örnekte rölyefi kesilerek metalde 144 puntoya kadar ağaç ve plastikte daha büyük olabilen baskı öğesi (Sarıkavak,2009:224).

Multi medya(çoklu ortam): Bir veya daha fazla formdan oluşan materyallerin resim ve metinle desteklenerek bir başka deyişle birden çok formda sunulmasıdır (Gür,2009:58).

Majüskül ve Minüskül: (Majuscule) Terim olarak büyük harf demektir. (Miniscule)Terim olarak küçük harf demektir (Sarıkavak ,2009:224).

Font: Değişik biçim ve tarza sahip alfabe tasarımlarını font yani yazı karakteri olarak adlandırırız(Uçar,2004:104).

Tipografi: Harf, sözcük ve satırlarla ve boşluklama için gereksinen diğer öğelerle, belirlenmiş bir sayfa üzerinde yapılan görsel ve işlevsel düzenlemelerdir (Sarıkavak,2009:1).

İkon: Bir nesne, kişi ya da başka bir şey temsil eden bir grafik öğesidir (Graham,2002:195).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.YAZININ TARİHİ

Yirmi bin yıl öncesinde, Lascaux'da, insanoğlunun ilk resimleri yapılmıştır. İnsanlık tarihinin en akıl almaz öykülerinden biri olan, yazının serüveni böylece başlamış oldu. Milattan önce bile resimler, göstergeler ve tasvirler aracılığı ile mesaj iletmenin birçok yolu keşfedilmiştir. Ancak yazının sadece kendisi, kullananların düşündükleri ve hissettikleri ya da ifade etmek istedikleri her şeyi somut bir hale getirip belirledikleri simgeler bütünü oluşturulabildikten sonra meydana gelmiştir. Yazının günümüze gelişi uzun, yavaş, karmaşık bir süreç şeklinde gelişme göstermiştir (Georges, 2010:11-12).

Şekil-1.Lascaux'da Mağara Resmi

İnsanoğlu, asırlar boyunca kendi yaşamını kolaylaştırmak için yaptıklarının yanı sıra ürettiği bilgileri korumak amacı ile harfleri, bu bilgiyi gelecek nesillere aktarmak içinde kendi ürettiği harfleri kullanabileceği teknik yöntemleri sürekli geliştirmeye çalışmıştır Çünkü yazı; düşüncenin ve bilginin görünür formudur dolayısıyla düşüncenin ve bilginin gücü anlaşılıp yazının değeri önem kazanmıştır. Yazı asırlar boyunca bu önemini korumuş ve bilginin koruyucusu olarak el yazması eserler, fermanlar, duyurular gibi yazılı ürünler gündelik yaşamın dışında bir sanat malzemesi haline gelmiştir (Sarıkavak,2009:3-4).

Yunancada nehirler arası anlamına gelen “Mezopotamya”; Dicle ve Fırat nehirleri arasında Sümerler, Akadlar, Asurlular ve Babil’iler için bir medeniyet beşiği olmuştur. Mezopotamya uygarlığının atası Sümerlerdir. İ.Ö 4-5.Yüzyıllar Mezopotamya’da birçok medeniyet hüküm sürmüş olmasına rağmen homojen bir kültürel yapı göze çarpmaktadır. Mezopotamya sanatı zamanla halka hizmet amacı güden ve dinsel inanışların yönlendirdiği anonim bir sanat haline gelmiştir (Becer,2011:85).

Yazı ile ilgili ilk kaynaklara Mezopotamya’da, Dicle ve Fırat arasında ulaşılmıştır. Basra Körfezinden Bağdat’a uzanan Orta Doğu Bölgesinde Sümerler ve Akadlar küçük topluluklar halinde yaşamaktaydı ve bilinen ilk eski yazı örneklerine; Sümer Ülkesinde Uruk kentinin büyük tapınağının bulunduğu yerde keşfedilen ilk kil tabletlerin üzerinde rastlanılmıştır. Uruk Tabletleri; tahıl çuvalları ve büyükbaş hayvan listelerinden oluşan bir tür tapınak muhasebesi kayıtlarından oluşan ziraat kayıtlarıydı. Dolayısıyla yazı bir nevi hesap kaydı tutma ihtiyacından doğmuştur. Tapınakların çevresindeki tabletler sayesinde çivi yazısının gelişim evreleri izlenmiştir. Zamanla yazı kayıtları içerisinde bir üslup birliği içinde basitleştirilmiş resimlerden oluşan belli nesnelere somutlaştıran piktogramlar (resim yazılar) da eşlik etmiştir. Çivi yazısı tarihsel akış içerisinde gerçek bir yazı haline gelmiş ve kutsal bir dil halini alan eski Sümerceyi de kaydetme imkanı sağlamıştır (Georges, 2010:13).

Sümer Medeniyetinde yönetim şehir-devlet biçiminde yönetilmiştir ve her merkezin ayrı bir Tanrısı olduğuna inanılmıştır. Bu Tanrıların da yeryüzünde kendisini temsil eden bir hükümdarı olduğuna inanılmıştır ve bu hükümdar için yapılan ”Tanrı Evi ”denilen tapınaklar inşa edilmiştir. Sümerler Tanrı’ya ulaşmak için kazandıkları her şeyi O’na adanmışlardır.”Ziggurat” isimli bu tapınaklarda yiyeceklerin depo edildiği belirtilmiştir ve yapılan kazılardaki çıkan sonuçlar yiyecek stoklarını kaydetme ihtiyacının yazının bulunmasına yol açtığını göstermiştir (Becer,2011:85).

M.Ö. IV. Bin yılın sonunda ortaya çıkan ve III. Bin yılın başında uygun hale gelen yazı, Mezopotamya’nın coğrafyasına bağlı olarak nehir alüvyonlarından elde edilen bu toprak ile oluşan kil tabletler üzerine çivi yazısı ile yazılarak günümüze

gelmiştir. Mezopotamya'nın yazı malzemesi haline gelen bu kil tabletler; Dicle ve Fırat nehirlerinin sağladığı uygun ulaşım koşullarına bağlı olarak kurulan kentler arasında iletişim aracı olmuştur. Kil tablet, killi topraktan yapılan bir malzemeydi ve bunun için kum, balçık ve bitkisel topraktan oluşan özlü bir toprak gerekmekteydi. Mezopotamya da taş ve ağacın az olmasına karşın yazı için uygun olan kilin varlığı ve bu kil malzemenin inşaat malzemesi olarak da kullanılması nedeniyle sağlam yazı olan çivi yazısı oluşmuştur. Sümer çivi yazısı, sağdan sola doğru dikey kolonlar halinde yazılan iki bin kadar resim ve işaretten meydana gelmektedir. Resim ve çizimlerden oluşan bu yazılarda, nesnelere; resimlerle, sayılara; yinelenen çizgi ya da dairelerle, özel adlar ise hece ya da harf gibi okunan resimlerle anlatılmaktadır (Yıldız, 2000:2-8).

Şekil-2.Sümer Çivi Yazısı örneği

Hukuk kuralları, efsaneler, savaşlar, dinsel törenler, ilahiler, dualar yazının konusunu oluşturmuştur ve günümüze ışık tutmuştur. Yazının icat edilmesi insanların yaşamına inanılmaz ölçüde etkilemiş ve her türlü eylem yazıya dökülmüştür tarihteki en ünlü yazılı ilk kanun olan Hammurabi Kanunları 'da bu tarihlerde çivi yazısı ile yazılmış önemli bir kayıttır (Becer,2011:86).

Mezopotamya da Sümerler, Akadlar, Babiller, Asurlular, mektuplaşmayı, posta sistemini, hatta kilden zarflar icat ederek çivi yazısını kullanmışlardır. Gilgamiş Destanını yazan Sümerler tarihte ilk yazılı destanın günümüze gelişine vesile olmuşlardır. Uruk Kralı Gilgamiş'in ölümsüzlüğü arayışının öyküsünün anlatıldığı bu destan aynı zamanda Nuh Tufanının en eski sürümünü de barındırmaktadır aynı zaman da Sümerlerin yaşayışları hakkında bilgi vermektedir ("Sanal",2013:1).

Şekil-3.Uruk Tableti

Şekil.3’de İ.Ö.IV. binyıldan kalma Uruk Tableti bir Hesap kaydı örneği görülmektedir.

Sümer Yazısı ekonomik ve yönetime bağlı bir ihtiyaçtan meydana gelse de; Mısır’da yazı anıtsal bir sanat ögesi olarak kendini geliştirmiştir. Kabartmaların üzerinde betimlenen figürlerin yanına adları, unvanları yazılmış ve bu figürlere kutsal bir anlam katılarak böylelikle Mısır Yazısı dinsel bir niteliğe bürünerek yayılmıştır (Yıldız,2000:22).

Papirüs üzerine hiyeroglif çizimler yapmak çok fazla sabır ve titizlik gerektirmektedir. Özenle ve sabırla işlenen göstergelerden oluşan hiyeroglif yazıyı gündelik hayatta kullanmak oldukça zor olmuştur. Bu nedenle hiyeroglifle aynı zamanda çıktığı düşünülen ve papirüs üzerin de kayan ve adına “hiyeratik “yazı denilen ve “ papaz yazısı” diye de adlandırılan yazı şekli icat olmuştur. İ.Ö.650 yılına doğru ise hiyeroglifler ve “işlek hiyeratik” yazı halen kullanılmakta iken daha hızlı olan “demotik “yazı denilen “halk yazısı” sonradan Mısır ‘da bugün hala kullanılan yazıya dönüşmüştür (Georges,2010:42-43).

Şekil-4.Papirüs örneği

Şekil-4’de İ.Ö.1100’e doğru, XX. Sülale Döneminden kalma bu parçada “Altın Madenleri krokisini” papirüsün üzerine işlenmiş olarak görülmektedir.

Eski Mısır’da papirüs bitkisinin yazı yüzeyi olarak tercih edilmesi grafik iletişim için önemli bir adım olmuştur. Bir bataklık bitkisi olan papirüs; bitkinin gövdesinden elde edilen tabakaların ıslatılarak dövülüp yan yana eklenerek kurutulması ile elde edilmiştir. Kuruyan papirüs yüzeyi parlatılarak rulo haline getirilmiştir. Papirüs üzerine yazmada kullanılan mürekkepler ise kömür ve demir cevherinden elde edilmiştir (Becer, 2011:87).

Eski Mısır’da kil tablet; papirüs ve taş oranla az sayıda kullanılmıştır. Yazı için kullanılan taşıyıcılar için de taşın önemli bir yeri vardır ve farklı taş türleri tercih edilmektedir. Bunlardan bazalt heykeller den Sabestet heykeli buna örnektir. Diorit denilen yeşil taştan ağırlık üzerine timsahlara karşı korunma sihrinin yazılı olduğu görülmüştür. Kalker de Eski Mısır’da yazı için tercih edilen bir yazı malzemesi olmuştur .Thebes civarında Deir el-Medine’de M.Ö.1300’lü Kalker steller üzerinde tapınağa bağlı yapanların listeleri bulunmuştur. Elephantini Tapınağında M.Ö. 1200 ‘e rastlayan tarihlerde yazıldığı düşünülen grafiti örneklerin de yazılara rastlanmıştır. M.Ö 1400 de III.Amenophis ‘in eşi kraliçe Tiy’e Yeşil Şist taşlı heykelcik ve emaye şistten bir skrabe üzerine yazılı yazılara rastlanılmıştır. Elephantini ‘de bulunan Kumtaşı üzerine yazılı takvim de kumtaşının da yazı aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Fayans ve ostrakon dan kullanılan yazı taşıyıcıları üzerine popüler hikayeler yazılarak ,ölünün sonraki ihtiyacı için mezara bırakılıyordu. İkliminin kuru olması sebebiyle Eski Mısır ‘da ağaçlar üzerine yazılı belgeler, bu günlere gelebilmiştir. Mısırlılar, ağaçlardan yapılmış bu gereçlere okul ödevlerini ve kısa notlar yazmışlardır. Sadece taş değil farklı metallerde yazı aracı olarak kullanılmıştır. Bronz silindir mühürler, I.Psammetik zamanından kalma Panthe heykelciği bronz gereçlerdendir. M.Ö X-VII. Y.Y. ait olduğu düşünülen içinde kehanet buyrultusu içeren pandantifleri küçük papirüsler sarıp çeşitli metal kutulara koyup boyunlara astıkları ve de Agram Müzesinde rulo haline getirilip, Yelken bezi üzerine yazılmış parçaların mumyalara sarıldığı bilinmektedir. Ayrıca Mısır mezarlarına konularak papirüs üzerine yazılan ölünün ruhunu koruyacağına inanılan yazılı formüllere “ölüler kitabı” ismi verilmiştir (Yıldız,2000:24-29).

Alfabemizi oluşturan harfler, orijinal olarak gerçek hayatı temsil eden ve piktogramik çizimler olarak değerlendirilen Eski Mısır hiyerogliflerinden yola çıkarak günümüze kadar gelmiştir (Samara,2004:15).

Yazı bir anlayışa göre tek bir kaynaktan bir yerde aynı zamanda çıkmıştır, bir başka anlayışa göre ise yaklaşık ama ayrı zamanlarda ve farklı kültür bölgelerinde farklı şekillerde ortaya çıkmıştır. Mezopotamya kültür bölgesinde çamur ve kil tabletler, Mısır kültür bölgesinde kullanılan papirüs, Çin kültür bölgesinde ise tahta yüzeyler yazının kalıcılığını sağlayarak günümüze taşıyan ilk yazma yüzeyleri olmuştur. Avrupa kıtasında ise mermer yüzeyler, vazolar dışında papirüsün kolay elde edilememesi nedeniyle insanlar hayvanların iç organlarının derilerinden işlenerek elde edilen “parşömen” isimli farklı ve yeni yüzeyler geliştirmişlerdir (Sarıkavak,2009:3).

Parşömen için kullanılan “pergamena” sözcüğü diğer yazı araçlarına istinaden geç karşımıza çıkmaktadır; sözcüğe ilk kez İmparator Diocletianus’un İ.Ö 301 yılında fiyatlarla ilgili olarak çıkardığı ferman da rastlanmaktadır. “Pergamena” sözcüğünün kökeni Pergamon bugünkü Bergama kentidir (Blanck,2000:73).

Parşömen eğer keşfedilmemiş olsaydı yüce tezhip sanatı böyle bir başarıyı asla elde edemeyeceği düşünülmektedir. Roma “kodeksleri” gibi birbirine bağlanan parşömen kağıtları, kullanımı zor olan papirüsün yerini alır ve kitabın doğuşunu sağlamış olmaktadır(Georges,2010:80-81).

Şekil-5.Parşömen örneği

Şekil-5 de . M.S ilk yüzyıllara kadar Kumran'da yaşayan Yahudi mezhebi Esseniler tarafından yazılan Parşömen örneği görülmektedir.

Yazı malzemeleri arasında kitap yazmakta kullanılan papirusa rakip olabilecek ikinci materyal ise hayvan derisi olmuştur. Heradotos'un yazılarında bahsi geçen eski dönemlerdeki İonyalı Yunanlar papirüs kullanmadan önce keçi ve koyun derileri üzerinde yazıyı kullanmışlardır. Mısır'da bir Pers satrabının İ.Ö.5.Y.Y. deri üzerine yazılar bulunmuştur. Ölü denizdeki Kumran'da bulunan ve bir Yahudi cemaatinin metinlerini içeren ünlü yazı rulolarının da çoğu dikilerek birbirine eklenmiş derilerden meydana gelmiştir. Üzerine altın mürekkeple yılan derisinin üzerine yazılan "İlyada ve Odyssea" destanı da parşömen örneklerinden biridir (Blanck,2000:72).

Şekil-6 Mısır Hieroglif örneği

Eski Mezopotamyalılar için çivi yazısını yazmak da okumak da çok zahmetli olmuştur. Bu yazıyı okuma sanatı ve bilgeliği krallardan bile daha asil bir sınıfın oluşmasına neden olmuştur. İ.Ö. 1400-1200 yıllarında Sümerlerden farklı olarak bir Anadolu halkı olan Hititler de kendilerine özgün piktogramlar kullanarak çivi yazısını kullanmışlardır.

İnsanlık tarihindeki en önemli buluş olan yazı; Çivi yazısı ile başladığı serüvende etkileri bütün Mezopotamya'ya yayılırken, uzak Çin'den yakın Mısır'a kadar farklı coğrafyalar da farklı yazı sistemleri gelişmeye devam etmiştir. İnsanlar, Tanrı'nın bir hediyesi olarak gördükleri yazı aracılığı ile dünyanın dört bir yanında taş, kil ya da papirüs üzerine tarihlerini, yaşantılarını, zaferlerini ve daha birçok

detayı kayıt altına almaya başlamışlardır. Mısırlılar sade, geometrik ve soyut çivi yazısından farklı bir hayranlık uyandıran ve resimlerden oluşan hiyeroglif yazısını kullanmışlardır. Mısır hiyeroglifleri 700'den fazla işareti kapsamaktadır. Ayrıca hiyeroglif öyle zor bir yazıydı ki sanat haline gelmiştir. Mısır hiyeroglif yazısı, birbirinden kolaylıkla ayırt edilebilecek yüzlerce sembolden oluşmaktadır. Hiyeroglif yazısında Sümerlerden farklı olarak kuşlar, hayvanlar, insan başları gibi çeşitli betimlemelere ve sembollerle ifade edilen grafiksel bir anlatım içeren yazı dili kullanılmıştır. Hiyeroglifler ve piktogramlar arasındaki benzerlikler hala günümüzde sorgulanmaktadır (Georges,2010:20-26).

Çivi Yazısı göstergeleri bütün Mezopotamya'ya yayılırken, uzak Çin'den yakın Mısır'a kadar birçok yerde farklı Mısır'a kadar birçok yerde farklı yazı sistemleri oluşmakta ve gelişmektedir. İnsanlar, Tanrının bir hediyesi olarak gördükleri yazı aracılığı ile dünyanın dört bir yanında taş, kil ya da papirüs üzerine tarihlerini kaydetme yoluna gitmişlerdir. Eski Mısır da yazı görünümünde ve resimsel betimlere verilen Hiyeroglif ismi (Tanrı Sözleri) anlamına gelmektedir. Eski Mısırlılara göre yazıyı Tanrı "Thot" kendisi için yaratmış ve insanlara bağışlamıştır. Mısırlılar komşuları Sümerlerden farklı olarak en başından beri her şeyi ifade edebilen grafik bir sistem kurmuşlardır (Georges,2010:25-27).

Yazı malzemeleri arasında önemli bir yer tutan diğer grup ise madenlerdir. Yazıtlar için her ne kadar bronz tercih edilse de el yazmaları için kurşun ve kalay tercih edilmiştir. Başına felaket gelmesi istenen kişilerin isimlerini lanetleyici sözlerle kurşun tabletlere yazarak toprağa gömmek ve yeraltı güçlerine teslim etmek için mezarlara bırakmak yaygın bir adet olmuştur. Aynı zamanda bu kurşun malzeme mektup aracı olarak kullanıldığını tutsak "Polykrite" mitinde İ.Ö 6.yüzyılda tarihlenen Rusyada'ki Kırım kıyısındaki Berezan adasında bulunan mektubun üzerinde İon lehçesi ile yazılmış Yunan yazılara rastlanılmıştır. Roma'nın ilk döneminde, papirüsün orada henüz kullanımından önce resmi yazılar kurşun rulolara yazılmıştır. Yine İtalya'nın Toskana bölgesinde bulunan kurşun disk üzerinde Etrüskçe metinlerin İ.Ö 5.ve 4. Yüzyıllarda yazıldığı tahmin edilmektedir. Madenlerin yanı sıra ahşap ve keten de organik yazı malzemesi olarak kullanılmıştır. Bu malzeme ile ilgili olarak en zengin buluntulara Mısır'da rastlamaktayız çünkü

kuru iklimi sayesinde yazı malzemeleri daha iyi korunmuştur. Mısır'daki Dakhla vadisine yakın İsmet El-Ghareb'te bulunan iki "ahşap kitap" örneğini görmekteyiz. Antik literatürde "libri lintei" adıyla anılan keten kitap örneklerine İtalya'da rastlanılmıştır ve "Sbylla'nın kehanetlerinin" yer aldığı kitaplar da yazı malzemesi olarak keten kullanılmıştır (Blanck,2000:49-62).

Mezopotamya da yazı gelişirken dünyanın diğer bir ucun da ise yaklaşık bundan iki bin yıl önce de Çinliler şuanda kullandıkları yazıyı bulmuşlardır. (Georges,2010:45).

Entelektüel ifadenin en belirgin örnekleri;3000 yıllık uzun bir dönem içinde Uzak Doğu'da gelişmiştir. Yazı da kullanılan malzemeler Dört Hazine olarak adlandırılan fırça, mürekkep çubuğu, mürekkep taşı ve kağıttır. Fırça yapımında keçi, geyik, at, kurt, tilki, tavşan gibi hayvanların kıllarından faydalanılmıştır. Resim ve kaligrafide kullanılan mürekkeplerin yapımında ise hayvansal ve bitkisel yağların yanı sıra keresteden elde edilen karbon kullanılmıştır. Karbon bir kap içinde yakılmasının ardından bıraktığı dumanın is tortusu bir çömlek içinde hayvansal ve bitkisel yağlarla karıştırılarak elde edilen karışım sertleşmeye bırakılmış ve böylelikle mürekkep çubukları elde edilmiştir. Yazının başlıca malzemelerinden biri olan kağıt da bir Çin saray memuru olan Eunuch Tsai Lun tarafından İ.S.105 yılında Çin'de bulunmuştur. Doğal lifler, kendir ve paçavralar ısıtılarak hamur haline getirilmiş, dövülmüş ve ardından süzülerek kurutulmuş, kağıt tabakası haline getirilmiş ve fildişlerine sarılarak rulo yapılmıştır (Becer,2011:88).

İnsanlık tarihinde yazıdan sonraki en önemli ikinci buluş olan baskı tekniğinin de sahibi Çinlilerdir. Çin'in geleneksel sanatlarından olan mühür oymacılığı, baskı tekniklerinin bulunmasında önemli rol üstlenmiştir. Han devrinin (i.Ö.206-İ.S.220) Entelektüel çevrelerinde mühür önemli bir güven göstergesi olarak kabul görmüştür. Mührü meydana getiren simgeler fildişi, yumuşak kil gibi malzemelerin üzerine oyulup mürekkeplenerek kâğıt üzerine aktarılmıştır. İ.Ö.165 yıllarında ki Konfüçyüs Klasikleri, taşa oyulup fırça ile mürekkeplenerek kâğıda basılmıştır. İ.S.770 yıllarındaki yazılar baskı amacıyla tahta kalplar üzerine yüksek rölyef olarak oyulmuş ve bu teknikle basılan Buda'nın "Diamond Sutra" adlı yapıtı

ilk el yazmasıdır. Ancak bu tekniğin bir dezavantajı ise büyük emeklerle tek tek oyulan bu kalıbın değişik amaçlarla başka yerde kullanılamamış olması ve Çin alfabesinin birbirinden farklı binlerce harf karakterine sahip olması ve bunların hazırlanma zorluğudur (Becer,2011:89).

Şekil-7. Çin Mühürü

Şekil-7. de Matbaanın atası olarak bilinen Çin Mühürü görülmektedir. Günümüz çağdaş dünyamız da özellikle reklamların da etkisiyle harf artık bir kendisi bir varlığa dönüşmüştür. Sözcük dizgisinden kurtularak anlamsal yükünden sıyrılarak reklam dünyasının sunduğu gibi kurumsal veya grafitiler gibi asi görüş alanlarının simgesi de olabilmiştir. Batı uygarlığın da bir zamanlar soyut bir unsur olan harfin yeniden her yerde ve her alanda resme dönüştüğünü görebilmekteyiz (Georges,2010:132).

Fenikelilerin M.Ö. 1500'ler de yaptıkları tam bir devrimdi. O zamana kadarki tüm örneklerden farklı olarak Fenikeliler, kavramları resimselleştirerek bunlardan yazı oluşturmak yerinde, seslere işaretler yaratıp bunların dizinleri ile sözcükleri yazarak imlemeye başladılar. Bu gelişme o zamana kadar ayrı bir sınıfın egemenliğinde olan yazma eylemini, tüm insanlığın ortak hizmetine sunma adına en önemli gelişme ve insanlığın en önemli buluşlarından biri haline getirmiştir (Uçar,2004:97).

Şekil-8.Faistos Tekerı

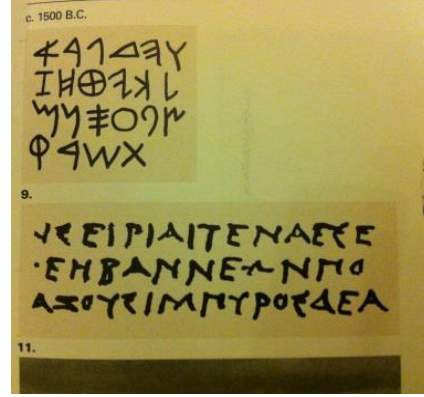
Şekil-7. de ki Faistos Tekerının 45 göstergesinin İ.Ö.XVII. yüzyıla ait olduğu anlaşılmıştır ve Ege tarzı .bir yazının kullanılmış olduğu anlaşılmıştır (Georges,2010).

Fenikelilerin bulduğu bu ilk alfabe Roma alfabesinin de temelini oluşturur. Böylelikle yazı soldan sağa doğru yazılan modern alfabeye dönüşebilmiştir. Ancak bu alfabe ünlü harfler içermez. Romalılar, Yunan alfabesindeki harfleri değiştirerek 26 harflik Latin Alfabesini meydana getirmişlerdir. İbrani yazısı ve Arapça da Fenike'den türemiştir. Bundan 500 yıl öncede bugünkü Suriye'de sağdan sola okunan Aram alfabesi türemiştir. Eski Ahitın bazı bölümleri de bu alfabeden faydalanılarak yazılmıştır (Georges,2001:54-55).

Yunan Alfabesi daha karmaşık olan Kıpti, Ermeni ve Gürcü yazılarını da doğurmuştur. Eski uygarlıklardan günümüze en görkemli eserler bırakan Etrüsklerin mezar taşlarına bıraktıkları heykel ve resimlerde kullandıkları yazılar bugün hala gizemini korumaktadır. Romalılar bu alfabeyi alıp Latinceye uyarlamışlardır. Dünyanın ilk dil bilimcisi olan Panini İ.Ö.IV. yüzyılda Tanrıların dili Sanskritçenin işleyişini betimlemiştir (Georges,2001:63-68).

Şekil-9. Fenike alfabesi

Şekil-10. Yunan alfabesi

Şekil 8 ve Şekil 9 da –Fenike ve Yunan alfabesi örnekleri görülmektedir (Carter R, Day B, Meggs P. 2007:11-15).

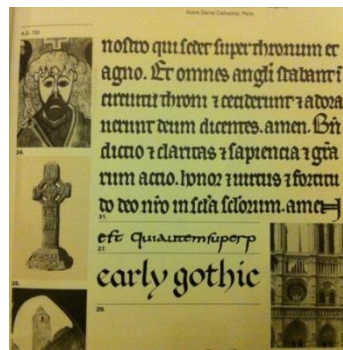
Modern Tip kavramı bize Mezopotamya, Mısır, Yunanistan, İtalya yarımadası ve son olarak Batı Avrupa yoluyla ulaşmıştır. M.Ö. ikinci ve birinci yüzyıllarda derlenen ve ilk başlarda İskarpela ile yazılan Roman Alfabesi, Yunan oyma sanatı (taş oymacılığından) türer ve bin yıldan fazla bir süredir Sümerler, Etrüskler ve Fenikeliler tarafından geliştirilen işaretlerden ortaya çıkmıştır. Eklenilen işaretlerin yanı sıra, Romalılar işaretlerdeki çizgilere tek bir kalınlık ekleyerek var olan harfleri de sadeleştirmiştir. Neticede, kâtipler oyma işleminden önce taşların üzerini boyayarak yazıları tasarlamaya başladılar. Kâtiplerin kullandıkları kare şeklinde kesilmiş kamyş kalemler ve fırçalar, zıtlık izler bıraktı ve ortaya çıkıntılar ile birlikte kalın ve ince vuruşlar (gölgeleme) çıktı böylece sonraki iki bin yıl için mektup formatını da derinden etkileyecekti (Carter vd.,2007:11-15).

M.S. 112 Yılları arasın da kesilen Trajan Sütunu Roma İmparatoru Trajan'ın Germen ve Dacia halklarına karşı savaşı anlatılmakta olan ve Roman Alfabesinin kullanıldığı bir tarihi anıttır. Taşa kazınan bu Trajan Büyük harfleri bugüne kadar yazı ölçütü olarak önemli bir kıstas olmuştur (Sarıkavak,2009:5-19).

Şekil-11.Trajan Sütun

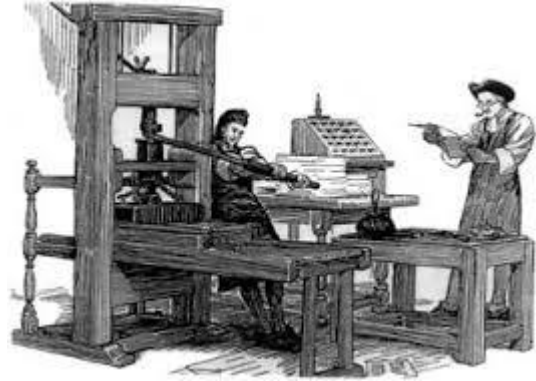
Şekil-10. da yer alan Trajan Sütünü Roman Alfabesinin kullanıldığı sütundur. Millattan sonra I. yüzyılın “kare büyük harfleri” olarak adlandırılan çeyrek oranlı harfler, yalnızca İmparatorluk dokümanlarında kullanılmakla kalmamış, aynı zamanda modern yazının da başlangıcını teşkil etmiştir. Milattan sonra 476 yılın da Roma’nın çöküşünün ardından yaygınlaşan **majüskül** ve **miniskül** olarak adlandırılan daha basitleştirilmiş şekiller; Ortaçağ döneminde (500-1300) modern küçük harflere dönüşecektir. Sekizinci yüzyılda feodal Avrupa’nın büyük kısmını birleştiren Frank Kralı Charlemagne sık sık majüskül ve miniskül harfleri imparatorluk genelinde standart hale getirilmesiyle anılır. Ancak 900’lü yıllarda imparatorluğun dağılmasıyla birlikte, Gotik Tekstura ve Fraktur yazı tipi gibi değişen derecede dairesellik ve kontrasta sahip daha yöresel yazılara doğru olan bir eğilim hâkimiyetini, Rönesans hümanistlerinin Karolenj yazılarını tekrar keşfedip bunları yeni alfabeler geliştirmek için örnek kabul ettiği on dördüncü yüzyıla kadar sürdürmüştür (Cartervd,2007:19).

Şekil-12 Gothic Textura Quadreta or Textura forms(13. ve 14.Y.Y)

Şekil-13.Johannes Gutenberg

Şekil-14.Gutenberg'in ilk baskı makinesi

Tahta kalıp baskının ve kâğıt yapımının da Doğu'dan Avrupa 'ya geçişi tesadüf eseri on üçüncü ve on dördüncü yüzyıllara rastlar. Bunun bir sonucu olarak daha hızlı üretim yöntemleri aranmaya başlanmıştır. Çoğu tarihi kanıt Johannes Gutenberg isimli Alman mucidin tekrar kullanılabilir, dayanıklı ve son derece belirgin metal harfler ve bunlar görüntüsünün dikkate değer bir hızda kâğıda aktarılmasından oluşan bir sistemi yaratmak için birçok farklı teknolojiyi uyarlamasından bahsetmektedir. Gutenberg'in ilk projesi hareketli parçalar ile yazılmış bir İncil olan "Mazarın İncili" 1455 yılında basılmıştır. Baskı teknolojisinin daha sonraki gelişimi etkileyici tasarım fikirlerinin keşfedilmesini teşvik etmiş ve sonraki birkaç yüzyıl boyunca matbaacılar yeni yaklaşımlara imza atmışlardır (Samara,2006:4).

Şekil-15. Gutenberg'in ilk baskısı "42 Satırlı İncil"

Gutenberg'in ilk bastığı eserlerinden biri olan "42 Satırlı İncil" bilindiği gibi Venedik eski biçimi ile oluşturulan yazı tasarımının uygulanması ile harfler tek tek kesilmiş ve dökülmüştür.

Müslümanlar için yazı kutsaldır ve Hz. Muhammed Peygamber, Tanrı'nın sözünü hiçbir aracıya gerek kalmaksızın yazıya dökmüş ve böylelikle Tanrı'nın gerçek sözcüsü olmuştur. İ.S.XVI.yüzyıldan kalma el yazmalarında bugün hala ilk yazıcısı İslam'ın 3. Halifesi Osman'ın ilkelerine bağlı kalınmaktadır. Kuran, İncil ve Tevrat aracılığı ile yazı sözcüğü bile kutsal anlam taşır hale gelmiştir. Hristiyanlık' ta yazı konusu geçince kutsal kitaplara nasıl gönderme yapılıyorsa Kuran'da da yazının kendisi, tıpkı eski Mısırların hiyeroglifleri gibi "Tanrı'nın yazısı" anlamına gelmektedir (Georges,2010:56-57).

2.2.Sembol ve Piktogram Nedir?

Piktogram, bir sözcük, harf, mesaj, fikir veya cümleyi aktarmak amacıyla kullanılan görsel sembol veya referans anlamına gelmektedir. Çince gibi pek çok yazılı dil, piktogram temelli karakterlerden faydalanır. Piktogramlar, İllüstrasyon tarihi boyunca var olmuş ve yirminci yüzyıldan başlayarak günümüze kadar kurumların ürünlerini ve markaları tanımlamak için ve bunun yanı sıra yönlendirme ve bilgilendirme amacıyla yaygın şekilde kullanılmıştır (Wigan,2012:189).

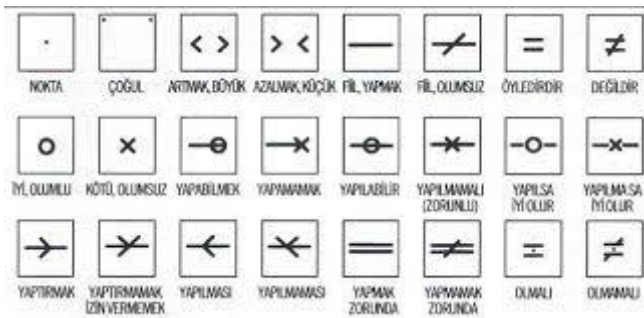

Şekil-16.Çin Kalligrafi örneği

Çivi yazısının gelişimindeki ilk adım, piktogramlardır. Piktogramlar, bir sözcüğü temsil eden ve temsil eden ve resimsel özellik taşıyan simgeler bütünüdür ve bunlar önce tablet haline getirilmiş ıslak kil yüzeyine “stylus” adı verilen kumaşlarla çiziliyor, bu kil daha sonra kurutularak ya da fırınlarda pişirilerek kalıcı hale getirilirdi. İ.Ö.2500 yıllarında geliştirilen bu teknik ile piktogramlar da çivi yazısı diye adlandırılan soyut simgeler bütününe dönüşüyor ve ardından öyle bir ilerleme kaydedilir ki bu simgeler düşünceleri (ideogram) ve sesleri (fonogram) anlamlandıracak mertebeye ulaşmaya başlamıştır (Becer,2011:85).

Yazılı bir dil oluşturmanın en eski yolu görsel iletişimden faydalanmak olmuştur ve insanlık tarihi bu amaca ilk önce piktogramlardan yani resim yazılarından başlamıştır. Fakat bu sistem de bazı sorunları da beraberinde getirmekteydi çünkü yapılan iş resimdi ve çizim yeteneğini gerektirmesi ile birlikte okunması da zor olmuştur. Aynı zamanda ne kadar basitleştirilse de tekrarlanabilirliği ve akılda kalıcılığı oldukça güç olmuştur. Dünya üzerindeki medeniyetlerde resim yazısı kelimelerin sözsüz ve jestsiz bir iletişim biçiminin ilk denemeleri olmuştur. Fenikelilerin fonogram alfabesi resim yazı ve kavram yazı da ilk olarak Mezopotamya ve Anadolu kültürlerinde kullanılmıştır. Fenikelilerin önderliğinde başlayan alfabe Grek ve Roman kültürlerinde zenginleşerek günümüze gelmiştir Görsel geçmişi nedeni ile işaret ve sembolleri yaygınlıkla kullanmamızın altında binlerce yıllık görsel kültür barınmaktadır (Uçar,2004)

Şekil-17. Çivi Yazısı Piktogramı

Şekil-18. Çivi Yazısı Piktogramı

Simge (sembol); bir kavramın, düşüncenin niteliği olarak belleğe özgü ve zahiri görüntüyü canlandırma vasıtasıdır aynı zamanda sürekli ve tekrarlanabilir olma özelliği vardır. Simge sözcüğü çok farklı manalarda kullanılabilir. Sembol kelimesi aynı zamanda ilahiyatta, dini merasimlerde güzel sanatlarda, cebir ve mantıkta semboller herkesin onayladığı işaretler haline gelmiştir. Dini konularda semboller işaretler ve işaret edilen arsında gözle görülmeyen metaforik benzerliğe dayanmaktadır (Lekesiz,2003:57).

Piktogram; Karşılaştırma amacı ile resimlerden yararlanan bir çizelge ya da grafik, ilkel yazılarda olduğu gibi bir düşünceyi gösteren bir resim; hiyeroglif; diye nitelendirebiliriz. Piktogramlar; bir nesne, bir eylem, işlem veya kavramı anlatan sembollerdir. Kelimelerin yerine resimlerin kullanıldığı eski yazının çocukları olarak görebilmekteyiz. Piktogramlar dilin getirdiği engelleri aşmak için etkilidir. Trafik işaretlerinde, havaalanlarında, fuarlarda, olimpiik oyunlarda, turistik mekanlarda, otomotiv düğmelerinde, ofis makinelerinde, kopyalama makinelerinde, makineleri kontrol panellerin de, bilgisayarlarda sıklıkla kullanılır. Nakliye, güvenlik talimatları, teknik el kitapları, grafik fonksiyonları için kullanımı tercih edilmektedir. Piktogramlar, kamusal sembollerdir, şirket ya da devlete ait değildir. Trafik işaretlerinde ise kullanımı zorunludur. 1964 yılında Japonya olimpiyatları için Katsume tarafından tasarlanan piktogramlar gerçek grafik tasarım mükemmelliğine sahip ilk piktogramlardır. Çoğu piktogram tek başına anlam ifade etmez, bir işaret serisinin bir parçasıdır ve etkililik derecesi sembollerinki ile aynıdır (Aydın,2007:103-107).

Şekil-19.Piktogram örneği

Şekil-20.Piktogram örneği

İşaret; taşıdığı işlevi doğrudan yerine getirmektedir. Yazılı ya da görsel bir dilin parçası olabilmektedir. İşaretler, bize ana dair anlam taşıyan mesaj iletmektedirler. Simgeler ise bir düşünceyi temsil eden görsel bir imge ya da evrensel bir gerçeğin derin anlamlar içeren göstergesidir. En başından beri simgeler evren, doğurganlık, ölüm ve yenileme ile bağdaştırılmış fakat psikanaliz teorisinin ortaya çıkışı ile beraber düşünce ve nesnelere ruh ve psikolojik ihtiyaçlar bakımından incelenmesini sağlamıştır. Nerde yaşarsak yaşayalım, simgelerle kuşatılmışızdır (Wilkinson,2001:7-9).

Sembol ve işaretlerle iletişimi, yazı ile iletişimle karşılaştırdığımız da belirgin farklar vardır. Sembollerle iletişimin yazıdan en belirgin farkı; Akılda kalıcı, kolay öğrenilebilir, hızlı anlamlandırılabilir ve evrensel algı boyutuna sahip olmasıdır, Farklı dil ve kültürden pek çok insana hitap eden havaalanı, olimpiyat organizasyonları, uçaklarda tehlike anında acil çıkışlar, gaz maskelerinin kullanımı gibi ortamlarda ortak algıya açık olan görsel iletişim elemanlarına başvurulmaktadır (Uçar,2004:21-22).

İşaretler, sembol ve piktogramlar gündelik iletişimi ve bilgi akışını kolaylaştıran görsel iletişim unsurlarıdır. İşaretler; bir durumu, eylemi ya da bir olayı işaret eden görsel elemanlardır. Sembollerin işaretlerden en belirgin farkı; işaretlerin verdiği mesajın doğrudan ve belirlenmiş olmasına karşın, sembollerin arkasında bir hikâyenin barınıyor olmasıdır. Farkında olduğumuz ya da olmadığımız, fakat günlük yaşam alanımızı etkileyen işaretler dünyasına örnek olarak müzik notaları, kara, deniz, hava taşımada kullanılan ulaşım işaretleri, bayraklar, flamalar, üniformalar, şemalar, matematik işaretleri, harfler ve el yüz işaretlerini verebiliriz (Uçar,2004:23-24).

Sembol (simge) kelimesi bir kavramı temsil eden somut bir şekil, bir nesne, bir söz ya da bir hareket olarak tanımlayabiliriz. Bir başka yaklaşıma göre semboller “evrenselleşmiş sessiz bir dildir”. Semboller kullanılarak yapılan iletişim; diğer doğrudan iletişim biçimlerine göre daha farklı ve daha derin algılama seviyesine hitap etmektedir. Sembol görülmeyen bir gerçekliğin görülebilir işaretidir kısacası bütün olası düşünceler dünyasının özetidir. Bu nedenle sembolizm; resim, din,

edebiyat, kimya gibi dallarda yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Yaygın ve etkin iletişimi hedefleyen işaretlerin aksine semboller daha kapalı, izleyenin bilgi, kültür tecrübe ve algı gücüne göre biçimlenir (Uçar,2004:24-25).

Bilhassa eski çağ sanatın da tüm anlatımlar ve göstergeler sembolik bir yapıda tasarlanmıştır. Sanat, adeta sembollerini bilmek, yaratmak ve onları yaratıcı bir biçim de kullanmak şeklinde idrak edilmiştir. Çoğu zaman bir renk, bir duruş ve figürün açısı sembolik bir anlam taşır. Mısır sanatın da sanatçı sembollerin dilini öğrenmek bir insan sanatın da uzun bir uğraştı aynı zamanda güzel yazı yazmayı öğrenmek i hiyeroglif simgelerini öğrenmek ve taş oymak sanatçı için bir zorunluluktur. Kimi semboller, belirli kültürlerde gelişip evrenselleşmişken, kimi kültürlerde ise yerel özellikler kazanmışlardır. Sembollerin iletişim hızı yazıya ya da diğer tür iletişim şekillerine göre daha hızlıdır aynı zamanda semboller içerik zenginliğinin yanın da biçimsel olarak da kolay anlaşılabilir hızlı bir anlam sistematığıne sahiptir. Semboller halk kültürlerinin, sanatın, dinin, mitolojinin vazgeçilmez unsurlarıdır (Uçar,2004:30-33).

Sadece sanat alanında değil bilim, din ve günlük yaşam ilişkilerinde de insanların arasındaki iletişimin ortak unsuru olan düşüncenin meydana geliş sürecinde sembolik anlatımlar önemli bir yer tutmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde sembolik anlatımlar, kültür etkileşimi, din, gelenek, görenek, inanış, doğa olayları, insan psikolojisi gibi birçok etken nedeni ile belirli dönem ve yöre insanlarında benzer özellikler göstermektedir. Sembol ile insan ilişkisi insanoğlu ile birlikte var olmuş, tarih öncesi dönemlerden günümüze özellikle sanatsal olarak bakıldığında, sanatın biçimi ve içeriği değişse de insanın olay, olgu ve nesnelere sembolleştirme eğilimi değişmediği görülmüştür. İnsanoğlunun önceleri korku, büyü ve dini, sonra iletişim kurma ve kendini ifade etme isteğini, daha sonraları ise yaşamı kolaylaştırma ve söylenemeyen, somut olmayan, tanımlanamayan olay ve olguları (kuvvet, güç, bereket, ölüm, yaşam vb.) sembolleştirme eğiliminde olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda dil, din, mitoloji ve sanat bir semboller dizisi olarak gelişmiş her dönemde insanın vazgeçilemez bir parçası konumuna gelmiştir. Pek çok çağdaş filozofa göre mitoloji, sanat, dil ve din olgularının tamamı sembollerden meydana gelmiştir. Sembol, muhteviyatı ve anlamı ortaya koyan karmaşık yapısı gereği çift yönlü bir

yapıya sahiptir. Anlatılmak istenen ile anlatılan arasında bir süreç olma yönüyle de tek anlamı değil çoğu kez pek çok anlamı içermektedir (Alp,2009:1).

Şekil-21.Eski dini semboller

Şekil 21 (Hristiyanlık, Musevilik, Hinduizm, İslam, Budizm, Şintoizm, Shizim, Bahailik, Jainizm) gibi eski dini semboller görülmektedir.

Sembol sözlük anlamıyla çoğu kez simge ile eş anlamlıdır. Sembolün tek bir cümle ile tanımını yapmak oldukça güçtür. Çünkü sembol çoğu zaman doğrudan açıklanamayan yönü ile yalnızca bir nesneye işaret etmez. Bir başka deyişle sembol anlatılamayan, kanıtlanamayan, duyularla algılanamayan soyut kavramları işaret eder. Sembolün iki farklı unsuru vardır. Biri anlam, diğeri ise anlatımdır. Anlam düşünsel olana ilişkin, anlatım ise biçimsel olana ilişkindir ve karmaşıktır. Çünkü sembolün anlam yüklemeleri her zaman tekil değildir. Çoğu kez sembolün işaret ettiği anlam çağrışımlı ya da çok anlamlı olabilmektedir. Örneğin yılan Doğu kültüründe kötülüğü anlattığı gibi aynı zamanda şifaya da işaret eder. Öyleyse bir sembol çok anlamlı olabileceği gibi, ona süreç içerisinde bambaşka anlamlar da yüklenebilir. Farklı toplumlarda farklı özlere bürünebilir, hatta aynı toplumda bile farklı anlatımlar üstlenebilmektedir. Bu yönüyle sembol karşılaştırmaya da açıktır. Semboller Levi Strauss'un deyimi ile "çok sayıda olasılığı barındıran kavramsal bir araç haline dönüşür" (Alp,2009:3).

Primitif dönemdeki insanlar için korku, büyü, inanç ve kutsallık çerçevesinde gelişen ritüeller, doğadan yola çıkılarak oluşturulan ilk gerçekçi çizimler, tapınma objeleri (dağ, güneş, taş, ağaç, hayvan vb.) hatta doğanın kendisi, sembolleştirmenin

temelini oluşturmuştur. Sembolleşmeye doğru bu yönelmede, insanın kutsal olanı kutsal olmayandan ayırma eylemi ile sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Doğanın gücü karşısında insanın güçsüzlüğü, birçok temel çelişkiler sembole yönelimin temel yapısını oluşturmuştur. Aslında bu, mağara duvarlarına yapılan ilk çizimlerden de önce tapınmaların ve ritüellerin kendileri ve hatta doğanın kendisi de insan için bir sembol durumundadır. Bu bağlamda ilk nesne ve biçimler doğanın taklidini muhteva etmektedir. Ancak bu nesne ve biçimler artık doğanın değil, insanın yeni anlam ve kavramlar yüklediği yeniden oluşturduğu semboller haline gelmiştir İnsanların tarihi süreç içerisinde gelişen sosyal, zihinsel, duygusal yönü ve ihtiyaçları paralelinde sembol bu anlamda bir iletişim aracı haline gelmiş; resim, alfabe ve yazılar bu iletişimin somut belgeleri olan semboller dizisine dönüşmüştür. Sembol, toplumsal bir varoluşun ortak özlem, beklenti ve inançlarının göstergesi hâline gelmiştir. Örneğin semboller, bir totem ya da bayrak etrafında oluşan duygu ve inançlar gibi bir dizi resmî yaptırıma da yol açmış ve bu anlamda semboller zaman zaman kurumsallaşmanın da sınırları içerisinde yerini almıştır (Alp,2009:5).

İlk olarak Empresyonizme ve Realizme bir tepki olarak doğduğu söylenen Sembolizm, aslında ilk çağlardan beri, form, biçim ve nesnelere bir anlam yükleyerek onları kutsallaştırma özüne geri dönmüştür. Bu bağlamda resim sanatı, tarihi boyunca zaman zaman biçime, zaman zaman da anlama yönünü çevirmiştir. Ancak bu yönelmelerde kullanılan metotlar değişmiştir. Biçim ve anlam kavramları, sanat tarihi boyunca çeşitli mutasyonlara uğrayarak ortaya çıkmış, biçim yok edilmeye çalışılırken yeni biçimlere ulaşılmış, anlam geri planda kalırken yeni anlamlar ön planda yerini almıştır. Bu süreçte ne anlam ne de biçim yalın olarak ortadan kalkmamıştır. 1886'da Paris'te Realist ve Empresyonist sanat geleneklerine karşıt bir hareket olarak doğan Sembolizm, gerçek nesnelere değil; düşünce, duygu, ülkü ve düşleri resmetme amacını hedeflemiştir. Bu yönelim doğaya bakış tarzında da çok önemli farklılıklar getirmiştir. Öyle ki Empresyonizme karşı olarak nesne ile anlamlarının farklı kavramlar olduğu ileri sürülmüştür. Sembolizm sanat akımı, resim sanatında nesne ve anlamını ayırırken bunu yeni tarzlarda aramamış, bir başka deyişle soyutlama düzeyine geçememiştir. Sembolizm görüşü felsefi anlamda sınırlı kalmış, doğaya farklı yaklaşımı ancak felsefi düzlemde yapılandırabilmiştir.

Sembolizm, özünde idealizme yaklaştığından manevi değerleri yeniden gündeme getirmiş bu nedenle dinsel, mistik öğeler ayrı bir öneme sahip olmuştur. Sonuç olarak düş ve melankoli öne çıkmış; fantastik ve gerçekdışı, büyü ve batınlık, uyku ve ölüm başlıca temaları oluşturmuştur. Sembolist akımın özünü oluşturan bu felsefenin anlatımı realiteden ve figüratiflikten arınmamış sadece süsleme, deformasyon ve imgeyi meydana getirecek doğal biçimlerden hareket etmiştir. Sembolist sanatçı madde karşısında maneviyata ağırlık verip hayal gücü yoluyla gerçekliğin arkasında gizlenen şeyleri, gözün erişemediği dünyayı, cinleri, perileri ve mitolojik yaratıklar evrenini, efsane ve öteki dünya imgelemine ön plana almışlardır. Bunları kadın figürleri, çiçekler, kanatlı yaratıklar, hayvan figürleri, yarı insan yarı hayvan figürleri ile somutlaştırmaya çalışmışlardır. Bu durum aynı zamanda Orta çağ inancının bir devamıdır. Burada üzerinde durulması gereken, Sembolizmin nesne ve anlamını farklılaştırıyor olması ile doğaya karşı yeni bir bakış açısının geliştirilmiş olmasıdır (Alp,2009:9).

2.3.Görsel Sanatlarda İletişim

Yıldız'a göre mağara resimleri, petrogrifler, ve çakıl taşları ideografik yazıya geçişte bir adım olarak kabul edilen ve günümüze kadar gelebilen ilk yazı örnekleri olarak niteleyebileceğimiz kazınmış ve çizilmiş örneklerdir. Fakat bunlar kısıtlı bir iletişim şekli olmuştur. İnsanoğlunun yerleşik hayata geçerek gelişiminde önemli bir eşiği olan Neolitik dönemden sonra sosyal hayata geçilmiş ve iletişim piktografik işaretlerle sağlanmış ve yazının prototipi olan bu şekiller; Nil vadisinden Mezopotamya'ya kadar tüm Akdeniz ulusların da benzer izlere rastlanmıştır (Yıldız,2000:3).

Nesnel çevrenin algılanmasında ilk ve en önemli basamak görme işlemi olmakta ve nesnelere üzerine düşen ışık buradan yansıtılarak göz küresinin içinde bir görüntü oluşturmaktadır. Bu görüntü oluşan kimyasal süreç içerisinde sinir sinyallerine dönüşerek beyne iletilmekte ve görme işlemi denilen bu olay ilke olarak bütün insanlarda aynı olmakla birlikte yürümesine rağmen anlamlandırma insandan insana farklı frekanslarda oluşmaktadır. Üzerinde 100'den fazla dil ve 5000 civarında diyalektiğin kullanıldığı bir dünyada, görsel iletişim en hızlı ve kolay iletişim

şeklidir. Günümüzde insanlar her ne kadar daha fazla seyahat etse de diğer ülkelerin dillerini öğrenmede istekli olmadıkları bir gerçektir. Bu bağlamda sembollerin dili iletişimde daha büyük önem kazanmıştır. Toplu taşıma araçları, havaalanları, uluslararası fuar ve pek çok toplu alanlarda günün her anında görsel düzenlemeler, sembol ve piktogramlar mesajın çabuk ve kolay algılanmasına katkı sağlamaktadır. Bu görsel iletişim şeklinin kaybolması; izah edilmesi zor bir kaosa neden olacağına kesin gözüyle bakılmaktadır. Anlamlandırma bireyin; Sosyokültürel durumuna, zekâsına, eğitimine, tecrübelerine, estetik değerlere ve içinde yaşadığı kültürel değerlerle ilişkilidir. İngiliz filozof John Locke'ye göre insan;%1 deneyerek,%2 dokunarak, %4 koklayarak, %10 duyarak, %83 ise çevresini gözlemleyerek öğrenmektedir. Öğrenme olayı için de bu derece önemli bir yere sahip olan görsel bölümün ihmal edilmesi pek çok sorunu beraberinde getirmektedir. Bu ana gerçek karşısında iletişim tasarımcılar, semiyotik uzmanlar, dilbilimciler, psikologlar, sosyologlar ve eğitimciler konunun üzerine yeni bir bakış açısıyla önemle eğilmişlerdir (Uçar,2004:59-61).

2.3.1.İletişim Nedir?

Teknolojik gelişmelere paralel olarak Türkçe 'de çok sık kullanılan iletişim terimi Latince "bölüşmek" anlamına gelen "communis" kelimesinden gelmektedir. Bu bağlamda iletişim bilgi, düşünce, davranış gibi kapsamın bireyler veya gruplar arasında bölüşülmesini sağlamak için yapılan gayretin tamamı olarak ele alınmaktadır. Bu terimi sadece haberleşme kavramının içine hapsetmek anlamını daraltmak olur; çünkü bireyler ve gruplar arasındaki her türlü ilişkiyi iletişim bağlamında düşünmek ve genişletmek mümkün olmaktadır.. Bu yüzden iletişimi, insan davranışlarını değiştirmek amacıyla her türlü kavram ve sembolün iletilme süreci olarak görmek daha doğru olmaktadır. İletişim, bir kişinin ya da zümrenin başka bir kişi veya zümreye düşüncelerini aktarma biçimi olarak değerlendirilmektedir (Kayaalp,2002:5).

İletişim kurmanın neden gerekli olduğunu şu şekilde sıralayabiliriz; İletişim kurmamızın en önemli ihtiyaçlarından biri fiziksel ve sosyal zorunluluklarımızdır. Kişisel ihtiyaçlarımızın karşılanması için, başkalarıyla sosyal paylaşımlarda

bulunmak ve gerektiğinde karşımızdakini düşüncelerimize ikna etmek için kullanabilmekteyiz. Aynı zaman da insanlar başkalarının üzerin de güç elde etmek için de iletişim kurmaktadırlar (Becer,2011:17).

Türk Dil Kurumunca yayınlanan Toplum Bilim Terimleri sözlüğünde ‘‘iletişim’ ’Düşünce ve duyguların, bireyler ve toplumsal kümeler, toplumlar arasında söz, el-kol devimi, yazı görüntü vb. aracılığı ile değiş-tokuş edilmesini sağlayan toplumsal etkileşim süreci’’ olarak betimlenir. Açık bir sistem olan insan; yaşadığı çevreden kendine yansıyan mesajlara ve uyarılara karşı alıcı konumundadır. İnsanoğlu bulunduğu yaşam alanında anlamak ve anlatmak zorundadır. Bu serüven de yoğun olarak görsel ve işitsel duyularından yararlanmaktadır ve bütün bu algı boyutu insan beyninde anlamlandırılarak Duygu, düşünce ve yaşananların aktarılmasında en önemli öge dildir. Dünya üzerinde pek çok dil vardır ancak insanın iletişimi bildiğı dil ile sınırlı gibi görünmesine rağmen görsel iletişim evrensel boyuttadır. Lascaux mağarasındaki çizimlerin sanatın ilk örnekleri olup olmadığı tartışılabilir ancak görsel iletişimin ilk örnekleri olduğı kesindir. Görsel iletişimin işitsel iletişimden ayıran en önemli özellik bir kalıcı olması sebebiyle belge niteliğı taşımasıdır. Hiç şüphe yok ki bugün resim denince sanat dalı aklımıza gelse de günümüzden 17000 yıl önce bu güçlü bir iletişim, mesaj ve dışavurum aracı olarak kullanılmıştır (Uçar,2004:16-19).

Yazı; iletişim sürecinde etkin olarak kullandığımız önemli bir unsurdur. Pek çok simge, şekil ve işaretlerde davranışlarımıza yön verir, mesaj alış verişi ve karar verme sürecin de önemli aynı zaman da kalıcı etkiye sahiptir (Uçar,2004:21).

2.4.Kaligrafi, Hat, Tezhip Sanatı

Bilginin ve onun görünür şeklini temsil eden yazıya verilen önem tarih çağları boyunca artmış ve bilginin koruyucusu olan yazı ve elyazması eserler(manuscript), fermanlar, duyurular gibi yazılı ürünler gündelik yaşamın gereksinimlerinin dışında bir sanat unsuru haline getirilmiştir. Yazma eserlerde gördüğümüz, harflerin sanatsal biçimde ele alınması ile oluşan Batı Sanatında; Yunanca güzel anlamındaki ‘kallos’ ve çizge anlamındaki **graph**’tan ‘**kalligrafi**’ (calligraphy) ve Doğu İslam sanatın da ‘Hüsn-ü Hat’ yani her ikisinde de güzel yazı

anlamı taşımaktadır. Kaligrafi ya da hat sanatında harf elle üretilir, tenseldir ve aynı zamanda sanatçıya has yani öznedir. Yazı tamamen hattatın, zanaatkâr, kalligrafist, ya da kâtip diye adlandırdığımız yazı ustalarının tecrübe ve hüneleri ile şekillenir (Sarıkavak, 2009:4).

Kaligrafi, insanların sadece iletişiminin değil, estetik beğenisinin görsel sanatlarla birleştirilip ortaya konulduğu bir tekniktir. Gündelik yaşamda da kullandığımız yazı üzerinde sanatçılar tarafından yapılan tarz ve biçim değişiklikleri ile oluşan güzel yazı zamanla insanlarda güzel yazı yazma becerisini kazanma ihtiyacına dönmüştür (Artut ve Demir, 2009:87).

Kaligrafi sanatı dünyanın hiçbir yerinde, estetik bir dışavurum aracı olarak Çin'deki akıcı üsluba erişememiştir. Yazıyı oluşturan hatlar stilize edilmiş ve sadeleştirilmiştir. Çin kaligrafi sanatında her karakter bütün bir sözcüğü temsil edebilmiştir. Çin kaligrafisi bir yandan aşırı disiplin diğer yandan oldukça rahat ve akıcı bir üslupla yazılmıştır (Becer, 2011:88).

Roma imparatorluğunun yıkılışı ile başlayan ve bin yıl süren belirsizlik süreci Rönesans'a kadar devam etmiştir. Bu süreçte Yunan ve Roma imparatorluğunun klasik öğretilerinin yerini Hristiyan manastırının eğitimi almıştır. Bu dönem "manuscript" denilen el yazmalarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Metinlerin elle yazılması harflerin sadeleşmesini sağlamış ve İ.S 4.ile 9. Yüzyıllarda "uncial" ve "yarı-uncial" isimli yazı üslupları gelişmiş ve günümüzdeki küçük harflerin temeli oluşmaya başlamıştır. Ortaçağda Avrupa'yı egemenliği altına alan ve "kutsal Roma İmparatoru" ilan edilen Şarlman döneminde el yazmalarında başlayan değişim süreci ile "Şarlman miniskülü" diye adlandırılan bu değişim bugünkü küçük harf alfabesinin öncüsüdür. 12.yüzyılda gelişen Romanesk sanat, yerini Gotik sitle bırakmıştır.Gotik sitilin başyapıtlarından "Douce Apocalypse" adlı el yazmasında "Textur" yazısı kullanılmıştır. Texture yapısında hiçbir kıvrım barındırmayan espas anlayışta sıkışık bir yazı tipidir. Gotik yazı biçimi Avrupa da 11. Ve 15. Yüzyıllarda Avrupa'ya damgasını vurmuş bir yazı şeklidir. El yazması kitaplar İslam ve İbrani kültürleri için ayrı bir öneme sahiptir. Müslümanlığın kutsal kitabı "Kur'an-ı

Kerim”de kullanılan kalligrafi, İslam sanatının dallarından olan Hat sanatını oluşturmuştur (Uçar, 2004:91).

2.4.1.Kaligrafik Yazıda Kullanılan Araç ve Gereçler

Kaligrafi ya da Hat sanatı uygulamaları için günümüzde de kullanılan Kamış, Cava, Kargı ve Hindi kalem Arapça’daki “qualam” sözcüğünün Latince kamış anlamına gelen Calamus dan türediği fikri hakimdir. Hiyerogliflerin üzerine yazmada kullanılan’ kamış’, kalem olarak daha sonraki yüzyıllarda Hat sanatının önemli bir yazı malzemesi olmuştur. ’İslam Hat Sanatı’ının geliştirilmesinde ve farklı şekillerde yazma imkânı sağlayan kamış kalem ayrı bir ehemmiyete sahiptir (Sarıkavak,2009:4).

Güzel Yazı yazma da beklenen sonuca ulaşmak için kullanılacak araç ve gereçler önemli bir yere sahiptir. Graphos kalemi yazı ve çizim de kullanılan en hassas gereçlerden biridir. Değişik uçlarının olması pek çok kolaylığı beraberinde getirir ve bunun yanı sıra Gotik ve Kursif yazı biçimin de iyi sonuçlar almayı sağlar. Rapido kalemi temel harflerin düz çizimlerin de tercih edilir ve 0.1 ile 0.2 arasında değişen kalınlıkta uçları ve kendine özel rotring mürekkebi vardır. Trilin Çizgi Çubuğu temel harflerin çizimin de kullanılır. Trilinli Pergel yuvarlak yapılı temel harflerin çizimin de kullanılır. Mürekkepli Yazı Gereçleri; 303 tipi genel kullanım için uygundur. 290 tipi; harita tarama gibi detay isteyen alanlarda kullanılır. Tablalı Redis Uçları, Mürekkep Hazneli kalem sapı eskiz halindeki çalışmayı kartona geçirmede kolaylık sağlar. Kaligrafik çalışmalarda kesik uçlu keçeli kalem ve dolma kalem de kullanımda tercih edilmektedir(Artut ve Demir, 2009:90-92).

Hüsnü Hat sanatının bu kadar gelişmesinin nedenlerinden biri de İslam’da imgenin yasaklanması sebebiyle İslam’ın kelimelere dayalı bir din olması ve kutsal kitabın sözlerinin oldukça seçkin bir yere sahip olması olarak açıklanabilmektedir. (Leaman , 2010:16-17).

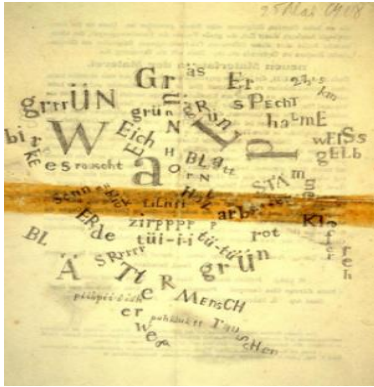
2.5.Görsel Sanatlarda Yazının Kullanımı

2.5.1.Resim ve Yazı

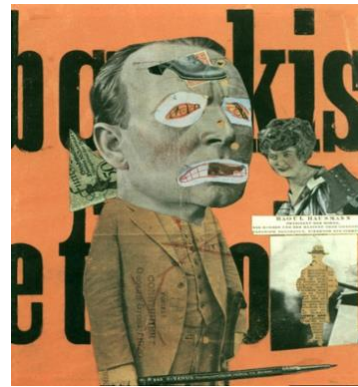

Şekil-22.Marinetti Fitüristik Sözcükler

"Biz, şiirlerimizde tehlike tutkusunu, enerji ve ataklık alışkanlığını dile getirmek istiyoruz." Diyerek cesurca giriş yapan Fütürizm Bildirgesi 20 Ocak 1909 yılında F.T. Marinetti tarafından kaleme alınmış, "Le Figaro" Gazetesinde yayımlanmıştır. Edebiyatın dinginliğinden ve kısırlığından yerinen Marinetti, "Saldırgan, yıkıcı olmayan hiçbir eser şaheser olamaz." savını ileri sürmüştür. Edebiyatın karmaşadan doğacağına inanan Marinetti, İtalya'da yayımladığı bildirisini şu şekilde noktalamıştır:" Bu kırıp geçiren, bu yıkıcı şiddetteki bildiğimizi İtalya'dan bütün dünyaya ilan ediyoruz ve "gelecekçilik"i (Fütürizm'i) kuruyoruz; çünkü ülkemizi, profesörlerin, arkeologların, çenesi düşük edebiyatçıların ve antikacıların kangreninden kurtarmak istiyoruz ("Sanal",2014:2)

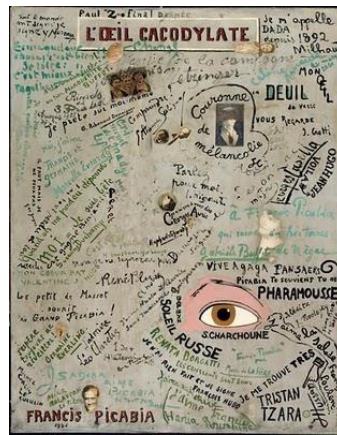

Şekil-23.Raoul Hausmann, (Fonetik Şiir)

Şekil-24. Raoul Hausmann (Sanat Eleştirmeni)

Avusturyalı bir sanatçı ve yazar olan Raoul Hausmann, Berlin Dada'nın kurucularındandır. Onun deneysel fotoğraf kolajları, sesli şiir ve kurumsal eleştirileri ile Dada hareketinin önemli isimlerinden biridir. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa Avant-Garde üzerinde derin bir etkisi oldu. 1912 yılında Herwarth Walden galerisinde Der Sturm içinde Dışavurumcu resimleri gördükten sonra, Hausmann Erich Heckel stüdyosunda Dışavurumcu baskılar üretmeye başladı, ve onun polemik yazıları sanata karşı erken için bir platform sağladı Richard Huelsenbeck, yakın arkadaşı Hugo_Ball ile Zürih Dada kurucularından biriydi genç muhalif bir grup sanatçı etrafındaki Berlin Dada topluluğu ile "Almanya'da ilk Dada Konuşma", 1918'de yapıldı. Fotomontaj, Hausmann, Hoch, Heartfield'le, Baader ve Grosz tarafından yaygın olarak kullanılan Dada ile ilgili bir teknik, oldu, Aynı zamanda, Hausmann sesli şiir denemeye başladı 1920 başında, Baader, "Başkan tüm Dünya", Hausmann, "Dadasopher", ve "Dünya-Dada" söylemleri ile Huelsenbeck Doğu Almanya ve Çekoslovakya altı haftalık turu kapsayan büyük kalabalıklara program yaptı. Program primitivist ayet, Baader ve Hausmann tarafından eşzamanlı şiir resitalleri ve bizlerin başına gelen en modern egzotik-erotik sosyal dansları gerçekten muhteşem bir send-up 'olarak tanımlanmıştır.Grosz, Heartfield'le ve Hausmann tarafından düzenlenen fuar Francis Picabia, Hans Arp, Ernst ve Rudolf Schlichter yanı sıra, anahtar eserleri dahil sanatçılar tarafından yaklaşık 200 eserin yer, aldığı fuar tüm Berlin'de Dada kahramanlıkları ile ünlendi. ("Sanal", 2014:3)

Şekil-25. Francis Picabia(Kakodilik Göz)DADAİST

ABD ve Fransa'da Dada hareketinin önemli isimlerinden biri olmuştur. F.Picabia. Fransız avangard ressam, şair ve tipografisttir. Empresyonizm ve

noktacılığı denedikten sonra Kübizmle ilgilenmiştir. Renkli kontrastlar, sözcükler ve zaman zaman portreleri de kullanarak zengin soyut kompozisyonlar oluşturmuştur (“Sanal”,2014:4).

Şekil-26. Henri de Toulouse Lautrec

Henri de Toulouse Lautrec, onun dönemine kadar ikinci sınıf olarak görülmekte olan afişin bir sanat olarak değer kazanmasını sağlamış sanatçıdır. Aristokratların hor gördüğü kenar mahallelerdeki eğlence hayatının içinde yaşamış ve özellikle Moulin Rouge pavyonunu anlatan resimleriyle büyük üne kavuşmuştur. 37 yaşında hayatını kaybeden ressam, çok kısa ömründe çok sayıda eser üretti ve Van Gogh gibi ressamlarla birlikte Art izlenimcilik akımının en tanınmış ressamlarından birisi olmuştur. Klasik anlayışın dışına çıkarak poster çalışan Lautrec, reklam amaçlı çalışmalara sanatsal bir dil kazandırdı. Afişlerinde daha çok dönemin ünlü kabare şarkıcılarını ve dansçılarını resmetti (“Sanal”,2014:5)

Şekil-27.Rene Magritte

Magritte, kaligrafik ikilemden, imge ile altyazısının tekabülüne dönüp, böylece suskun ve yeterince tanınabilir figür, sözünü etmeden nesneyi özünde

göstermekte ve bir ad anlamını yada kullanım kuralını bu görüntüden alıp alt yazının geleneksel işlevi ile karşılaştırıldığında paradoks oluşturmaktadır (Foucault,1993:2)

Şekil-28. Monique Prieto

Monique Prieto çalışmalarında renkli zemin üzerinde tipografi ile kompozisyonlar oluşturarak yağlı boya çalışmalar yapmaktadır. Çalışmalarındaki renk kullanımı dinamik etkiler kazandırmıştır (“Sanal”,2014:6).

Şekil-29.Mel Bochner

Amerikalı kavramsal sanatçı Bochner, çalışmalarına kelimeleri kullanarak yön vermektedir. Eserlerinde kullandığı kelimeler, aynı zamanda paylaşılmakta olan özel bir dil izlenimi vermektedir. Düşünme, görme ve dilin arasındaki ilişkiyi resimlerine yansıtmıştır. Eserlerde kelimeler; tuvalin altına doğru kaba, komik zaman zaman müstehcen anlam kazanmaya başlayan bir izlenim vermektedir. Kelimeler ve

harflerin renkli olması, bazı harflerin arka planın içinde kalması zaman zaman okumayı güçleştiriyor olsa da gözümüz tabloda gezinirken ,sanatçı beynimizin; kelimelerin anlamından uzaklaşarak ve metni bir obje gibi izlemesine olanak sağlamıştır (“Sanal”,2014:7).

Şekil-30.Chris_Johanson

Amerikalı sokak ve resim sanatçısı geri dönüşümlü malzemeler ve grafiti yoluyla kentsel temaları ifade eden Johanson'ın eserleri, onun banliyö çocukluğuna bir tepkiyi de barındırmaktadır (“Sanal”,2014:8)

Şekil-31. Skeyler Fein

Katrina Kasırgası sonrasında sırasında, o bir teselli ve şifa süreci gibi sanatı düşünmeye başladı. Fein öncelikle tarih, kitlesel üretilen mal ve popüler kültür, cinsellik siyaseti aleni görsel gelenekleri içine alan sınıf ve alt sınıftan etkilenmiştir (“Sanal”,2014:9).

Şekil-32. Sergio Albiac”You are not in the news”

Sergio Albiac; kendimizi sosyal ağ çağında, bu kadar online ve seçilen medya platformları tarafından tanımlan Twitter, Facebook, Foursquare aracılığıyla, gizlilik düzeylerinin azalması, çevrimiçi konuşmak ve davranmak ,bilgi işleme ve yayılması ile beraber geniş kültürü ve haberleri beyanda bilgilendirmek konularını güncel medyadan seçmiştir (“Sanal”,2014:10).

Şekil-33.Atul Dodiya “ Letter from Father 1994”

Hintli Sanatçı Atul Dodiya için, sokak temelli gerçekçilik, sınıf, cinsiyet ve kişisel kimlik siyaseti ve Batı modernist stilleri Popüler kültür üzerine çeken sanatçı eserleri Çağdaş Hint Sanatı için bir başlangıç noktasıdır. Onun kapsamlı ve küresel görsel kelime antik ve modern, dini resimler konulu çalışmaları ile Batı sanatına başvuru yapar (“Sanal”,2014:11).

Şekil-34. Shirin Neshat “ Speechless ” 1996

Şekil-35. Shirin Neshat Allah'ın Kadınları

Suskun Shirin Neşat'ın tarafından "Allah'ın Kadınları" başlıklı fotoğraf bir dizi parçasıdır. Neshat, liseden sonra ülkesi İran'ı terk etti. ABD'de sanatını sürdürmeye başladı. Neshat ideolojisini ifade sanatı yoluyla yorumladı. Neshat bir model olarak kendini kullandığı Speechless fotoğrafında üç temel unsuru vardır; örtülü siyah peçe, modern silah ve yazılı metin. Neshat'ın kullandığı yüz ifadeleri sayesinde, Gözleri kararlı ve sert bir görünüm verse de siyah peçe Onu durdurmak içinmiş gibi görünen bir izlenim yaratmaktadır. Fotoğrafa yakından bakıldığında, yazılı metin de kadının yüzünde görülür. Yazılı metin, aslında İslam dininin kutsal metnidir. Speechless, eserinde Neshat, İslam kültüründe kadınların ezilmesini temsil eder resimdeki kullandığı her nesnenin sembolizmi basit ama aynı zamanda çok karmaşık. Neshat Fotoğrafta özgürlük ve baskı, güç ve güçsüzlük, umut ve umutsuzluk duygularını hissettirmeye çalışmaktadır. Neshat'ın sanatı diğer sanat eserlerinden farklı olarak kadın hakları üzerinde vurgu yapar. Sanatçı geniş ölçekli film enstalasyonları, videolar ve fotoğraf sanatı ile ünlenmiştir (“Sanal”, 2014:12).

Şekil-36.Mona Hatoum

Şekil-37. Mona Hatoum

Mona Hatoum'un Londra'ya, Lübnan'da çıkan iç savaşın ardından yerleşiyor. Sanatçı, Orta Doğu'daki kadın kimliği, aile, cinsellik, cinsel kimlik ve beden gibi konular üzerine kafa yoran ve üreten, günlük hayatın nesnelere ve bedene tekinsiz, tehditkâr ve kimi zaman tehlikeli anlamlar yükleyen çağdaş sanatın en önemli isimlerinden biri. Filistin asıllı ve Beyrut doğumlu bir sanatçı olarak Hatoum; Kendi ailesi ve ülkesiyle olan ilişkisi, direkt annesiyle olan ilişkisi gibi kişisel meseleleri var ve bunları aktarmakta son derece samimi. Mona Hatoum Yerleştirme, video, fotoğraf, heykel ve kağıt üzerine çalışmalar gibi birçok farklı şekilde ve çoğu zaman sıra dışı tekniklerle işler üretiyor. Hatoum'un sanat kariyeri 1980'lerde ürettiği, beden odaklı video ve performans işleriyle başlıyor. İzleyicinin galeride bir sanat eserinde bulmayı, görmeyi beklediği şeyleri altüst eden Hatoum ile ilk sınavlarından biri izleyicinin had safhada rahatsız etmeye çalıştığı 'Look No Body' (1981) sanatçının ilk yıllarına ait işler arasında gösterebileceğimiz bir örnek ve beden üzerine yapılan hâlâ en iddialı işlerden biri. Hatoum'un, kendi bedeninin içine yaptığı endoskopik yolculuklar ile şekillenen 'Corps étranger' (1994), bedenin kendisini de yabancılaştıran yerleşirmesi 'Deep Throat' (1996) da beden odaklı önemli çalışmalarından. 90'lı yılların başından itibaren ise izleyicide bıraktığı tekinsizlik hissi ve uyandırdığı tehlike ihtimalini büyük ölçekli yerleştirmeleriyle, gündelik hayatın içinden karyola, sandalye, mutfak araçları gibi nesnelere aktarıyor Hatoum. Elektrik akımının yarattığı fiziksel ve psikolojik gerilimin tehdit hissini sürreal bir mizah ile öpüştürdüğü 'Homebound' (2000) ve 'Undercurrent' (2004) gibi işleri ise Hatoum'un izleyiciyi entelektüel ve duygusal düzeylerde sarsıcı bir şekilde içine çeken çalışmalarındandır ("Sanal", 2014:13).

1950'ler de Türk resminde sanatsal bir kimlik oluşturma da gelenek etkileşiminin başlıkları kategorize edilebilmektedir: Kaligrafik Etkileşim, Minyatür

Etkileşim, Nakış ve Süsleme Sanatı etkileşimi ve de Halk Resimleri (Cam Altı Etkileşimi) olmak üzere dört başlıkta toplanabilmektedir. Kaligrafik etkileşimi 1950 Türk Resminde İslam Kaligrafisinden esinlenerek resim kompozisyonlarında ilk kullanan ressam Elif Naci olmuştur. Elif Naci'nin kaligrafik resimlerinde amaç milli bir resim oluşturma çabası olmuştur(Kılıç,2009).

Şekil-38. Elif Naci

Şekil-39.Şemsi Arel(Geometrik Kaligraf)

Şekil-40. Sabri Berkel

Non Figüratif bir anlayışla soyut eserler veren Şemsi Arel, kaligrafiyi Elif Naci'nin eserlerinde olduğu gibi okunabilir anlamı ile değil, biçimsel yapısıyla deforme ederek kullanmıştır ve bu plastik etkiyi resimlerinde kullanan pek çok sanatçı görmekteyiz. Sabri Berkel, Fahrünisa Zeid, örnekleri ile beraber kaligrafinin çarpıcı spontan üslupla kullanılması Abidin Elderoğlu'nun 1960 yıllarındaki çalışmalarında karşımıza çıkmaktadır. 1980 sonrası ülkemizden bir çok sanatçı kaligrafiden esinlenerek bireysel üsluplarını oluştururken bazıları da kaligrafiye dinsel anlam katarak resimlerinde kullanmışlardır(Kılıç,2009).

Şekil-41. Abidin Elderoğlu

Şekil-42.Ergin İnan(Hızlı Böcek)2001

Erol Akyavaş, Süleyman Saim Tekcan, Ergin İnan, Balkan Naci İslimyeli, Murat Morova resimdeki kaligrafik etkilerle ön plana çıkan sanatçılarımızdır (Kılıç,2009).

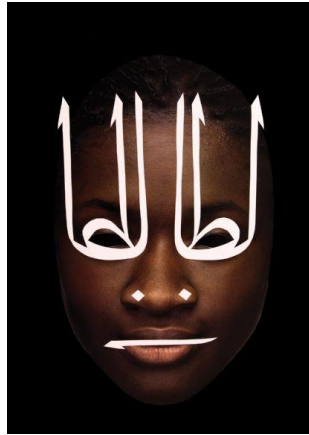

Şekil-43. Süleyman Saim Tekcan

Şekil-44. Bedri Rahmi Eyüpoğlu

Doğu –Batı sentezini mantıklı bir izaha kavuşturma gayreti taşıyan Erol Akyavaş'ın, Kaligrafiyi sanatında bireysel yaratımlar için kullanan Selim Turan'ın, at figürleri ve hat uygulamalarını iç içe geçirerek gravür baskı ve yağlı boyalarına taşıyan Süleyman Saim Tekcan ve dinsel imge ve sembollerin içine bazen kendini bazen de başka suretleri yerleştiren Balkan Naci İslimyeli gibi sanatçılar da farklı bireysel tarzları kullanarak kaligrafiden etkilenmişlerdir (Kılıç,2009).

Şekil-45. Balkan Naci İslimyeli (2009)

Şekil-46. Murat Morova

1949 yılında duvarların gizemini keşfeden ve 1969 yılında Paris Metrosunun duvarlarını afişler ve kolajlarla tuvallerine taşıyan Burhan Doğançay bu alanda yeni metodolojiler ve özgün bir dil yaratan sanatçı dünya coğrafyasını ülke ülke gezerek dünyayı tuvaline yansıtmayı başarmıştır(Artam, 2013:67).

Şekil-47. Burhan Doğançay

Şekil-48. Erol Akyavaş(Hallac-ı Mansur)

Doğançay; eseri Metropolitan Sanat Müzesinin daimi koleksiyonuna dahil olan ilk çağdaş Türk Sanatçı olmuştur ve eserlerinde grafiti, kolaj kent duvarlarındaki afiş ve sembolleri, fotoğrafları ve yazıyı kullanmıştır. Erol Akyavaş; mimar olan, dünya coğrafyasını gezen Paris ekolü ile tanışan, New York da yaşarken sığındığı tasavvufa yönelerek bunu resimlerine taşımıştır. Farklı zamanları, farklı coğrafyaları ve kültürleri sentezleyen bu eserler; tuval yüzeyine dağılan insanlar, kaleler, surlar ile bizleri kültür ve tarih imgeleriyle yüzleştirir. Kaligrafik yazılardan yola çıkan tasarımları kullanan sanatçı Miraçname, Vav, Lamelif, Hallac-ı Mansur isimli kompozisyonlarını semboller üzerine kurmuştur (Artam, 2013:67).

Şekil-49. Derya Altınel

Şekil-50 Bengisu Bayrak

İstanbul doğumlu Derya Altinel Marmara Üniversitesi GSF mezunu olup, Balkan Naci İslimyelinin atölye öğrencisidir. Galeri İlayda'ya bağlı olarak çalışan sanatçı birçok sergi, bienal ve workshoplara katılmış ve dereceler almıştır (“Sanal “,2014:13).

Bengisu Bayrak; Marmara Üniversitesi GSF Resim bölümü mezunu olan sanatçı 2001 yılından bu yana, sahte gerçekleri oluşturmak için film karakterleri ve grafikleri değiştirerek aracılığıyla bu algı üzerinde çalışmaktadır (“Sanal “,2014:14).

Şekil-51.Savaş Çevik

Şekil-52.Savaş Çevik

Savaş Çevik; İstanbul Üniversitesi Grafik bölümünden mezun olup Hat Sanatı'yla ilgili çalışmalarına 1973 yılında; son yüzyılın ünlü hattatları olan Kemal Batanay'dan rik'a ve tâlik, Hâmit Aytaç'tan sülüs ve nesih yazılarını meşk ederek başlamıştır. Her iki hattatın vefatlarına kadar, onlardan hat öğrenimini sürdürmüştür. Sonraları, hattat Prof. Ali Alparslan'dan dîvânî ve celî dîvânî yazılarını meşk etmiştir. Ayrıca, hat ve grafik konularında yurtiçi ve yurtdışında otuz kadar değişik ödülü, Türkiye'de ve diğer ülkelerdeki çeşitli koleksiyonlarda, levha, hilye, tuğra, câmi yazısı, ferman vb. formlarda çeşitli eserleri bulunmaktadır. Çevik'in, Latin Yazısı ve kaligrafi alanlarında da eserleri vardır. Bu konudaki ticarî çalışmalarıyla birlikte, yerli ve yabancı birçok devlet başkanına ve idarecilere verilen berat, hediye, diploma, belge gibi kaligrafik çalışmaları da önemli yer tutmaktadır. Klasik hat çalışmalarıyla birlikte kendine özgü modern uygulamalar da geliştiren Savaş

Çevik'in, ayrıca, teorik bilgilendirmeler, yayınlar, hat kursları, jüri üyelikleri, yazı ve imza bilirkişiliği gibi görevleri vardır ("Sanal",2014:15).

Şekil-53.Elif Karadayı"Maail"'

Türk ve yabancı koleksiyonerlerin ilgi odağı olan ve Pop Art'ın Türkiye'deki genç ve başarılı temsilcilerinden sanatçı Elif Karadayı, izleyiciyi oldukça şaşırtan "MAAİLE" portreler serisinde pop art ve yazı karakterlerini tuvallerine yansıtmıştır. Warhol stilini kırarak kendine has üslubunu oluşturan Elif, Türkiye'deki Pop Art'ın Uluslararası sanat platformundaki genç ve önemli temsilcilerindendir. Birbirinden renkli, birbirinden ilginç, aralarında bildiğimiz, tanıdığımız simalara da rastlayacağımız bu ironik portreler bir soyağacının parçalarıymışçasına sergilenmiştir ("Sanal",2014:16)

2.5.2.Heykel ve Yazı

1989 tarihi, bir nevi paradoksta yakalanan bir değişimi göstermektedir. Zira uzunca bir zamandır, modern ya da modernist bir sanata karşılık çağdaş bir sanatın doğuşu, en azından pek çok tarihçinin, eleştirmen veya müze küratörünün duruşunda 1960'lara ve 1970'lere işaret etmektedir. Çağdaş sanatın doğuşu, özellikle, daha önceki Avrupa avangartlarının yeni savaş-sonrası formlara dönüştüğü saha veya pota olan New York kentinde olduğu düşünülmektedir. O anda ve o sahada, Avrupa modernizminin hikâyelerinden ve kaygılarından kurtulmuş yeni bir sanat fikri yükselmiş ve bu sanat, modernizme karşıtlığı üzerinden "çağdaş sanat" olaak şekillenmiştir. Bu trendle birlikte bir atölyede üretilmesi veya galeri mekânında sergilenmesine gerek olmayan, hatta geleneksel heykel ya da resim becerilerini bile gerektirmeyen ki bunlar da "alanlarını genişletme" sürecinden geçiyor, heykel "kaide

üzerindeki figür”, resim “duvardaki tablo” olmaktan kurtulmakta ve görsel sanatlar; yeni, keşfedilmemiş bir alana adım atar hale gelmektedir. Aynı süreçte, güzel sanatı popüler kültür veya gündelik hayattan ve bedenden, enformasyon ve yeni medyadan ayıran büyük modernist yaklaşım biçimi başlamaktadır. Böylelikle insan önce bir “sanatçı” (kavramsal sanatçı, yeryüzü sanatçısı, Pop Art sanatçısı, performans veya süreç sanatçısı) oluyor, kimi zaman ise bir alandan diğerine geçme şansını yakalayabilmiştir. Bu çarpıcı anda, görsel sanatlar ve sanat kurumları, , edebiyat, mimarlık veya müzik gibi başka sanat türlerinde tam eşdeğerliliği olmayan yeni bir role sahip olabilmıştır.. Görsel sanatları geleneksel olarak sınırlarından çıkaran bu rol; sanatlar arasında yeni bir kesişme ve deney alanına yönelme imkanı sağlamıştır. Artık müzik yerine “ses sanatı”, şiir yerine “dil sanatı”, inşa yerine “an-arkitektür”, tiyatro yerine “performans sanatı” varlığını ortaya koymuştur. Çeşitli yer değiştirme ve yolculuk örüntülerini izleyerek, farklı yollarla veya farklı açılardan ele alınan çağdaş sanatın doğuşu fikri ve onunla bağlantılı “hikâyesi, tüm dünyaya yayılacaktı (Rajchman,2012:50-53)

Pop Art akımı içinde yer alan Amerikalı Heykel Sanatçısı Robert İndiana’nın 2008’de Brack Obama’nın seçim sloganı olan “Hope” isimli ikonik heykeli tipografik kullanıma bir örnektir (Yabanlıoğlu,2010).

Şekil-54.Robert India- HOPE”

Günümüz de müzelerde, sergi salonların da ya da meydanlara konulan yanıp sönen bir heykelde teknoloji görünen ya da görünmeyen farklı şekillerle sanatın içine girmiştir. Çağdaş uygarlıkların oluşmasında bilimin ve teknolojik gelişmelerin ayrı bir yeri vardır. Sanat güzeli öykünmeyi değil, güzel anlatımı gerektirmektedir sanat anlayışı yerini Biçimci sanat anlayışına bırakmıştır. Geldiğimiz yüzyılda sanatı

bilinçaltı duygu ve düşüncelerin ürünü olarak gören bir akım oluşmuştur. Toplumcu sanat anlayışı ise sanatı “Nesnel gerçekliğin insan biçiminde estetiksel imgeler halinde yansması “ olarak değerlendirir. Çağdaş teknolojik bulguların sanat alanında kullanımının yaygınlaşması ile beraber elektrik enerjisi heykel sanatına bir dinamizm getirmiştir. Geleneksel heykel sanatında; yontmak, model etmek biçimlendirmek yerine inşa etme temelli bir sistem kabul görmeye başlanmıştır. Bu sistem materyalleri birbirine ekleyerek elektrik ve oksijen kaynakları ile yapıştırılarak tasarlanan yapıtlar meydana getirilmeye başlanmıştır ve Konstrüktivist yaklaşım bu şekilde oluşmuştur. Tatlin, Gabo, Lissitsky, Rodchenko yapıtlarında endstriyel ürünleri uygulanarak heykeli geleneğin dışına taşımışlar ve Uzak ve Zaman sürekliliği katarak bir heykel mimarlığının temelini oluşturmuşlardır. II.Dünya savaşı sonrası, alışla gelmişin dışında ayrı bir konuma gelen endüstri artığı ve fabrikasyon malzemelerine yeni bir anlam yüklenmesi ile “Ready-Made” yani Hazır Eşya tabirini kullandığımız yeni bir akım türemiştir ve savaşın yıkımı konusu sıklıkla gündeme getirilmiştir. Heykel sanatının geldiği son durum da ise Sanatçılar; metal, polyester, elektrik enerjisi, ışık, mıknatıs, optik ve bilgisayar olanaklarından yararlanarak üretmeye başlamışlardır (Gököz,2004).

Kavramsal Sanatın önde gelen isimlerinden biri olan Joseph Kosuth 1960’lardan beri dili çalışmalarının odağına alarak sanatıyla bütünleştirmeye çalışmıştır. Son zamanlardaki çalışmalarında biçimsel sorunlarının yerini anlam yaratma çabası eklenmiştir. Kavramsal sanatın amacı; düşünceleri nesnelere bağımsız olarak sunmak için stratejiler geliştirmektir. Bu amaçla sanatçı; dili anlam yaratma işlevi gören bir model olarak benimsemiştir. J.Kosuth başlarda sözlüklerden aldığı terimleri analiz etmeye başlamış ve sosyal yapılarını şeffaflaştırmaya çalışmıştır. Sanatçını görselleştirdiği bu dil, izleyici ile bir bağ kurarak izleyicinin toplumsal ve tarihi bağlamlar arasında ilişkiler arasında anlam aramasına yönlendirir. Sanatçının çıktığı bu izlenimde felsefeci Freud’un psikanaliz kuramlarına atıflar dikkat çekmektedir (Öztürk,2007:45-46).

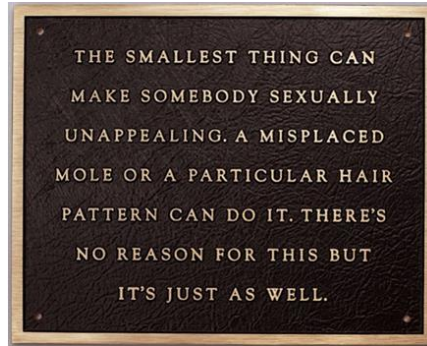

Şekil-55. Joseph Kosuth- 1966

Şekil-56. Joseph Kosuth, 1965

J.Kosuth ; “sanatçı olmak demek sanatı sorgulamak demektir. Tezini savunmuştur. Kosuth’a göre; “Sanat, bir sanatçının düşüncelerinin fiziksel artıklarının bir müzede depolanmasıyla değil, başka sanatları etkileyerek canlı kalabilir. Bir sanat yapıtı, sanat bağlamı içinde bir sanat görüşü olarak sunulan bir tür önermedir.” demiştir. Kosuth bu noktadan hareketle dili, sanata koştur bir kültürel sistem olarak düşünmeye başlamış, nesnelere ya da biçimler arasındaki ilişkiler arasındaki ilişkilerle çalışmaya başlamıştır. Kosuth; “Hem sanat hem de söylenen sözcükler soyutlamalardır; tıpkı söylenen sözcüklerin kendi dilbilim sistemleri içinde anlamlı olması gibi sanat da var olduğu sanat bağlamının içinde anlamlıdır” Kosuth henüz araştırmaya başladığı dilbilimsel felsefenin etkisi ile sanat varlığını, dilbilimsel önermeye benzer bir sanat önermesi olarak görmüş ve dil ile sanat arasındaki benzerlikleri irdelemeye başlamıştır (Atakan, 1998:54-55).

Şekil-57. Jenny Holzer”Living Series”

Amerikalı Sanatçı Jenny Holzer “Living Series”deki çalışmalarında bronz plakette işaret levhaları tutturulur. Holzer, plakettelerdeki kısa metinleri gazete makalelerinden alınmış gündelik deneyimlerden ilham alarak eserler yapmıştır (Öztürk,2007:39).

Şekil-58. Uğur Çakı” Scrabble Tors”

Uğur Çakı eserlerinde anatomiye oldukça önem verir, son dönem çalışmalarında jenga ve scrabble parçalarını kullanarak çalışmalar yapmış bu malzemelerin yanı sıra çalışmalarında misket ve şişe kapakları da kullanmıştır. Yurt içi ve yurt dışında birçok sergilere katılan, yarışmalarda dereceleri olan ünlü bir heykeltıraşımızdır (“Sanal”,2014:17).

Şekil-59. Richard Evans”Information Leak”

Richard Evans dışarı akan bir su gibi görünen lazer kesim harfler kullanarak bu tipografik bir sanat yarattı. Evans’ın tasarımı günümüz toplumunda bilgi yüklemesini ve hayatımızın içine nasıl aktığını temsil etmek için yaptığı bir yorumdur (“Sanal”,2014:18).

2.5.3.Enstelasyonda Yazı

Enstalasyon; boyut, ortam, lokasyon, ve bağlamdan bağımsız olarak, enstalasyon izleyici tepkisini uyandırmaya ve provoke etmeye yöneliktir. Uzamı işgal eder, bir resim, çizim, baskı, gibi sembolik bir duvarda yer işgal etmektense gerçek anlamda araya girerek farkındalık yaratır. Çağdaş sanat ve özellikle de enstalasyon ile ilgili bilinen gerçek, doğru bir yorum yada okuma diye bir şeyin olmadığıdır. Gördüğümüz şeye tepkimizin vücut bulduğu ve tecrübelerimizin kümülatif sonucu olduğunu varsayarsak :enstalasyon sanatı kim olduğumuz hakkında dolambaçlı yollarla bize iletir (Whitham ve Pooke,2010:183).

Modern sanatın klasik sergilenme biçimi olan “beyaz küp” olarak adlandırılan galeriler, bugün de bir standardı temsil eder. Beyaza boyanmış bomboş galeriler sanatın öne çıkarıldığı, hak ettiği önem ve saygıyı gördüğü mekânlardır. Geçmiş yüzyıllarda sanat eserinin hem toplumsal hem de mimari bir anlamı olmuştur. Sanat eserleri saraylar, kiliseler ve manastırlarda sıkışık sergileme imkânına sahipti. Zamanla değişen bu olgu 1960 ve 1970'lere gelindiğinde yerini mekân enstalasyonları ve çevre düzenlemelerine kaymaya başlamış ve bunların amacı sanatsal işlerin toplumsal bağlamını yeniden sağlamak olmuştur. 1960'lı yıllarda ilk defa kullanılan enstalasyon kavramı daha ziyade tekniğe ve kurguya dayalıdır. Mekanik aparatlar kameralar ile interaktif işler öne çıkar. Büyük enstalasyonlar ve interaktif deneyim alanları gibi mimariyle içiçe geçerler (Saehrendt ve Kittl,2012:42)

Şekil-60.Stefan Sagmeister

Şekil-61.Stefan Sagmeister

Soho'da Deitch Projeleri kapsamında, Yeşil muz ile "Özgüven Güzel sonuçlar üretir". Atasözü yazıldığından, sarı muz bir arka plana konulup farklı olgunluktaki muzlar ile tamamen galerinin büyük bir duvarı örülmüştür ("Sanal",2014:19).

Şekil-62. Stefan Sagmeister

Sagmeister, 2000 yılından itibaren deneysel çalışmalarına ağırlık kazandırmıştır. Bunlardan biri de, günlüğüne aldığı notlardan oluşan "Things I learned in my life so far" (Sonunda hayatımda öğrendiğim şeyler) başlıklı bir seri düzenleme deneyimidir. Sagmeister, günlüğünden alınan notları görselleştirmeye çalıştığı 10 proje gerçekleştirmiştir.

Şekil-63. Anastasia Mastrakouli "Çıplak Alfabe"

Anastasia Mastrakouli Yunan fotoğraf sanatçısı İon Üniversitesi güzel sanatlar bölümü öğrencisidir. Onun Fotoğraf serisi olan "Çıplak Alfabe Silueti" isimli çalışmasında ıslak cam bir bölmede karşısında Model olarak kendisini alarak

gerçekleştirmiştir. Mastrokouli projenin amacı, "anatomi ve görsel sanatlar arasındaki diyalektik ilişkiyi vurgulamak." olduğunu söylemiştir: Bu tipik bir yazı değildir. Bunun yerine piksel veya vektörleri kullanarak, fotoğrafçı Anastasia Mastrakouli bir buharlı alfabeyi oluşturmak için kendi vücudunu kullanmıştır ("Sanal",2014:20)

Şekil-64. Barbara Kruger

Şekil-65. Barbara Kruger

Barbara Kruger resim ve enstalasyon çalışmalarında dilsel öğelerden ve tipografik yaklaşımdan faydalanmış bir sanatçıdır .Sanatçı basılı materyallere müdahale ederek politik ve feminist bir yaklaşımla kendi tarzını oluşturmuştur .Kruger ;dünyada yayılan ideolojik mesajları ve kitle kültürünün etkilerini reklam ve moda imgeleri kullanarak vurgu yapmaya çalışmıştır("Sanal",2014:21)

Şekil-66.Oded Ezer

Şekil-67.Oded Ezer

Oded Ezer; İsraili İkonoklastik grafik tasarımcı, typografist ve yazı tasarımcısıdır. En iyi o MoMA 2008 "Tasarım ve Elastik Zihin" sergisinin bir parçası oldu "Typosperma," dahil olmak üzere "tipografik tasarım kurgu projeleri," ile tanınan, Ezer çoğunlukla onun İbranice Tipografi dökümhanesi ile onun özgün yazı karakterlerine lisansını kazanır. O pazarlanabilir yazı biçimleri tasarımı değil, o kağıtlara kanatlarını ve bacaklarını veren, zaman zaman ampütasyona uğrattığı tasarımlar ve kendi yüz ve vücut parçaları ve cerrahi müdahalelere kendi tipografik yaklaşımı ile farklı bir üslup geliştirmiştir("Sanal",2014:22).

Şekil-68. Xu Bing (The Glassy Surface of a Lake)

Şekil-69. Xu Bing .

Xu Bing resmi web sitesine bağlı bir makaleye göre, bir derece hala gölün derin saflığına bir arabuluculuk ederek" Henry David Thoreau "Walden," çalışmasından esinlenerek oluşturulan bu enstalasyon Xu Bing müzede tel bağlantılı binlerce alüminyum harflerin üç katlı müze mahkemenin üstünden birinci katta aşağıya düşerek ve ortasında "göl," şeklinde izlenim veren harflerden oluşturmuştur ("Sanal",2014:23).

2.5.4.Grafik Sanatlarda Yazı

İlk defa 1922 yılında tasarımcı William Addison Dwiggins tarafından kullanılan grafik sanat terimi, görsel sanatların uygulamalı ve pratik kullanımını tanımlamıştır. Grafik tasarım; aynı zamanda, metin ve görselin etkili biçimde birleştirilmesiyle imgelerin, fikirlerin ve mesajların görselleştirilerek iletilmesini sağlayan işlem basamaklarıdır. Grafik tasarım tipografi, mizanpaj ve illüstrasyon gibi farklı disiplinleri bünyesinde toplamaktadır ve günümüzde hareketli grafikler,

animasyon, web tasarımı, ambalaj, yönlendirme işareti, reklam, afiş, logo, dergi ve kitap dahil pek çok farklı alanda tatbik edilmektedir (Wigan,2012:110).

Grafik Tasarım bir başka deyişle semboller sanatıdır. Grafik tasarımcısı yoğun ve kavramsal bir mesajı kısa sürede iletme görevini görsel bir sunumla hazırlarken sembolik yaklaşımlardan yararlanmaktadır (Uçar,2004:31).

Günümüzde uluslararası anlatım da grafik tanımı ortak bir şekilde kullanılmaktadır bu nedenle bu tanım genel olarak insanların aynı yorumu yapacakları şekilde netleşmiştir. Bu yorum grafik tanımının yazmak, çizmek, görüntülemek ve çoğaltmak anlamına geldiğini ifade etmektedir (Tepecik,2002:17)

Bazı okullarda tipografi kültürü “grafik sanatlar tarihi” ile koşut olarak verilmekte ve bu şekilde her akım üretilen yazı karakterleri veya eserin var olduğu çağ ile birlikteliği daha anlaşılır bir şekilde incelenebilme fırsatı sağlanmaktadır (Uçar,2004:108).

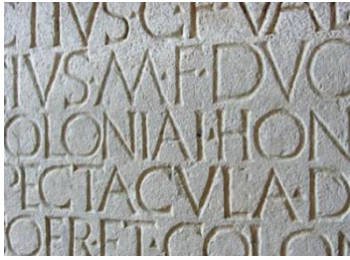

Şekil-70. Geray Gencer

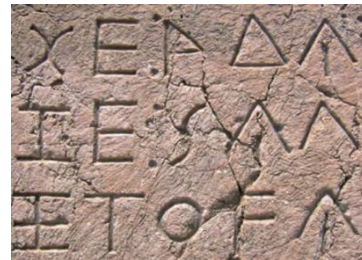
İstanbul'da bulunan tasarımcı kültürel projeleri birincil alan güçlü tipografik etkisi ile tasarım ve sanat alanında karşılıklı beslenen Geray Gencer'in En son eserleri New York Cooper Union Gallery, Franz Mayer Müzesi ve Wilanów Poster Müzesi koleksiyonları sergilenmiş ve birçok ödüle layık görülmüş Türk sanatçıdır (“Sanal”2014:24).

2.6. Tipografi Nedir?

Tipografi; iletişimin yoğun bir görsel biçimidir. Bu görünür dil iletişimi; tarihin kronolojik olarak dört zaman dilimindeki insanların yaşantıları, bilgi ve düşünceleri hakkında bilgilendirme işlevi görmektedir. Bu tarihi evrimleşme sürecinde dünya olayları, dönemin mimari gelişimi ve sanat tarihindeki gelişmeleri gösterir. İlk zaman çizelgesi ile beraber tipografinin gelişimi de daha eskiye dayanır. Beş bin yıl önce yazının icadı ile başlar (Carter vd,2007:1). Sarıkavak' a göre tipografi; harflerin ve yazınsal görsel iletişime ilişkin diğer öğelerin hem görsel işlevsel ve estetik düzenlemesi hem de bu öğelerle oluşturulan bir tasarım dili ve anlayışıdır. Tipografi terimi; basımcılığın erken dönemlerinde bile kaligrafinin etkisi ve ortaya koyduğu değerler bakımından erken dönem tipografisinin de nitelikli faydalarını gözler önüne sermiştir (Sarıkavak, 2009:4-10). Tepecik'e göre tipografi; temel harf biçimleri ve yazı çeşitleri ile harfin anatomik yapısı ölçüleri, sayfa tasarımları ve matbaa dilini ihtiva eden alanlar olarak ele alınmaktadır (Tepecik,2002:83-84). Uçar'a "göre de tipografi yazı ve yazı ilişkili tasarımların çalışıldığı bir sanat-tasarım dalıdır" (Uçar,2004:139).

Şekil-71. Roma alfabesi

Şekil-72. Yunan alfabesi

Yunanlılar Fenikelilerden aldıkları alfabeğe sesli harfleri eklediler. Yazıya daha estetik bir görünüm katkısı sağlamışlardır. Yazının yönü de bugün kullandığımız gibi soldan sağa kaymıştır.

Yunan Alfabeti Etrüskler yolu ile Roma'ya ulaşmıştır. Romalı komutanlar yazıyı zaferlerini taçlandırmak için kullandıkları anıtlarda mimari olarak kullanmışlar ve Capitalis Quadrata üslubunu getirmişlerdir. Batı toplumlarını etkisi altına alan Roma imparatorluğu 21 harfli alfabeti ile Batı dünyasının da yazı dilini oluşturmaya vesile olmuştur (Becer, 2011:90).

Tipografi, Yunanca “tipo” işaret “graph” ise yazmak ve çizmek manasını ifade etmektedir. Türkçedeki karşılığı ise matbaa işaret sistemi ve yazı düzenleme sanatı anlamı taşımaktadır. Ancak tipografinin güncel anlamda ilk kullanımı matbaanın mucidi Gutenberg tarafından ortaya konmuştur (Tepecik,2002:83-84).

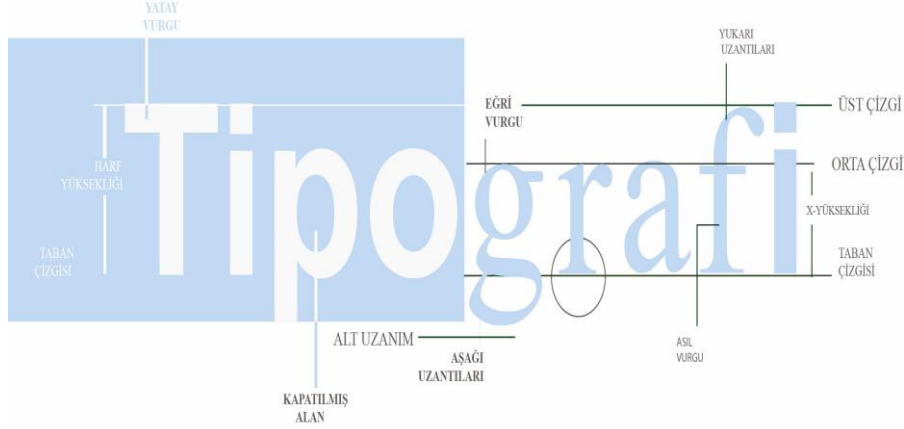
Bir çok illüstratör; çalışmalarına harf karakterleri eklemek isteyen tasarımcılarla ortaklaşa bir yapımın içinde yer almak ister. Bugün geldiğimiz zaman diliminde, tipografi ve karakter dizaynı, yazılımlar ve bilgisayarlar aracılığıyla illüstratörler tarafından meydana getirilebilmektedir. Tipografi, tasarımla birlikte harf karakterlerinin seçimi ve kurgusuyla mesaj ileten, sürekli olarak gelişmelere açık bir disiplin biçimi haline gelmiştir (Wigan,2012:246).

Uçar'a göre “tipografinin temel işlevi okunurluluktur” yazının görevi tasarımıda bu tanımla belirlenmiştir (Uçar,2004:139).

Harf, sözcük, satır, sütun ve marjlar tipografinin ana elemanlarıdır. Tipografik sözdizimi, yazının en temel birimiyle başlar. Harf etrafını kuşatan boşlukla karşılıklı bir etkileşim içine giren her tipografik simge, görsel olarak devinimsel bir yapıyı içerir. Harflerin kendi aralarında oluşturdukları anlam-biçim birlikteliğinde de bir sözdizimi olgusu vardır (Becer,2011:183).

Tipografik tasarım, yazının en temel parçası olan harf ile başlar. Harf (type) sözcüğü, harf yapısı anlamına gelen Yunanca “typos” sözcüğünden gelmektedir. Harf (metal harfler: hurufat) tipografik düzenlemenin en temel yapıtaşıdır ve abece (hurufat) kasasının her bir harfini niteler. Bir abece içerisindeki öznel harflerin, sayıların ve noktalama işaretlerinin her biri ise karakter olarak adlandırılır. Büyük harfler “majiscule” ya da “capital” olarak , küçük harfler “miniscule” olarak belirtilmektedir. (Sarıkavak,2009:15).

Şekil-73.Harf Yapısı

Bir yazı karakteri x-height 'x' küçük harf yüksekliği gibi Bu yazı Yazı tipi değişir göreceli bir ölçüsüdür X-yüksekliği de bir tasarım düzeninde önemli referans noktası olarak kullanılır Bu nedenle, serif yazı karakterleri genellikle sans serifs daha okunurluluğu kolaydır (Graham,2002:50).

Şekil-74. Karakter(Font) Çeşidi

Tipografik karakterlerin harfler, sayılar, noktalama işaretleri ve diğer sembollerden oluşan dizilimine “Font” denmektedir. .Fontun temel unsurları ise, Büyük harfler, küçük harfler, sayılar noktalama işaretleri, matematiksel semboller, aksanlar ve logogramlar olarak sıralanmaktadır (Becer,2011:177).

Tipografik karakterin değişik et kalınlıklarında ve daraltılmış, genişletilmiş eğimli gibi çeşitlemelerinin meydana getirdiği gruba “Yazı Ailesi” denmiştir. Bir yazı ailesi 3 ana fonttan oluşuyordu. Normal et kalınlığında yarım siyah (Regular), siyah (Bold) ve eğimli (İtalik)tir. Siyah yazılar başlıklarda ve duyuru amaçlı olarak vurgulayıcılık için kullanılmıştır. Zamanla harflerin et kalınlıkları artırılarak zengin

diziler oluşturulmuştur. Kontur, üç boyut ve gölge eklenerek yazı ailesini genişletmek mümkündür (Becer,2011:182).

Şekil-75.Font Çeşitleri

Üç temel harf ölçüsü vardır; bunlar punto(point), pika(pica) ve birimdir(unit). Tasarımcılar için olan bu ölçüler tasarımcının basılı bir parçanın görüntüsünü gözden geçirme imkânı sağlar. Punto harf ölçüsünü ölçmede kullanılır, pika ise satırların uzunluğunu ölçmede kullanılır.12 punto 1 pikaya denk gelmektedir ve 6 pika 1inç etmektedir (Sarıkavak,2009:55).

Şekil-76. Tırnaklı Yazı (Serif)

Kare Şerifli yani tırnaklı yazı da şeriflerin kare ve dikdörtgen olması ortak özellikleridir. İnce ve kalın hatlar arasındaki kontrast azalmıştır. Bazı karakterler arasında bütün hatlar aynı kalınlıkta olabilir. Beton, Rockwell, Clara bu gruba örnek verilebilir (Becer,2011:178).

Serif

Sans Serif

Şekil-77. Tırnaksız Yazı(Sans Serif)

Sans Fransızcadada “eksik” anlamına gelir. Almanca fırça darbesi anlamına gelen serif kelimesinin başına eklenmesi ile Sans-serif yani serifsiz anlamına gelir. Yirminci yüzyıl boyunca, farklı birçok sans serif yazı tasarımı yapıldı. Çünkü yalın formu nedeniyle modern bir görüntü sergiliyordu. Bu yazılar basitlikleri ve temiz görünülerinden dolayı boşluk ya da iri harflerde kullanılır. Ancak metin olarak dizildiklerinde okuma hızını yavaşlatırlar. Serifler olmadan tasarlanmış bu yazılarda okuyucunun harf şekillerini belirlemesi için daha az belirgin özellik bulunur, dolayısıyla okuma hızı yavaşlar. Helvetica, Futura ve Gill gibi orta ağırlıktaki tanınmış sans serif çeşitleri metin yazılarında kullanmak için daha az elverişlidir (Graham,2002:195).

Şekil-78. Typeface

Şekil-79.The ampersand ('&'işareti)

Bir fontun tarihi ve güzelliği hakkında bilinmesi gereken bir çok şey onun amperasand işaretinde (ve) imi bulunabilir.İyi bir tasarımda bir & işareti bir karakterden sıyrılıp bir yaratığa bile dönüşebilmektedir.Uzun zaman tek bir karakter muamelesi görsede ampresand iki latin harfin bileşiminden oluşmuştur.İlk kez M.Ö63 te Marcus. Tiro 'nun stenografi yönteminde kullanıldığı varsayılır(Garfield,2012:95).

Şekil-80.Çin ideogram örneği

Ideogrammatic dilleri belli bir kelime ya da kelimelerin telaffuzunu ifade olmadan bir fikir veya kavramı temsil etmek için karakterler veya semboller olarak kullanırlar. Ideogrammatic diller Çince, Japonca, Korece ve Tay gibi benzeri bu diller geleneksel olarak sayfaya aşağıya doğru yazımı içerir (Graham,2002;24-30).

Şekil-81.Hareketli Hurufat

Şekil-81'de görülen 1436 yılından kalma 'g' karakteri için oluşturulan hareketli hurufat(tip)parçasıdır. (Movable type,)

Tipografi, Gutenberg'in'' hareketli ya da değiştirilebilir hurufat'' (movable type) dizgivi buluşundan günümüze kadar dört önemli evrim aşamaları geçirmiştir. 14.yy dan 19.y.y. sonuna kadar hareketli hurufat dizgesi olgunlaşmış ve çeşitli baskı teknikleri denenmiştir. Gutenberg'in uygulamaya başladığı yöntemin ürettiği ve ondan sonrakilerin geliştirdiği değerlerin tanımlanmasıdır (Sarıkavak, 2009:1-5).

Birçok tipografik şartlar bu blokların farklı karakteristik tiplerinden meydana gelmiştir. Bloğun fiziksel boyutların da aralıkları belirlemek ve negative aralık yapmak imkânsızdı oysaki bilgisayar teknolojisi ile aralık daha esnek hale getirildi Sayısallaştırılmış tip hala ölçümleri açısından sınırlayıcı kutusu (resimde) aynı kurallara uysa da; sayısallaştırma gerçekten bu kutuları üst üste gelecek şekilde negatif izlemeyi sağlar. Johannes Gutenberg ilk defa hareketli hurufatı geliştiren ve baskı makinesini(matbaa) kullanan Alman yazıcıdır. Geliştirdiği baskı makinesiyle önceden yazılmış el yazmalarını seri üretmek için izin almıştır. Başka metin karakterleri, zaman ve maliyet tasarrufuna izin veren bu gelişme hareketli hurufat ile gelişmiştir. Bu teknoloji sıcak baskı makinesine kadar matbaanın temelini oluşturmuştur (Graham,2002:30).

Gutenberg'in ilk metinleri el yazması yazılara benzemesinin nedeni insanların alıştıklarını taklit etmesi ve el yazması kitaplarla piyasada rekabet etmesinin tek yolu olduğunu düşünmesidir. Bastıkları 42 Satırlı İncilde kullandıkları yazı Textura olarak tanınmıştır.Baskının Avrupa'daki etkilerine bakacak olursak; Baskı yayıldıkça çeşitli tipografi stilleri ile özellikle Fransa'da başlayan Siyah yazı Hollanda ve İtalya da gelişti. Birçok yazıcının benimsediği Venedik modeli; İtalya Rönesans resim ve kültüründe ilgi çekti. Parisli Yazıcı Claude Garamond ilk bağımsız matbaa hurufatını kurdu. Bu dönemde ki yazılar daha fazla kalemin temsili ve kullanılan daha büyük ayrıntılı çalışmalar şeklindedir. Eski yazı tipleri Avrupa'da Rönesans başladıkça yerini Siyah yazıya bıraktı insanlar daha klasik formları tercih etmeye başladı. Bu fontların düşük contrast ile diyagonal stress ve şerifler ile yuvarlak parantezleri vardır. Bu fontların birçoğunun özellikleri yeniden çizilmesi karakter özelliğine göre bu erken zamanda kullanıldı Örneğin Caslon romantik bir izlenim vermek için yeniden çizilen bir fonttur (Graham,2002:32).

Şekil-82.Kitap örneği

Şekil-82’de 16.Y.Y’ da yazılmış ve yayınlanmış bir kitap örneği görülmektedir. 1800’ler Endüstriyel Devrim ile birlikte mekanizasyon dönemi getirmiştir. Yazı, gravür ve fotoğrafın gelişimi hızlanmış, el yazmasının yerini döküm makineleri almıştır. Arts and Crafts Akımı, 1850’ler Victoria Dönemi Sanat ve El sanatları Akımı bazı mobilya parçaları, süslü obje koleksiyonları saçaklı bezler ile kaplı yüzeyleri reddeden bir girişimdir. Sanat ve El Sanatları Hareketi, sadeliği, iyi işçilik ve tasarımı tercih etmiştir. Teknolojik gelişmeler font tasarımının daha az zaman alması yazı biçimleri daha geniş bir kalkınma için ve aynı zamanda daha kolay font aileleri anlamına gelmektedir. Zamanın gelişimiyle beraber kalın harflere giriş oluşmuştur. Serif testeresi ile denemeler kalın harfleri daha ince hale getirilmiştir. Şerif yokluğu sıra dışı oldu diğer typographers tarafından grotesk denilen bu terim hala sans serifi tanımlamak için kullanılmaktadır .Geçici fontlar bu dönem tipler Eski Stil Yazı Tiplerinden daha fazla dikey gerilim ve daha fazla kontrasta sahiptir bunun yansıra horizontal şeriflidir. Bu yazı tipinde şerifler yataya daha yakın eğilimlidir. Sanayi Devriminin sonuna doğru geçiş tipleri modern yazının görülür özellikleri benimsemeye başlanmıştır. Baskerville; Perpetua ve Caledonia yazı tipleri örnek olarak verilebilir (Graham,2002.34-39).

Sarıkavak’a göre 1760’daki Endüstri Devriminin ortaya çıkması matbaacılık sektöründe de birçok gelişmeyi de beraberinde getirdi. Caslon’un çağdaşı John Baskerville; boya, metal bilgisi ve geliştirdiği el yapımı kâğıt pürüzsüzleştirme

yöntemi o dönem için baskı mürekkebinin gelişimi ile sonuçlanmaktadır. Matbaacılıkta nemi kullanarak, sıcak bakır kalıplar arasında baskı yaparak, sıcak basılmış kâğıdın yaratıcısı olmuştur (Sarıkavak,2009;74).

Litografi; 1796 yılında Avusturalı Alois Senefelder tarafından icat edilmiştir. Gelişmeleri takiben 1848 yılında bu üretim saatte 10 000 yaprağa baskı yapma hızında bir detay seviyesine ulaşmıştır, ve seri üretim yapmak ekonomik hale gelmiştirLitografi; endüstrinin sanat ile birleştirilerek. kitaplar için posterler ve renk plakaları üretmesine izin verdi. Litografi ile kitle üretm posterleri işine başlayan ilk kişi Paris'te Jules Chéret (1836-1933) dır. Diğer erken kahramanları Thomas Theodor Heine (1867-1948) ve Henri de Toulouse-Lautrec (1864-1901).dir. (Graham,2002:39).

Tipografi de otomasyona geçiş, Ottomar Mergenthaler'in 1886 yılında linotipi makinesini bulması ile başlamıştır. Linotipi metnin, uzunluğu önceden belirlenen satır blokları halinde dökülmesine dayalı bir dizgi sistemidir. Bu sistem el dizgisine oranla daha seri ve kusursuzdur.1887 yılında Tolbert Lanston tarafından geliştirilen Monotipi dizgi sistemi linotipten farklı olarak harfler tek tek değiştirilerek düzeltme imkanı verir. İkinci dünya savaşının ardından Ludlw, fotoğraf teknolojisinin elektronik teknolojisi ile birleşmesinden oluşan Fotodizgi ile devam eden baskı teknikleri 1960'larda gelişen klavye ve ekran işletimiyle harflerde fotografik olarak düzenlendiği bir sistem oluşmuş 1970'lerden sonra bilgisayar temelli teknolojinin baskı yöntemiyle buluşturulması ile dijital görüntülere dönüştürülmesi günümüzde yerini digital dizgiye bırakmıştır (Becer,2011:189-191).

Bayer Universal (üst), Bayer Fonetik (alt), Herbert Bayer, 1925 Herbert Bayer gibi somutlaşan modernist arzu azalan tasarımlar ve olarak birkaç element ile. tek bir durumda alfabeyi azaltmak için defalarca tecrübe tipografi ile mümkün (Graham,2002:40).

bayer universal
bayer fonetik

Şekil-83.Bayer font

1919 yılında ünlü mimar Walter Gropius başkanlığında açılan Bauhaus 1933 yılında kapatılmak zorunda kalıncaya kadar devam etti.1. Dünya savaşından sonra, süslemeden ziyade işlevselliğe odaklanarak Bauhaus yeni bir yaklaşım tasarımı başlatmak için çalıştı.Richard Kegler, 1995-1998 tipografi ve şiirden esinlenerek Dadayı yarattı mantıksızlık ve anarşik düzenleme ilkelerine göre oluşturduğu küçük ahenk bir sonraki mektuplarda da görünür.Dünya kültürünün içinden 1960'larda pop gitti ,müzik, sanat, edebiyat ve mobilya tasarımı daha ulaşılabilir oldu ve günlük yaşamın elemanları yansıtır hale geldi.Soyut sanatta karşı bir tepki olarak geliştirilen pop art ve .onun yansıması genellikle, tüketim kültürünün bir tür reklam ve çizgi romanı gibi espiye açık oldu. PopArt'ın tipografiye etkisi yazı tipleri ile sonuçlanmıştır. Özellikle ekran tipi için tasarlanan yada seçilen birlikleri mümkün kılmiş ve okunabilirliği ,estetiği ile ilgili uluslararası Stil oluşumunda etkili olmuştur (Graham,2002:40-44).

Helvetica Light + *Oblique*
Helvetica Roman + *Oblique*
Helvetica Bold + *Oblique*
Helvetica Black + *Oblique*
Helvetica Light Condensed + *Oblique*
Helvetica Condensed + *Oblique*
Helvetica Bold Condensed + *Oblique*
Helvetica Black Condensed + *Oblique*
Helvetica Narrow Roman + *Oblique*
Helvetica Narrow Bold + *Oblique*
Helvetica Compressed, Extra Compressed, Ultra Compressed
Helvetica Rounded Bold + *Oblique*
Helvetica Rounded Black + *Oblique*
Helvetica Rounded Bold Condensed + *Oblique*
Helvetica Textbook Roman + *Oblique*
Helvetica Textbook Bold + *Oblique*

Şekil-84.Helvetica font

Max Miedinger tarafından oluşturulan Helvetica dünyanın en ünlü ve popüler bir yazılarından biridir Akzidenz-Grotesk font dayalı şekillerden oluşur. . Başlangıçta Haas Grotesk,olan adı1960 yılında Helvetica olarak değişmiştir. Helvetica ailesi 34 Neue Helvetica ise 51 ağırlığa kadar ulaşabilmektedir. (Graham,2002:42).

Helvetica da UNivers de aynı yıl 1957 yılında İsviçreden çıkıp tüm dünyayı etkisi altına almıştır.Bu iki font da Avrupa da savaş sonrası ciddiyetini nden uzaklaştığı zamana denk gelmiştir (Garfield,2012:95).

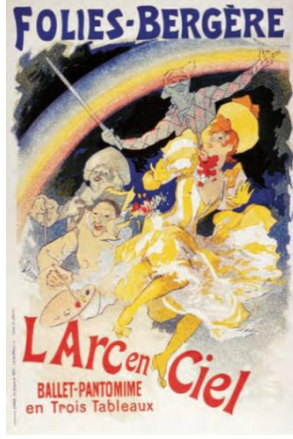
İkinci Dünya Savaşını takiben postmodernizm yapı sökülme otoriteleri tarafından parçalanma ile kurulan düzenin güvenilir olduğu fikrinin düz ve saçma olduğunu sorguladı. Postmodernizm, dekorasyon ve süslemeden önceki dogmatik formüller ve yapı yerine kişisel sezgiyi fikirleri ve ifadeleri kutlayarak dönüyor (Graham,2002:46).

1990'lar da grafik tasarımcılar uluslararası stile tepki olarak denemeleri kısıtlayan Izgara şekilliler yerine daha üzerinde oynanabilen el yapımı yaklaşımı kullanmaya başladılar. Yazının kendisi konveyör olmaktan ziyade daha fazla ince ve etkileyici mesajın parçası olmak üzere kullanılmaya başlandı.

Şekil-85.Harf Tasarımı

T Bar, Londra Shoreditch 'nın içinde çay Binasında bir bar-restoran için yapılan bu tasarım neredeyse gerçeküstü görüntüleri içeren bu tipografi örneği aynı zamanda çizim veya gravür gibi görünüyor (Graham,2002:46).

Şekil-86. Avpa posterleri

Şekil-87. Alman Kitap Kapak Tasarımı

Bu Fransızca ve Almanca afişler gibi Tüm aksanlı işaretlerin örneklerini içeren Yaratıcı bir yol olduğunu unutmamak gerekir.

Vergezichten, kitabının kapağı Hollandalı Fayd'herbe / De Vringer tasarım stüdyosu tarafından oluşturulan metinde Yazı görünür bir ızgara üzerinde, nokta özelliğindedir Serif veya sans serif: Standart yazı genellikle iki geniş kategoriden birine girer. Bir sans serif yok iken bir serif yazı, farklı vuruş uçlarındaki küçük çapraz çizgiler biri vardır. Bu satırlar, karakterleri tanımak ve sayfa boyunca göz tarafından okunması genellikle zor olanlar için bize yardımcı olur (Graham,2002:55).

Şekil-88. Katalog kapağı

Şekil-89. Magazine Fuse Dergi Kapağı

Stüdyo Myerscough tarafından yapılan bu katalog kapağı aynı anda sıkı ve grid tabanlı bir yazı örneğidir. Yazı biçiminin basitliğini detaylar tamamlar. Okunabilirlik ayırt etme yeteneklerini ifade eder, harf kılavuzundaki karakteristik yazı doğaları sayesinde örneğin X-boyut, karakter, ters boyut, yazı ağırlığı, contrast ve yalınlık gibi okunaklılığa etki eden durumlar vardır. .Okunabilirlik; yazının parça özellikleri ya da anlaşılabilir yapmak için etkileyici tasarımla ilgilidir. (Graham,2002:59).

Tipografik mesaj sözel, görsel ve sesli olması gibi çok yönlü olması ile adeta dinamik bir iletişim aracı haline gelmiştir.20.yüzyıl başların da yazılı sözcükler dışı vurumcu özellikler ilave olmaya başlamıştır. Fütürizm, De Stijl, Dadaizm ve Konstrüktivizm gibi akımlar tipografiyi anlam ve biçim bütünlüğünde çalışmaların da kullanarak sanat dalı oluşturmuşlardır (Becer,2011:184).

Tipografi günümüzde tamamen bilgisayar teknolojisine uygun bir oluşum haline gelmekle birlikte gelişen teknoloji ile beraber tipografi artık hayatımızın içine girmiş ve bu gün matbaa ve basım sektöründe çalışanlar ve tasarımcıların dışında evinde bilgisayar olan herkes kendilerinin tipografisti haline gelmiştir. Bu nedenle tipografinin temel nitelikleri, görsel değerleri ve işlevsel özellikleri üzerine; 1450'lerden günümüze kadar gelen temel kavramları, görsel anlamları ve biçimleri sadece bu alanın uzmanlarının değil aynı zaman da tipografi ile doğrudan veya dolaylı olarak uğraşan herkes tarafından bilinmesi gereken bir zorunluluktur (Sarıkavak,2009:1).

Tipografik düzenlemelerin sözel içerikleri ve görsel düzenlemelerin kattığı estetik kompozisyon ile sanatçının vermek istediği yorumun gücünü adeta pekiştirmektedir.

Şekil-90. Nik Ainley digital dergi kapağı

Nik Ainley on yıldır Nike, Adobe, Pepsi, Audi gibi müşterilerine geniş bir dizi kişisel ve kurumsal illüstrasyonlar üreten 27 yaşındaki Amerikalı dijital dergi, kitap kapağı, illüstratördür (“Sanal”,2014:25).

2.7. Grafiti Sanatı

İnsanlar yazı yazmak için evin iç ve dış duvarlarından da yararlanmışlar ve bir ailenin “ev kitabı” nında olduğu gibi ruhsal ve edebi patlamalarına varıncaya kadar kadar insana ait her ayrıntının paylaşıldığı duvar yazıları özellikle Vezüv yanardağının lavları altında kalan Roma kentlerinde kentlerinde korunabilmiştir. Duvarlara yazı yazma alışkanlığı Pompeii’deki örneklerine rastlanmıştır (Blanck,2000:49).

İtalyanca kazınmış anlamına gelen “graffito” kelimesinden meydana gelmiş olan bu terim duvar üzerine yapılmış kazıma ve karalamalardan metro araçları, karavanlar, sokak duvarlarına ve mekanlara yapılan spreyci boyamalara kadar çok geniş bir alana yayılmıştır. Maya, Yunan ve Roma gibi antik medeniyetlerde de izine rastlanan grafiti daima siyasi ,hiciv eden ve topluma radikal mesajlar veren bir iletişim diline sahip olmuştur (Wigan,2012).

Graffito; İtalyanca kökenli bir kelime Eski Roma, Yunan, Mısır medeniyetlerinde anıtların duvarlarına veya çizilen genellikle hiciv ve karikatür niteliği taşıyan yazı ya da resimlere verilen isimdir. Resim çizmek, iz bırakmak,

karalamak ile verilen mesaj anlamını da taşır. Eski Mısır’da yolculuk esnasında, geçilen yerlerin duvarlarına iz bırakılmıştır. Bir başka örneği de Vikingler’de görülmüştür. Vikingler, İstanbul şehrine geldiklerin de Ayasofya’nın galeri korkuluklarına graffitiler kazımışlardır. Böylelikle biz graffiti örneklerini inceleyecek olursak çok eskiye gitmemiz gerekecektir (Güneş:2008:6).

Grafitilerle beraber yazının kaynaklarına geri dönüldüğünde resim ve söylem asırlardır insanın temel ifade biçimi olmuştur ancak uzun zamandan beri resim üretilirken yazıyı sabitlemek zaman almıştır ve resim yazıları ile başlayan yazı serüveni sesçil yazılar ve alfabelerin keşfinin ardından günümüze gelmiştir. Graffiti ise bu serüvene aldırılmaz sözün gereklerine ve dönemin şartlarına en uygun araçlarla canlılığını sürdürmektedir. Paul Klee’nin düşüncesi grafiticiler tarafından doğrulanır “Yazmak ya da resim çizmek temel de aynı şeydir. Bir metnin okunması ve çiziminin gözlemlenmesi arasında büyük ayrımlar vardır. Bakışlar yazı üzerindeki kodlar üzerin de ilerlerken beyin de o kodların belirlediği fantezilerden geçmektedir ve özgür hareket edemez hâlbuki resmin üzerin de bakış özgürce dolaşır ve beden de bu aktarımı hisseder ve resim adeta canlanır. Bu nedenledir ki insanların resme dokunma dürtüsünün önüne geçmek için müzelerde resme yaklaşmak yasaklanmıştır (Georges, 2010:135).

Sokak sanatı muhalif kaynaklı sanata göndermede bulunurken kamu alanında yani sokaklarda uygulanan her türlü sanatı kapsamı içine almaktadır ve bu sanatın içine Graffiti, Stencil(şablon), Sticker(çıkartma), Sokak Enstalasyonları ve Video Projeksiyonu dahil edilmektedir.(Güneş,2008:5).

Graffiti 1960’larda politik gruplar ve sokak çeteleri tarafından gün olarak tercih edilmiştir. Philadelphia ve Pennsylvania ‘da “Cool Bread” ve “Cool Earl” adlı gençler isimlerini duyurmak için bombalama yöntemini şehrin duvarlarına uygulayarak bir ekole imza atmışlardır. New York’ta ise Marker kalemler ve sprey boyalarla kamuya açık alanlarda ilk şehir graffitileri 1960’larda metrolarda uygulanmaya devam etmiştir. Graffitinin şehir metrolarına yani undergroundlara inmesi Yunanlı Taki isimli gencin gittiği her metro istasyonuna “Taki183” takma adıyla yazı yazması ile başlamış ve meşhur bir şehir efsanesi haline gelmesi ile

taklitleri türemiş ve gençler arasındaki bu şöhret yarışı grafiti miktarında patlamaya neden olmuş ve 1960'larda "Hippi Hareketinin" etkisi ile San Francisco'da poster sanatı doğmuştur. Graffiti'de önceleri yazarların etiketlerini ve imzalarına dikkat çekici etkiyi verebilmek için başlattıkları renkli yazı şekillerini farklı stil üslupları izlemiş zamanla harflerin boyutları ve desenleri değişik evrimlere uğrayarak tarz arayışı ile beraber farkındalık oluşturmaya başlamıştır. Graffitinin Avrupa'ya yayılışı ise II.Dünya savaşının ardından Almanya'da Doğu Bloğunun sınırlarını belirlemek için meydana getirilen Berlin Duvarının yapılması ve bu durumu protesto etmek isteyen insanların yazdığı yazılarla başlamış , Hugo Martinez isimli gencin kattığı sanatsal yaklaşım ile gelişmiş ve onun 'United Graffiti Artist' isimli derneği kurmasıyla beraber sergilerinde grafitinin geniş kitlelere duyurulması imkanı sağlanmışve bununla beraber sanatsal bir bakış açısı kazanılmasına vesile olunmuştur(Güneş:2008;6).

Şekil-91.Duvarda Graffiti örneği

Şekil-92.Tren üstünde Graffiti örneği

New York'un gettolarında Hip Hop kültürü; DJ ,MC(Rap), B-boy(Break Dance) ve Graffiti unsurlarından oluşmuştur..DJ'ler iki pikap kullanarak kafiyeli disco ritimleri karıştırarak Rap müzik yapmışlar, B-Boylar break dansla eşlik etmişler Graffiticiler ise grafik tasarımlarını sokak aralarına işleyerek bu akıma eşlik etmişlerdir. Amerika'da Graffiti kültürü büyük çoğunlukla gettolarda yaşayan siyah ve latin kökenli gençlerden oluşmuştur. Graffiti Hip Hop kültüründe de direnmeyi ve meydan okumayı temsil etmektedir.1990'lı yıllarda kültürün dünya çapında endüstrileşmesi ile birlikte galerilerin ve müzelerin dışında kalmak isteyen sanatçılar sanatlarını sokaklara taşımıştır. Bunun yanında özel galerilere kayan Graffiticiler dünya grafik sanatında etkin bir pozisyona sahip olmuşlardır. Günümüzde müzikten

modaya ,sinemaya poster ve t-shirt'lerin tasarımına kadar Graffiti her alana yayılmıştır (Güneş,2008:5).

Graffiti bir duvara ya da kentlerdeki farklı mekanlarda yüzeylere çizilen, karalanan, bir imge ya da tasarım manasını kapsamaktadır. Sanat formu olarak yeni bir oluşma süreci değildir. Sembollerin geçmişi tarih öncesine dayanmaktadır. Fakat Banksy'nin çalışması sokak sanatı olarak popülerleşen yeni bir formülün simgesi haline gelmiştir. Bu yeni form, 1980'lerin başında Hip Hop grupları ile popülerlik kazanmıştır. Son 10 yılda Banksy'yi diğer Graffiti sanatçılardan farklı bir konuma ve popüleriteye taşıyan şablonları kullanmasıdır. Şablonları sadece yakalanmamak için değil hız ve doğruluk için kullandığını dile getiren Banksy kendini "Alışageldik galeri gösterileri yapmıyorum, insanlarla doğrudan etkileşim kuruyorum2006" diyerek kendini ifade etmiştir. (Whitham ve Pooke,2013:186).

Şekil-93.Banksy şablon baskısı

Şekil-94.Banksy şablon baskısı

Graffiti türlerini mekân, amaç ve kullanılan malzeme olarak türlere ayrıldığı görülmektedir. Mekana göre; Metro, araç, tuvalet, ağaç, logar, duvar kazısı, duvar, sokak yer, boru, tren yolu, dalga kıran grafitileri şeklinde ayrılırken Amacına göre; Sokak Sanatı, Politik, Sayısal, Protest, süsleme graffitisi isimlerle belirtilmektedirler. Kullanılan malzemeye göre ise; Şablon, marker, sprej, tebeşir, BTM ve Kağıt graffitisi örnek olarak gösterilmektedir.(Fidan ,2013:62-67).

2.8.Yükseköğretim’de “Yazı” Dersi

Yükseköğretimde yazı dersi içerik olarak Latin alfabesinin tanıtılarak, büyük, küçük, eğik, el yazısı formatında çalışmalar yaptırılmasını kapsamaktadır. Geçmişteki haliyle ders; ilköğretimdeki güzel yazı dersi ile farklılık göstermemektedir. Bu durumda lisans öğrencisinin düzeyine uygun değildir. Günümüze geldiğimizde üniversiteler yazı dersinin içeriğinde farklılıklara gitmektedir. Dersin adı ve içeriği değiştirilerek tipografiye giriş, sadece kaligrafi çalışmaları yaptırılan Kaligrafi dersi gibi farklı düzenlenme yollarına gidilmiştir.

Sarıkavak’a göre; Yazı ve Tipografi derslerinde her yıl sürekli tekrarlanan projeler üzerinde devam edilmemeli gelişen iletişim ortam ve biçimlerinin gereksinimlerini öğretmeye yönelik geliştirilecek olan yeni projeler gündemde olmayanların yerine geçebilmelidir (Sarıkavak, 2006:84). Bu bağlamda yazı dersi içeriğinde günümüz teknolojisinden, günümüz sanat akımlarından faydalanmak bir gerekliliktir.

Şekil-95’de Uludağ Üniversitesi Yazı Ders Öğretim Planını incelediğimizde ilk hafta Atölyenin tanıtımı, çalışmalar hakkında bilgi, gerekli malzeme tanıtımı yapılmış, Latin alfabesinin tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilerek Tablalı uçla dik ve temel yazı çalışmasına başlanması, 3.Hafta Yazıda kontrastlar konusunu öğretme Harf çiziminden cümle yazımına geçişin sağlanması. Harflerin çıkış formlarını kavrayabilme. Cümle yazma çalışmalarına devam edilmesi. Harflerin ölçülendirilme sistemlerinin gösterilmesi küçük dik temel yazı çalışmalarına başlanması dar ve geniş harflerin yapısını öğretilmesi ve uygulanması, küçük dik temel harf karakteri ile atasözleri yazılması.8.hafta yazıda espas kavramı konusunun işlenmesi kesik ucun tanıtılması ve kamıştan kesik uç yapımının öğretilmesi paragraf ve sütun espaslarını ayarlayabilme çalışmaları kesik uç kullanmanın kurallarının öğretilmesi, alfabenin yazılması yazıda başlık ve ara başlıkların yerlerini ayarlayabilme. Kesik uçla cümle yazma çalışmalarının yapılması 11. Hafta Egyptian yazının anatomik yapısının gösterilmesi kesik uçla dekoratif yazı çalışmalarının tamamlanması yer almaktadır. Gotik yazı tanıtımı Özelliklerinin tanıtılması ve seçilen karakterlerle şiir yazımı, süsleme yapılması ve sınavlarla dönem tamamlanmaktadır.

Şekil-95. Uludağ Üniversitesi Yazı Ders Öğretim Planı

Dersin Kodu	RES2007
Dersin Türü	Zorunlu
Dersin Seviyesi	Lisans
Dersin Önkoşulu:	Yok
Ders için önerilen diğer hususlar	Yok
Dersin Dili:	Türkçe
Dersin Amacı:	Yazının tarihsel gelişim sürecini kavratmak. İlk ve ortaöğretimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda doğru ve kurallara uygun yazabilmeyi öğretmek
Dersin Öğrenme Kazanımları:	
1-Yazının gelişim süreci ile ilgili bilgi edinebilme	
2-Görsel Sanatlar öğretmeni için yazının önemini kavrayabilme	
3-İlk ve ortaöğretim de yazı eğitiminin amaç, ilkelerini bilme.	
4-Güzel yazının temel kurallarını kavrayabilme.	
5-Yazı için kullanılacak farklı araçları tanıyabilme	
6-Yazıda espas kurallarını uygulayabilme	
7-Kaligrafi sanatını bilebilme.	
8-Yazının grafik sanatlar içerisindeki yerini kavrayabilme	

Hafta	Dersin içeriği	
1	Atölyenin tanıtımı, çalışmalar hakkında bilgi, gerekli malzeme tanıtımı.	
2	Latin alfabesinin tarihsel gelişimini bilebilme.	Tablalı uçla dik ve temel yazı çalışmasına başlanması
3	Yazıda kontrastlar konusunu öğrenebilme.	Harf çiziminden cümle yazımına geçiş
4	Harflerin çıkış formlarını kavrayabilme.	Cümle yazma çalışmalarına devam edilmesi
5	Harflerin ölçülendirilme sistemlerini bilebilme.	Küçük dik temel yazı çalışmalarına başlanması
6	Dar ve geniş harflerin yapısını öğrenebilme ve uygulayabilme.	Küçük dik temel harf karakteri ile atasözleri yazılması”
7	Genel Tekrar	Genel tekrar
8	Yazıda espas kavramı konusunu bilebilme	Kesik ucun tanıtılması ve kamıştan kesik uç yapımının öğretilmesi
9	Paragraf ve sütun espaslarını ayarlayabilme.	Kesik uç kullanmanın kurallarının öğretilmesi,alfabenin yazılması
10	Yazıda başlık ve arabaşlıkların yerlerini ayarlayabilme.	Kesik uçla cümle yazma çalışmalarının yapılması
11	Egyptian yazının anatomik yapısını bilebilme.	Kesik uçla dekoratif yazı çalışmalarının tamamlanması
12	Gotik yazı nedir? Özellikleri nelerdir bilebilme.	Seçilen karakterlerle şiir yazımı ve süsleme yapılması
13	Yazının grafik sanatlarda uygulama alanlarını bilebilme.	Yazıda süsleme çalışmalarının tamamlanması
14	Uygulama çalışmalarının tamamlanması ve yarıyıl boyunca tüm uygulamaların değerlendirilmesi	

	Ders Kitabı Referanslar	USLAY Yüksel Yazı Sanatı1989 ÇEKİÇ Savaş Yazı Disiplini Ders Notları ERDOĞAN Munis Yazı Öğretimi M.E.B.1964	
Değerlendirme			
Yarıyıl Çalışmaları Sayısı		Katkı Yüzdesi	
Ara sınav	1	50	
Kısa Sınav	0	0	
Ödev	0	0	
Yıl Sonu sınavı	1	50	
Toplam	2	100	
AKTS TABLOSU			
Etkinlikler	Sayısı	Süresi	Toplam İşYükü
Teorik Dersler	14	1	14
Uygulamalı Dersler	14	2	28
Sınıf Dışı Ders Çalışma Süresi	5	2	10
Ödevler	5	2	10
Projeler	1	1	10
Ara sınav	0	0	0
Diğer	1	3	3
Yarı yıl Sonu Sınavları	6	2	12
Toplam İşYükü			90
Dersin AKTS Kredisi	3		

Şekil-96.Niğde Üniversitesi Ders Tanıtım ve Uygulama Bilgileri

Dersin Kodu:RES2007	Yarıyıl 3.Yarıyıl	Dersin Türü Zorunlu	Dersin Seviyesi Lisans	Dersin Dili Türkçe
Dersin Adı Yazı	Teorik 1	Pratik 2	Kredi 2	AKTS 3

Dersin Amacı	Öğretmen adaylarının düzgün el yazısına sahip olmalarını sağlamak, öğrencide güzel yazı yazma zevkini geliştirmek
---------------------	---

Dersin Hedefleri	
1	Öğrenciye güzel yazı yazmayı kazandırabilme
2	Yazı karakterleri hakkında bilgilendirebilme
3	Sanatsal yazı uygulamaları ortaya çıkarabilme
4	Yazı yöntem ve teknikleri hakkında bilgilendirme

Dersin İçeriği
Öğretmen adaylarının düzgün el yazısına sahip olmaları için gerekli alıştırmaya ve uygulamaları içerir. Düzgün el yazı. Sanatsal uygulamalar

Önşart	Yok
Kaynaklar	Kazım Artut

Dersin Haftalık İçeriği		
Hafta	Konular	Kaynaklar
1	Tanışma ve ders araç gereçleri hakkında bilgilendirme.	
2	Dik büyük ve küçük harfler yazımı ve teknikleri.	
3	Eğik büyük ve küçük harf yazımı ve teknikleri.	
4	Eğik el yazısı büyük ve küçük temel harfler yazımı ve teknikleri	
5	Konuya devam	
6	Öğrenilen tekniklerle kompozisyon hazırlayıp yazı yazma.	
7	Diğer yazı teknikleri hakkında bilgilendirme.	
8	ARA SINAV	
9	İmza ve Teknikleri hakkında bilgilendirme	
10	Konuya devam	
11	İsim ve soyisimden logo oluşturma	
12	Konuya devam	
13	Piktogram hakkında bilgilendirme ve yeni piktogram oluşturma	
14	GENEL SINAV	

Kazandırılacak Bilgi ve Beceriler	
1	Güzel yazı yazma becerisini kazanırlar.
2	Güzel yazı araç gereçlerini tanırlar.
3	Sanatsal yazı uygulamalarını keşfederler.
4	Güzel yazı teknikleri hakkında bilgi sahibi olurlar.
5	Yazı karakterleri hakkında bilgi sahibi olurlar.

Niğde Üniversitesi yazı ders planı incelendiğinde ilk hafta ders araç gereçleri hakkında bilgilendirme yapılmaktadır. Daha sonra Dik büyük ve küçük harfler yazımı ve tekniklerinin verilmesi, ardından Eğik büyük ve küçük harf yazımı ve tekniklerinin çalışılması sonraki haftalarda yapılmaktadır. Eğik el yazısı büyük ve küçük temel harfler yazımı ve tekniklerine geçiş, diğer haftalarda Öğrenilen tekniklerle kompozisyon hazırlayıp yazı yazma diğer yazı teknikleri hakkında bilgilendirme, 9.hafta ya gelindiğinde İmza ve Teknikleri hakkında bilgilendirme, İsim ve soy isimden logo oluşturma çalışmaları piktogram hakkında bilgilendirme ve yeni piktogram oluşturma ve sınav ile dönem bitirilmiştir. Dersin amaçları ise şu şekilde tanımlanmıştır; Güzel yazı yazma becerisini kazandırılması, güzel yazı araç gereçlerini tanıtılması sanatsal yazı uygulamalarını keşfetme güzel yazı teknikleri hakkında ve Yazı karakterleri hakkında bilgi sahibi olmalarının sağlanmasıdır.

Şekil'96'da hazırlanan ders planı incelendiğinde dersin amaçları; “yazının tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinir. Farklı uçlar kullanarak yazı yazabilir. Yazıyı estetik boyutta plastik sanatlara taşıyabilir. Font tasarımı yapabilir. Resimlerinde yazı, kaligrafi ve tipografi öğelerini kullanabilir” olarak belirlenmiştir.

Şekil-97.Ek- Hazırlanan Ders Planı

Ders Adı	Kodu	Yarıyılı	Haftalık Teorik + Uygulama Saati	Kredisi	AKTS
Yazı		2+2	3	3	5
Ön koşul Dersleri	Yok				
Dersin Dili	Türkçe				
Dersin Amaçları	Yazının tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinir. Farklı uçlar kullanarak yazı yazabilir. Yazıyı estetik boyutta plastik sanatlara taşıyabilir. Font tasarımı yapabilir. Resimlerinde yazı, kaligrafi ve tipografi öğelerini kullanabilir.				
Dersin Öğrenme Çıktıları	1.Farklı uçlarla gördüğü yazıyı analiz edip yazabilir. 2.Resimlerinde yazıyı kullanabilme 3.Kaligrafi çalışmaları yapabilme 4.Yazının güncel gelişimini takip edebilme.				
Dersin İçeriği	Temel Yazı kurallarını-harf yapılarını öğrenme-özel font tasarımı yapabilme-Plastik sanatlarda yazı kullanabilme-Güncel sanat akımlarının içerisinde yazının yerini kavrama				
Değerlendirme Sistemi	Vize Sınavı: % 40 Final Sınavı: % 60				
KAYNAKLAR					
Yardımcı Kaynaklar	ARTUT K. ve DEMİR H.(2009)Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi: Ankara, AnıYayıncılık. SARIKAVAK,NamıkKemal.(2009)ÇağdaşTipografininTemelleri(2.Basım).Ankara :Seçkin Yayıncılık HARRİS David (1995) The Art of CalligraphyLondon:Dorling Kindersley Limited, SAMARA T.(2006).Type Style Finder ,United Stated of America Rockport Publishers Massachusettss				
HAFTALIK DERS PLANI					
Hafta	Konular				Ön Çalışmalar
1	Yazının tarihi. Kaligrafik yazı ve hat sanatı ile ilgili örneklerin incelenmesi.				Derste işlenecek konularla ilgili kaynakların gösterilmesi ve incelenmesi
2	Tablalı uçla temel harfler, Kesik uçla temel harfler				
3	Farklı yazı uç ve kalemleri ile çalışma				
4	Farklı yazı uç ve kalemleri ile çalışma				
5	Kaligrafik Çalışma 01				
6	devam				
7	Ara Sınav				
8	Tipografi Çalışması 02				
9	devam				
10	Stencil (Şablon Baskı) yazı ve kolaj çalışması 03				
11	devam				
12	Yazı ile Tasarım				
13	devam				
14	Final				

AKTS / ÇALIŞMA SAATİ TABLOSU			
Faaliyetler	Hafta Sayısı	Süre (Saat)	Çalışma Saati
Dersin Süresi (Hafta sayısı x Haftalık Toplam Ders Saati)	14	4	56
Ders Dışı Çalışma Saati (Hazırlık Çalışması, Tekrar)	12	6	72
Ödevler, sunumlar, internet çalışmaları	2	4	8
Vize Sınavı	1	2	2
Final Sınavı	1	2	2
Toplam Çalışma Saati			140
Toplam Çalışma Saati / 30			4,6
Dersin AKTS Kredisi			5

2.9.Programlı Eğitim

Programlı Eğitim; bireyin kendi kendine öğrenme modeli olarak nitelendirilmiştir. Programlı öğretim de bilginin, temel parçalara ayrılarak belirlenmiş bir sıraya göre düzenlenip bireysel esaslar dikkate alınarak öğrenilebileceği varsayımı olarak öngörülmektedir. Sınıfsız okul, bireysel olarak formüle edilmiş öğrenme, modüller programlama, bilgisayar destekli öğretim gibi yaklaşımlar başlıca programlı eğitim örnekleridir. Programlı eğitim alanında iki türlü model vardır ki bunlardan birincisi doğrusal ikincisi ise dallara ayırma modelidir. Programlı öğretim yöntemleri günümüzde web tabanlı eğitim, uzaktan eğitim, bilgisayar destekli eğitim gibi çeşitli uygulamalardan meydana gelmektedir. Programlı eğitimin öğrenciye kazandırdığı en önemli avantajlar öğrencinin istediği oranda tekrar yapma fırsatı bulabilmesi ve öğrenmenin kalıcılığının artmasına imkân vermesidir (Küçükahmet,2009:119-123).

Davranışçı kuramın önemli bir uygulaması “programlı öğretimdir.” Programlı öğretimin bilgisayardan yararlanılarak yapılan bir uygulama olup “Bilgisayarlı Destekli Öğretim” olarak değerlendirilmektedir. Bu uygulamalarda, öğrenilecek konular programlanır ve öğrenci bilgisayarın karşısında aldığı bilgileri programlı şekilde öğrenmek için çaba sarf etmeye çalışmaktadır. (İşman,2003:94).

Programlı Öğretimin Dayandığı 5 Temel ilke bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür: Küçük Adımlar İlkesinde birimler basitten karmaşığa, soyuttan somuta, bilinenden bilinmeyene şeklinde düzenlenmektedir. Öğrenmeye Etkin Katılım İlkesinde programla öğrenci arasında sürekli bir etkileşim oluşturulmakta, verilen aşamalı bilginin ardından, öğrencinin kontrolünü sağlamak için soru yönergeleri ile yoklanarak öğrenmenin gerçekleşmesi ölçülmektedir. Öğrenme sonucu Hakkında Anında Bilgi Alma İlkesin de ise öğrenciye bir sonraki s maddeye geçmeden önce ki konuya ait sorular sorularak doğruların pekiştirilmesi yanlışların ise düzeltilmesi amaçlanmaktadır. Doğru cevaplar ilkesin de genellikle öğrencinin doğru cevap vermesini sağlayan soruların ardından bir sonraki konuya motive etmeye çalışılmaktadır. Bireysel Hıza Göre İlerleme İlkesin de ise öğrenci kendi hızında öğrenme sağlar ki bu durumda en iyi öğrenme şekli gerçekleşmiş olmaktadır.(Küçükahmet, 2009:122-123).

2.10.Eğitimde Materyal Kullanımı

Görsel sanatlar, dünyanın birçok farklı yerlerinde ortaya konulan, bazılarının çeşitli ekollerle ve akımlarla gruplara ayrıldığı bir alan olarak, bize sanatın doğası hakkında tüm dünyayı kapsayan bilgiler sunmaktadır (Özsoy,2003:41).

H. Read'in ortaya koyduğu bu yöntemin özünü, "Estetik eğitim, eğitimin temelidir." ilkesi oluşturmuştur. Toplumların ve bireylerin ruhsal çöküntülerini, bölünmüşlüğü, yalnızlığını ve yabancılaşmalarını gözlemleyerek sanat ve iş eğitimi yöntemini tek bir çare olarak düşünmüştür (Yolcu,2000:58).

"Basitten karmaşığa" diye de adlandırılabilen bu yöntem sanat eğitiminde ilk verilecek bilgilerin kolaylığı bakımından çocuğa en uygun yöntem olarak düşünülmektedir. Çocuğun tanıdığı nesnelere, edindiği tecrübeler, ve etrafından edindiği izlenimler bu yöntemin ilkelerini oluşturmaktadır(Yolcu,2000:56).

Wilson'a göre çocuklar resim yapmayı öğrenmeye, kopya yaparak başlarlar. Ayrıca Wilson üç boyutlu nesnelere, iki boyuta aktarılmış fotoğraf gibi örneklerden çizimin çocuklar için daha basit yapılabilir. bir yöntem olduğunu tespit etmiştir. Gombrich,"Sanatçıların bir baş resmi çizmeye başladıklarında oval bir şema

kullandıklarını, Çinli ressamın peyzajlarını doğaya bakarak değil kartpostallardan yararlanarak çizdiklerini, ünlü ressam Albert Dürer'in Zırhlı Gergedan adlı eserini gergedan yerine hayvan ve zırh resimlerine bakarak çizdiğini ileri sürmüştür." Bu iki görüşün yanı sıra Nelson Goodman, "resim yapmanın taklitten çok bir yorum olduğuna ve bu yeniden üretilen tamamlanmamış orijinalerinden ya da benzerlerinden temelde farklı" olduğunu ileri sürmüştür. Kopya yöntemi çizim tekniklerinin daha iyi kavranması ve sanat eserlerinin çözümlenmesi açısından öğrenciye faydalı olabilecek bir öğretim yöntemi olarak kullanılmaktadır(Artut,2007:131).

Öğretmenlerin derslerinde uyguladıkları birçok yöntem sanat eğitiminde planlanan hedeflere ulaşmak için belirleyici olabilmektedir. Bu yöntemlerin belirlenmesinde sanat eğitiminin kendine özgü öğretim teknikleri olduğu dikkate alındığında da eğitimcilerin yüksek bir alan bilgisine, deneyim ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir (Artut,2007:124).

2.11.Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemi

Bilgisayarın eğitimde kullanılması, genel itibariyle, gör-işit tekniklerinin mantıksal bir gelişimidir. Bununla beraber bilgisayarın, diğer yardımcı eğitim araçları yanında yerini alırken temel öğretme kavramında köklü değişikliklere yol açacağı düşünülmektedir(Alkan, 1984:149).

Okul sanat eğitimi programlarında teknolojinin uygulanması; öğrencilerin gündelik yaşamlarında kullandıkları teknoloji ile öğrenme ortamında karşılaşmaları sebebiyle sanat eğitimi sürecinin daha etkin ve kalıcı olması sağlayacağı düşünülmektedir. Bilgisayar, dijital kameralar, projeksiyonlar, CD'ler ve diğer teknoloji olanaklarından faydalanmak, öğrencilerin sınıf ortamı ile gerçek dünya arasında köprü kurmasına önemli katkı da bulunacaktır. Diğer yandan, teknolojinin sanat sınıflarındaki uygulanabilirliği öğrencilerin sanata olan ilgisini artırabileceğine kesin gözüyle bakılmaktadır. Bu uygulamayla öğrenciler; düşünmeye, hayal gücünü geliştirmeye, imkânsız olanı imkânlı kılmaya yönelik düşüncelerle, oynamaya ve araştırmaya yönlendiren teknolojiyi kullanmayı öğrenebilme becerisini kazanacaklardır. Bilgisayarların resim-iş eğitimi dersi içerisinde, doğrudan bir

tasarım yapma aracı olarak öğrencilerin kullanımına sunulmasının yanı sıra; öğretmenin bir ders anlatma aracı olarak kullanımı da mümkündür. Öğretmen, daha önceden hazırladığı konuyla ilgili CD'lerini bilgi sunucu (data show) kullanarak tüm sınıfa gösterebilirken, internet yoluyla tüm sınıfı dünyanın diğer ucundaki müzelere, sergilere götürebilme ve öğrencilerin yapıtlarını web ortamında sergileme olanağına da sahip olacaktır ki kuşkusuz bu yöntem de ideal eğitimin en önemli gereksinimidir (Tepecik ve Tuna, 2001:12).

Bilgisayar sayısal ve alfabetik verileri işleyen elektronik bir makinedir. Bilgisayar aldığı verileri belirli bir program mantığında okuyup anladığı dile çevirip sonuçları kullanıcıya sunan ayrıca verileri biriktirip, tekrar kullanılmak üzere belleğinde tutan elektronik bir aygıttır (Seferoğlu, 2006:104).

Bilgisayar destekli eğitimde, bilgisayarlar öğretme anında öğretmenin yerini dolduran değil öğretmeni tamamlayıcı bir unsur olarak işlev görmektedir. Bilgisayar destekli eğitim sürecini etkileyen birçok değişken vardır; yenilik, etkileşim düzeyi, bireysel öğrenme farklılıkları, öğrenci motivasyonu, öğretmenin öğrenmedeki etkinliği, ders yazılımının türü, kapsamı ve niteliği, öğretilecek materyalin ve yazılımların hazırlanması bunlardan bazılarıdır. Yazılımlar Bilgisayar Destekli Eğitimde en yaygın kullanımı olan alıştırmaya ve tekrar amaçlı tercih edilen eğitim türü olmakla beraber yaygın bir kullanım alanına sahip olan bu yazılımlar hazırlanması da en kolay yazılım türüdür. Bu tür yazılımlarda amacı öğrenciye konuyu öğretmek yerine öğrenilen konularla ilgili uygulamalar yapmalarına imkân sağlayan yazılımlardır. Bu yazılımlar bilgisayar yolu ile öğrenciye belirli bir konuda alıştırmalar yaptırmak üzerine programlanmıştır (Seferoğlu, 2006:113).

Öğrenciye yanıtlaması istenen bir alıştırmaya yöneltilir, verilen yanıtın doğruluğu bilgisayar tarafından değerlendirilir ve bir diğer araştırmaya geçmeden dönüt sağlanır. Bu uygulamada bilgisayar öğretmene yardımcı bir ortam olarak hizmet verir. Burada önemli olan öğretmenler tarafından işlenen derslerle tutarlı olabilmesidir. Bu uygulama; derste işlenen konuların tekrarında ilgili araştırmalara destek olarak kullanılmakta, derste işlenmeyen konularla ilgili araştırmalar öğrencilere verilmemektedir (Odabaşı,2003:142).

Bu tür yazılımların işlenişinde önce bilgisayar öğrenciye soru sorar, öğrenci yöneltilen soruyu yanıtlar, (Seferoğlu,2006:113).

2.11.1.İnteraktif CD

İnteraktif CD'ler yazı, ses, resim, animasyon, ve görüntü gibi farklı anlatımları bünyesinde barındıran tasarımlardır. CD'nin nasıl tasarlanacağı, ne tür bilgiler içereceği, CD'de kullanılacak yazı, fotoğraf ve resimlerin nasıl kullanılacağı CD'nin sunulacağı hedef kitleye göre oluşturulmaktadır. İnteraktif CD'ler eğitim amaçlı, bilgi amaçlı, alışveriş amaçlı olmak üzere farklı kategorilere ayrılmaktadır(Özcan, 2003:142).

İnteraktif CD'lerin genel amacı kullanıcının hedefe daha iyi ulaşmasını sağlamaktır. Örneğin interaktif CD'yi kullanan bir öğrencinin hedefi yazılımdaki kavram, görsel nesne ve bunlar arasındaki bağlantıların taşıdığı bilgiye ulaşmak ve kavramaktır. İnteraktif yazılımlar bilgi sunar, işlem yapar ve öğrencinin yaptığı işlemleri değerlendirip geri dönüt almayı sağlamaktadır. İki birim arasındaki iletişimi etkileşim olarak değerlendirirsek bilgisayar ile kullanan arasındaki iletişimde bir etkileşimdir. İki birim arasında sağlıklı bir etkileşim meydana gelebilmesi için bir bilgisayar yazılımı kullanıcısıyla iletişime geçebilecek şekilde hazırlanmalıdır. (Akpınar, 2005:86).

İnteraktif bir yazılımın öğrenci için yararlı olabilmesi için; esnek, dinamik, anlaşılabilir ve öğrenilebilirlik gibi özellikleri içermesi gerekmektedir. Yazılımdaki esneklik kavramı, öğrencinin CD'yi istediği şekilde kullanabilmesi anlamındadır. Öğrenci CD'yi istediği anda tekrar başlatabilmeli, geri dönebilmeli ya da ileri gidebilmelidir. Dinamiklik kavramıyla, öğrencinin yazılımla etkileşimi sırasında yaptığı hataların hatırlatılması ve bu hataların düzeltilebilmesi avantajı sağlanmaktadır. Yazılımın öğrenilebilirliği ile kastedilen ise öğrencinin etkileşimli CD'nin özelliklerini kolayca kavrayabilmesi, konuya yabancı bir kullanıcının bile rahatlıkla kullanabileceği bir tasarıma sahip olmasıdır (Akpınar,2005:87).

Resim ve Grafikler ;anlaşılması zor konuların anlaşılmasında yalnızca bilgi vermek için değil aynı zamanda yazılımlarda görsel öğelerin de kullanılması ile

beraber yazılım daha da zenginleştirilmektedir. Yazılımlarda kullanılan görsel materyallerin seçimine özen gösterilmeli, resim ve grafik kullanımında da bazı özellikler dikkate alınmalıdır (Akpınar,2005:115).

Yazılımdaki geçişlerde ve sayfalarda bir bütünlük oluşturmak hedeflenmeli ve renkler bu doğrultuda kullanılmalıdır. Kullanılan renkler kullanıcının tercihleri dikkate alarak seçilmeli, gözü yoran renklerden kaçınılmalıdır. Ön planda kullanılan yazılı ya da görsel sunumlar koyu ve canlı renklerden seçilmeli, CD’de arka planda kullanılan renkler ise her zaman diğer tasarım öğelerini ön plana çıkaran nitelikte olması gerekmektedir (Hashimoto,2003:209).

Bilgisayar Destekli Öğretim: Bilgisayarların; öğretimde, öğrenmenin meydana geldiği bir ortamda kullanıldığı zaman öğretim sürecini kısaltan ve öğrenci motivasyonunu güçlendiren, öğrencinin bireysel öğrenme hızına göre yararlanabileceği, kendi kendine öğrenme ilkelerinin bilgisayar teknolojisi ile birleşmesinden oluşmuş bir öğretim yöntemidir (Uşun,2000:52).

Bilgisayarlar 1980’lerin sonlarında kamuya sunulan en modern araçlardır. Bilgisayar üretimi kelimeler ve görüntüler, dergi, gazete, film, video ve televizyonda ortaya çıkmıştır. Bu tür metin ve görüntüleri üretmenin yolu da Microsoft Word, Adobe Photoshop ve diğer grafik paketleri gibi word-proccssing ve image-creation paketlerini çalıştırabilen güçlü kişisel bilgisayarlardır. Çeşitli sanatçılar, bu yeni araçları çalışmalarında kullandılar. Apple, IBM ve Bill Gates’in sahip olduğu Microsoft, bilgisayar teknolojisini üreten en büyük şirketlerdir. Microsoft ve NBC, 1997de internet üzerinden sağlanacak interaktif haber servisleri kurmak için birlikte çalışmaktaydılar. NBC ve Microsoft yazarları ve editörleri hala web sayfalarında mevcut olan şeyleri yazıp, redaksiyon yaparlar. Sanatçılar, bu araçlarla üretim yapabilmek ve kendilerini geliştirmek için büyük şirketlerin ürettikleri teknolojileri öğrenmek ve kullanmak zorundadırlar (Barnard, 2010:158,161).

Bilgisayar; bilgiye hızlı ve kolay ulaşım sağlamış farklı ülkelerdeki insanlarla paylaşımda bulunmak için zemin hazırlamıştır. Sanal ortam artık firmaların reklamlarını vermek ve kendilerini tanıtmak için pazarlama alanı haline gelmiştir.

Ayrıca tasarımcılar ve sanatçılar da eserlerini bloglarında ya da sosyal paylaşım sitelerinde izleyicilerin beğenisine sunmaktadırlar (Ermiş,2012:40).

Eğitim, bireyde var olan ya da olmayan keşfedilmemiş yeteneklerin ve ilgilerin belirlenerek gelişmelerini sağlamayı hedeflemiştir. Teknoloji ise, belirlenen yeteneklerin ve ilgilerin geliştirilmesinin uygulandığı eğitim-öğretim ortamlarını zenginleştirilmesinde ve bunların kalıcılığını sağlamakta aracı olmaya hizmet etmektedir. Eğitim ve teknoloji, insanoğlunun yetiştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Her ikisinde de temel gaye, insanın gelişimine etkili bir fayda sağlamaktır. Sağlanan bu fayda, daha çok etkili ve kalıcı öğrenmelerin oluşmasında yoğunlaşmaktadır. Eğitimciler, eğitim ve teknoloji kavramını sürekli olarak öğrenme-öğretme ortamlarında yapılan faaliyetlerde kullanmaktadır. Bu durumun sağladığı faydalardan en önemlisi, öğrencilerin isteyerek öğrenme faaliyetlerini gerçekleştirmeye yönlendirilmesidir Çünkü teknoloji sayesinde eğitim ortamlarında öğrenme ve öğretme faaliyetleri zevkli bir hale gelmektedir ki bu durum eğitim için hedeflenen bir sonuçtur. Öğrenciler, bu ortamlarda isteyerek, oynayarak ve severek öğrenmektedir. Teknoloji ve eğitim kendi başlarına ayrı birer bilim dalları olup kendilerine göre farklı kuramları ve teknikleri bulunmaktadır. Eğitim ve teknoloji farklı kavramlar olmasına rağmen, öğrenme ve öğretme ortamlarında kaliteyi arttırmak ve eğitim de hedeflenen sonuca ulaşmak için birlikte kullanılmaktadırlar. Bu durum yeni bir disiplini yani eğitim teknolojisini ortaya çıkarmıştır. Eğitim teknolojisi aynı zamanda “öğrenme teknolojisi” ve “öğretim teknolojisi” adı altında dünya literatürlerinde yer almaktadır (İşman, 2003:32-33).

Öğretim teknolojisi; öğrenmenin gerçekleşebilmesi için gerekli ortamların oluşturulması, çıkacak problemlerin çözümü için eğitimcilere yol gösteren, uygun araç ve gerecin seçimi, tasarlanması ve hazırlanmasını sağlayan bir süreçtir. Sadece Eğitim bilimine özgü bir teknolojiyi ifade etmeyen eğitimde teknoloji kavramını genel çerçevede incelersek teknolojik ürünlerden eğitim alanında yararlanma anlamında kullanılan bir terimdir. Bu kavram bazen ‘eğitim teknolojisi’ ile karıştırılabilmektedir. Örneğin; ders esnasında bilgisayar kullanan bir öğretmen için eğitim esnasında teknolojik bir üründen yararlandığı için, "eğitimde teknoloji" kullanıyor diyebiliriz. Eğitim teknolojisinin ortam, süreç ve uygulama boyutlarında

yaptıklarının çok iyi analiz edilmesi gerekir ki bir öğretmenin "eğitim teknolojisi" kullanımından söz edilebilsin. Eğitim Teknolojisi kavramın kullanılmasından yana olanlar; "öğretim" olayının "eğitim"in sadece bir kısmını kapsadığını ancak "eğitim"in kullanılması durumunda daha geniş bir alanı kapsayacağını düşünmektedirler. Çünkü "eğitim; ev, okul ve iş gibi birçok farklı ortamda gerçekleşebilen bir öğrenme şekli iken "öğretim" in ise sadece okul ortamları için söz konusu olduğunu ileri sürmektedirler (Uşun,2006:5-10).

Bilgisayar, etkileşimli video, televizyon sistemleri, eğitim amaçlı uydular, veri bankaları, veri tabanı sistemleri ve bilgi işlem sistemleri gibi uygulamalar yeni teknolojik sistemlere örnek olarak gösterilebilir. Tam öğrenme, yeterliliğe dayalı öğrenme, bireysel ve bağımsız öğrenme, uzaktan öğretim gibi gelişmeler, öğrenme-öğretme süreçleriyle yakından ilgili olan günümüz teknolojileri arasında sayılabilir. Çoklu ortamlar etkileşimli cd, video, teleteks, tele faks, eğitim teknolojisi merkezleri, öğretim programı ve materyali geliştirme laboratuvarları, elektronik laboratuvarlar, robotlar, benzeşim ortamları gibi örnekler, eğitim teknolojisinin ortam boyutu ile ilgili günümüz teknolojilerine örnek teşkil etmektedir. Eğitim teknolojisinde program düzenleme konusundaki gelişme ve uygulamalara davranış analizi, içerik analizi, iş analizi, görev analizi, programlı öğretim, modüler programlama, paket programlar, bireysel esasa göre düzenlenmiş öğretim sistemleri gibi uygulamalar örnek gösterilebilmektedir.(Uşun,2006:6).

Eğitim için hazırlanan yazılımların; program uygunluğunun yanında, öğretimsel olarak da etkili öğrenme ortamlarını öğrenciye sunabilmesi gerekir. Eğitim yazılımları öğretim tasarımı ilkelerine uygun olarak geliştirilmelidir. Buna rağmen, piyasada bulunan eğitim yazılımlarının büyük bir çoğunluğu bu nitelikten yoksundur. Özellikle bazı yazılımlar, yazılı materyallerin elektronik ortama aktarılmış şeklienden öteye gidememektedir. Hedeflenen öğrenci grubunun pedagojik özellikleri araştırılmadan hazırlanmış öğretim tasarımları üzerine geliştirildiği için öğretimsel etkinliği düşük olan yazılımlardır. Piyasada öğretimsel niteliği yüksek olan yazılımların nadir bulunması, BDE'in sahip olduğu bir sınırlılıktır (Uşun,2006:30).

“Bilgisayarlı eğitim” Bilgisayar teknolojisinin gelişmesi sonucunda ortaya çıkan kavramdır. Bilgisayarlı eğitim, eğitim sisteminin her aşamasında bulunan öğretmen, öğrenci ya da yönetici için kaçınılmaz bir ihtiyaç haline getirmiştir. Öğrenme-öğretme faaliyetlerinde eğitime çeşitli katkılar sağlamıştır. Bilgisayarlar sayesinde bireyler, grup ya da bireysel olarak daha hızlı ve daha çok bilgiyi kısa zamanda öğrenebilmektedir. Bilgisayarın ayrıca bilimsel araştırmalara, bilgi ve bireyler arası iletişime kaçınılmaz katkıları olmuştur. Bilgisayarlı eğitim ile öğretmen-öğrenci iletişimindeki katı hiyerarşik yapı bozulmaktadır. Bu hiyerarşik yapının bozulması ile her birey öğrenen konumuna geçmekte ve bilgi üretimi yapabilmektedir. Eğitimde bilgi üretimini artırmak için bilinmesi gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabilmek mümkündür; öğrenci yaptığı davranışın doğruluğunu ya da yanlışlığını bilgisayarlı eğitimde hemen görebilmelidir. Eğer öğrenci bunu görmez ise kendisini klasik eğitim ortamında hissedebilir. Öğrenciye uygun olan dönütler anında verilmelidir. Dönütlerin hızlı olması sebebi ile öğrenci organizasyonlar yapıp gerekli olan uygulamaları gerçekleştirir. Öğrenme faaliyetleri basamaklar şeklinde sunulmalıdır. Buna bir örnek olarak Hypermedia verilebilir. Bunun sonucunda öğrenci bilgileri öğrendiğinden emin olduktan sonra bir sonraki basamağa atlayabilmektedir. Değerlendirme faaliyetleri hemen yapılmalıdır. Bilgisayarlı eğitimde öğrencilerin gerçekleştirdikleri öğrenme faaliyetleri hızlı olarak değerlendirilip hemen sunulmalıdır Öğrenme bilgi düzeyinden başlayıp kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerine doğru gitmelidir. Gerekli olan öğrenme faaliyetleri tam zamanında organize edilmelidir. Öğrenme faaliyetleri belli bir plan dahilinde gerçekleşmelidir. Ekran etkili olarak tasarlanmalıdır. Ekran etkili olarak tasarlanırsa öğrencilerde güdülenmeler meydana gelir. Yazılar, şekiller, grafikler ve diğerlerinin okunabilir ve görünebilir olması istenen sonuca ulaşmak için önemlidir. Sonucusu, ekran bilgisi etkili olarak yapılmalıdır. Ekranda yeterli oranda bilgiler verilmelidir. Yapılacak olan grafikler ve şekiller öğrenme hedeflerine uygun olmalıdır. Belirtilen on husus dikkatli bir biçimde uygulanırken hedefler, planlar, faaliyetler, tasarımlar, öğretmen ve öğrenci kubaşık olarak çalışmaktadır. Yapılan bu çalışmalarla öğretmenler yönlendirici öğrencilerde uygulayıcı konuma gelmektedir (İşman,2003:281-284).

İşman'a göre bilgisayarlı öğrenmenin yararları şu şekilde sıralanmıştır; öğrenciler bilgisayarlar ile hem bireysel hem de grup öğrenmeleri yaptıklarından dolayı kalıcı izli davranış değişiklikleri meydana getirebilirler bu durumda grup öğrenmeleriyle işbirlikçi öğrenme sağlanmaktadır. Bilgisayarlar öğrencilerin günlük hayatta karşılaşmayacağı ya da yaşayamayacağı konular hakkında deneyimler sunar. Bilgisayarların kullanımı oldukça kolay olması sebebiyle öğretmenler rahatlıkla sınıf ortamlarında kullanabilirler ve ilgili eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirebilirler. Öğretmenler, eğitim-öğretim faaliyetlerini desteklemek için bilgisayarları kullanabilirler. Bilgisayarlar öğrencileri öğrenmeye karşı güdüler. Bireysel öğrenme sağlar. Öğrenciler bilgisayarlar ile bireysel çalışmalar yapabilir ve eksik kaldığı bilgilerini tamamlayabilme imkânını bulmaktadır. Bilgisayarlar hemen hemen her ünitenin öğretilmesinde kullanılabilir Her düzey ve özel eğitimler için uygundur. Bilgisayarlar okul öncesinden yükseköğretime kadar rahatlıkla her seviyeye uygun kullanma olanağı sağlar(İşman,2003:298).

Bilgisayar destekli eğitim sayesinde öğrenme gücü çeken öğrencilere ev ödevi şeklinde hazırlanan CD'ler ile öğrencinin konuyu daha hızlı kavraması sağlanabilir ayrıca uzaktan eğitime olanak sağlamaktadır. (Ermiş,2012:16).

Bilgisayar, pasif bir araç olmadığını; aktif ve dinamik bir niteliğe sahip olduğunu kanıtlamıştır. Belki de bilgisayarın en önemli yönü, yeni bir enerjiyi eğitim sürecine sunmasıdır. Bugün çözüm bekleyen pek çok soruna rağmen gelecekte bilgisayarın bugünkü kitaplar gibi sınıf ve kitaplıkların bir parçası haline gelmesi, belki de birgün kitabın yerine geçmesi beklenebilir ki nitekim günümüz teknolojisi çok hızlı ilerlemektedir. Bu nedenle eğitimcilerin, kitapları tanıdıkları ve kullandıktan gibi, bilgisayarı da tanımaları ve ondan yararlanmayı öğrenmeleri gerekmektedir(Alkan,1995:231).

2.12.Bilgisayar Destekli Eğitim

Bilgisayar ortamında resimsel üretimin yapılabilmesi için iki tür yazılım sistemi bulunmaktadır. Bunlar, vektörel (yöneysel) ve bitmap (piksel esaslı) yazılım sistemleridir (Tepecik,2002:54).

Bilgisayar destekli öğretim ise; bir kursun ya da dersin, bilgisayar kullanılarak oyunlar, özel dersler ve alıştırmalarla işlendiği, öğrencilerin belli hedeflere ulaşana dek bilgisayarlar yardımıyla yönlendirildiği ve kontrol edildiği durumlardır. Bilgisayarlı öğretim uygulamaları sırasında çeşitli bilgiler, programlı öğretim alıştırmaları ve başarı testleri depolanabilmekte ve öğrenci kendi hızına ve gereksinimine göre bunları çağırıp kullanabilmektedir. Alıştırmalar sırasında bilgisayarlar anında öğrenciye dönüt verip pekiştirerek ve anında düzeltmeler yaparak yardımcı olurlar (Demirel ve Ün,1987:31).

Bilgisayar destekli öğretim; öğrencilerin programlı öğrenme materyalleri ile bilgisayar kullanarak etkileşime geçtiği; diğer bir ifadeyle, bilgisayar programları aracılığıyla öğrenmeyi gerçekleştirdiği, öğrenmelerini izleyip kendi kendini değerlendirebildiği bir öğretim biçimidir.” (Senemoğlu,2000:437)

Öğrencinin sanatsal cesaretini arttırıp, belli bir zaman içinde göreceli olarak geleneksel yöntemlere göre daha fazla uygulama çalışmasını yapabileceği tasarım programlarının ortak bazı temel özellikleri şöyle sıralanabilir: resim yapma ve yazı yazma özelliklerini aynı anda kullanmak, dışarıdan hazır fotoğraf veya resim transferi yapmak, her kalınlıkta ve yoğunlukta fırça, kalem, sprej gibi araçları kullanmak, yapılan bir hatayı tek bir komutla ortadan kaldırmak, resim içerisindeki istenilen bir parçayı kesmek ve bunu başka bir sayfaya taşımak, bu yolla kolaj çalışmaları yapmak, resmin renkleri ve tonu ile oynamak, sonsuz renk seçeneği kullanmak, ayrıca “filtre” seçeneği ile resme çok farklı etkiler vermek (suluboya, yağlıboya, çeşitli dokular üzerine aktarma, renkli yada kara kalem çalışması haline getirme, yüksek baskı ve gravür baskı etkisini verme, resmin belli bir bölümünü ışıklandırma teknikleri ile aydınlatma) mümkündür (Tepecik ve Tuna,2001:11).

Teknolojinin gücünün sanatta da kendini gösterebileceği; sanatın uygun teknik araçlarla istenen sonuçlara ulaşma başarısı arasındaki bağlantı ve ilişkileri irdelediği, sanatın ussal yöntemlerinin bilimsel buluşları teknolojiye dönüştüren yöntemlerden farklı olmadığı kavranacaktır (San,1997:4).

2.13.Multi Medya

Uşun'a (2006:220) göre çoklu ortam (multimedya), hareketli görüntüler resimler ve sesler gibi birçok farklı unsurdan oluşan bir sunumu kapsamaktadır. Medyayı, çoklu ortam (multimedya) metin, fotoğraf(imaj), hareketli video, ses ve canlandırma gibi farklı tekniklerin bilgisayar aracılığı ile görüntülenerek bilginin aktarıldığı ortam olarak tanımlanmaktadır. Bir uygulamanın çoklu ortam sınıfına girebilmesi için, bu medyalardan en az ikisi birlikte kullanılıyor olması gerekmektedir.

Çoklu Ortam (MultiMedia) Teknolojisiyle Bilgisayar Destekli Eğitimin Avantajları şu şekilde sıralanabilmektedir; eğitim zamanını kısaltır, maliyetleri azaltır, iş başında eğitime olanak sağlar, Bu eğitim sayesinde öğrenci kendi zamanlamasını ayarlayabilir. Öğrencinin yararına olacak şekilde kontrollü eğitim yapılır, bir konu tamamlanmadan diğer konuya geçiş sağlanamaz. Öğrencilerin motivasyonunu artırır. Ve öğrenilenlerin bellekte uzun süre kalmasını sağlar. Öğrenciye kişisel eğitimi için sorumluluk verilmiş olur. Kişiyeye özel eğitim olanağı sağlar. Sınavların sonuçları internet üzerinden tek bir merkezde değerlendirilebilir. Ve son olarak tutarlı bir eğitim sağlanmasını Çoklu Ortam (MultiMedia) Teknolojisiyle Bilgisayar Destekli Eğitimin yararlarının içerisinde sayabiliriz (Uşun,2006:221).

2.14. İnteraktif (Etkileşimli) CD ile Eğitim

Birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini gösteren interaktif kavramıyla eğitim; öğrencinin merkeze konulduğu, kendi kendine çalışabilme imkanı sağlayan ve geri dönüt alabileceği bir takım programlı eğitim materyalleri ile gerçekleştirilen çağdaş bir eğitim yöntemidir (Dündar, 2009:16).

Bilgisayar teknolojisinin gelişen hızı ve ucuzlaması ile eğitim teknolojisinde interaktif eğitim daha yaygın hale gelmiştir. İnteraktif eğitim uygulamaları; öğrenciler açısından etkili ve keyifli bir yöntem olmakla birlikte, öğretmenler için de 45 dakikalık gibi kısa derslerde zamanın en nitelikli şekilde değerlendirilmesini olanak sunar (Uslu,2008:74).

2.14.1. İnteraktif Eğitim CD'leri ve Eğitim Alanında Kullanımı

Yılmaz'a göre eğitim CD'si bir dersi görüntü, canlandırma, ses gibi öğeleri kullanarak anlatan bir çeşit elektronik kitaptır (Yılmaz, 2008: 66). Erişti'ye göre ise eğitim CD'si öğrencilerin özgürce öğrenmelerini sağlayan eğitim ortamıdır (Erişti,2005:33).

Böyle bir ortamda öğrenci, öğrenmek istediği konuda çeşitli öğrenme materyallerinden oluşan CD içeriğini, bireysel öğrenme özellikleri yönünde izleyip tekrar edebilir, etkileşimli oyun, hikaye, yazılı metinler, sesler, hareketli görüntüler, fotoğraf, resim ya da grafik gibi farklı öğrenme araçları ile öğrenmesini geliştirebilme imkanı sağlar. Eğitim CD'lerinin genel özelliği; açıklık ve anlaşılabilirlik taşıması, eğitsel ve öğretici nitelikte olmasıdır. Eğitim CD'lerinin faydaları; imajlar, metinler, sesler ve videoların bir arada kullanılması ders içeriğini, öğrenmeyi ve öğretmeyi geliştirmektedir, öğrenmeyi daha etkili yapan koşullar oluşturmaktadır, farklı ders saatleri arasında ders kalitesinde bir değişim olmamaktadır (Erişti,2005:33).

Eğitim CD'lerinde yapıyı oluşturan iki temel öge bulunmaktadır. Bunlardan birincisi teknoloji üzerine odaklanmaktadır ve yazılım ve tasarımı yapılandırmanın teknik özelliklerini açıklamaktadır; diğerinin başlangıç noktası ise tasarımın öğretme ve öğrenme süreçlerini nasıl destekleyeceğidir. Eğitim CD'leri kullandığı görsel (çizim, iki ve üç boyutlu canlandırma, resimleme, video görüntüleri, yazı metni) ve işitsel (ses, müzik) öğelerle kitaplardan çok daha etkili bir eğitim aracı olma özelliğine sahiptir. Kullandığı görsel ve işitsel öğelerle öğrencinin konuya ilgisini her zaman çekebilme ve ilginin devamını sağlayabilme imkanına sahiptir.(Yılmaz,2008:66).

2.14.2. İnteraktifin Tanımı

İnteraktif (etkileşimli), davranışı doğrudan kullanıcının girdiği verilere bağlı kalınarak üretilen çıkışı doğrudan kullanıcıya ileten bilgisayar tabanlı sistemleri belirtmek için kullanılmaktadır (Cotton ve Oliver,1997:112).

Birebir, karşılıklı, etkileşimli anlamına gelen interaktif son dönem teknolojik araçların hemen hemen tamamını etkisi altına almıştır(Şakalak,1998:28).

Etkileşimli, hareketli tasarımlar yeniçağın hareket, hız ve çabuk tüketim çağı olacağını göstermekte ve geleceği biçimleyen, toplumları yönlendiren bir göreve sahip olmuştur. Çabuk öğrenen, çabuk tüketen ve sabırsız yeni nesil kuşaklar, bilgisayarların ve iletişim ağlarının sunduğu hızlı bilgi aktarımıyla, sürekli bir etkileşim içinde bulunmaktadır (Özmen,2002:5).

Bilgisayar Destekli Öğretim programları, yeni öğrenenlere defalarca tekrar ve becerilerini arttırmak için alıştırma yapma olanağı sağlayıp ayrıca anlatılması güç gibi görünen olayların canlandırılmasına yardımcı olmaktadır Bilgisayar Destekli Öğretim, öğrenim zamanını kısaltması ve öğrenim sürecinde geleneksel yönteme göre daha pozitif etkilere neden olması tercih sebebi olmaktadır. Bilgisayarlar, bireysel öğrenmede öğretim araçlarını çok değerli kılmakla beraber her derde deva olamamaktadır. Bilgisayar Destekli Öğretim her zaman öğrenmeyi kolay ve zevkli kılmayabilmektedir. Öğrenme halen çalışmayı gerektiren bir süreçtir. Ne yazık ki motive olmadan en iyi öğretim araçları bile fayda sağlayamayabilir. Bilgisayar Destekli Öğretimde Kullanılan bire bir eğitim programları, özel bir öğretmenin öğretim sürecinde izlediği öğretim tekniklerini taklit etmektedir. Bilgiler genellikle metin modun da küçük parçalar halinde bilgisayar ile öğrenciye sunulmaktadır.. Görsellik, animasyon ve ses, yeni bilgilerin daha iyi anlaşılabilmesi için gerektiğçe yazılımlarda yer almaktadır. İyi bir bire bir eğitim programı öğrenciye sık sık soru sorarak ve cevaplarını değerlendirmektedir. Yanlış sonuçlar ilgili bilgiyi tekrarlama imkanı sağlamaktadır .Bazen bire bir eğitim programları öğrenmede sıkıntı yaşanan konuları daha iyi öğrenmek için öğrenciye yol gösteren çözümler sunmaktadır. Özel bir öğretmen gibi bire bir eğitim programları da öğrencinin doğru cevapları karşısında güdüleyici mesajlarla öğrenci motivasyonunu artırmaktadırlar. Bire bir eğitim programları düzenli aralıklarla özet, tekrar ve araştırma program parçacıkları da içermektedir. Programda ki test modülleri bilginin nasıl akılda tutulduğunu veya öğrencinin sunulan bilgiyi nasıl anladığını da değerlendirmelidir. Çoğu bire bir eğitim programında öğrenci öğrenme hızını kontrol edebilmekte ve istediği herhangi

bir zamanda programdan çıkabilmektedir. Birebir eğitim programlarının bilgi sunumunda izledikleri yol oldukça anlaşılır ve açıktır (Koşar ve diğerleri, 2002:117).

2.15.İlgili Araştırmalar

Benuğur Tufan Ş.(2009) Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Ana sanat Atölye(Grafik) Dersinde Öğretim Elemanlarının Yazı ve Tipografi Öğretimi Uygulamalarına ilişkin Görüşleri konulu yüksek lisans tezinde; Araştırma modeli olarak tarama modeli kapsamında yöntem çeşitlemesinden yararlanılarak desenlenmiştir. Araştırma evrenini, 2007–2008 öğretim yılında 24 fakültenin Anabilim Dalı'nda dersi bulunan bu dersleri veren ya da daha önceden vermiş olan toplam 55 öğretim elemanı oluşturmaktadır. Araştırma, öğretim elemanlarından anket ve görüşmelerden elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır. Araştırmanın amacı, Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanlarının, Ana sanat Atölye (Grafik) ve Seçmeli Sanat Atölye (Grafik) derslerinde, tipografi eğitimi uygulamalarını, tipografi eğitimi konusunda önerilerini ve tipografi konularının öğretiminde İnternet'ten yararlanılması konusuna ilişkin düşüncelerini belirlemektir. Bu genel amaç doğrultusunda ankette: “Öğretim elemanlarının Görsel Sanatlar Eğitimcisi yetiştirmede, tipografi eğitiminin rolüne ve önemine ilişkin görüşleri, öğretim elemanlarının görüşlerine dayalı olarak Yazı dersinin tipografi öğretimine etkileri, öğretim elemanlarının ASA (Grafik) ve SSA (Grafik) derslerinde tipografi konularının öğretiminde gerçekleştirdikleri planlama, gerçekleştirilen etkinlikler, araç-gereçler, süre atölye ortamı ve değerlendirme ölçütleri, öğretim elemanlarının tipografi konularının öğretimi sürecinde yaşadıkları sorunlar ve tipografi öğretiminin daha iyi gerçekleştirilmesine yönelik önerileri, öğretim elemanlarının tipografi eğitiminin internet temelli öğretim yöntemiyle gerçekleştirilmesine ilişkin görüşleri ve eğitim amaçlı Web sitesinin içeriğine yönelik önerileri nelerdir?” sorularının cevapları aranmış ve değerlendirilmesi yapılmıştır

Araştırmanın sonucunda öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğu yazı dersinin tipografi eğitimine ve mesleki gelişime katkı sağladığını ifade etmiştir. Ayrıca yazı dersinin doğru ve güzel yazı yazma becerisi ile disiplinli çalışma becerisi kazandırdığını ifade etmişlerdir. Yazı dersinin tipografi eğitimine katkı sağlamadığı

yönünde görüş bildiren öğretim elemanları, içerik, amaç ve uygulamalar birbirinden bağımsız olduğu için yazı dersinin tipografi eğitimine katkı sağlamadığını belirtmişlerdir. Ek olarak yazı dersinin süre, içerik ve uygulama bakımından yetersiz olması ve dersi veren öğretim elemanının yeterli donanıma sahip olmaması nedeniyle tipografi öğretimine katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. Öğretim elemanları yazı dersinin, temel düzeyde verilen ve öğretmenlik mesleğine yönelik bir ders olduğunu belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının yazı dersine gereken önemin verilmemesinden ve yeterli kaynağın olmayışından kaynaklanan sorunlar yasadıkları anlaşılmıştır. Öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğunun derslerinde, tipografiyle ilgili konu ve uygulamalara gerekli olduğunda yer verdikleri; tipografi konularının öğretimine yönelik herhangi bir planlama yapmadıkları anlaşılmıştır.

Öğretim elemanlarının büyük bir çoğunluğunun, Atölye (grafik) dersinde tipografi öğretimini desteklemeye yönelik etkinlikler gerçekleştirdikleri anlaşılmıştır. Gerçekleştirilen bu etkinliklerin ise grafik tasarım/tipografi sergisi, tasarım yarışmaları, matbaa gezisi workshop ve konferans gibi etkinlikler olarak örneklendire biliriz.

Uslu Efdal (2009) “Yüksek Öğretim Kurumlarında Yazı-Tipografi Derslerinin Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tezinde Bu araştırmanın genel amacı, grafik tasarım eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki dersleri öğrenci ve öğretim elemanlarının görüşleri ile değerlendirmektir. Bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma evrenini; Ankara ilindeki dört üniversitenin güzel sanatlar fakültelerinin, grafik tasarım bölümlerindeki öğretim elemanları ve öğrencileri oluşturmuştur. Bu üniversiteler şunlardır: Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü ve Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Bölümü. İçinde bulunan yazı ve tipografi alanında uzmanlığı olan, toplam 20 Öğretim elemanı ve 105 öğrenciden oluşmuştur. Bu araştırma, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmada öğretim elemanlarının ve öğrencilerin görüşleri için veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesinde

uzman görüşleri dikkate alınmıştır. Hazırlanan 40 soru içinden uzman görüşü eşliğinde 18 tanesi belirlenmiştir. Anketin güvenilirliği için Cronbach Alfa katsayısına bakılmıştır. Öğrencilerin yazı –tipografi ile diğer ders arasında çalışmaların koordineli bir şekilde yürütülmekte olduğu düşüncesine katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler atölye ortamının ve donanımının öğrenciyi güdüler nitelikte bulmazken öğretim elemanları bu görüşe katılmamıştır. Öğrenciler atölyedeki yazı ve tipografi programları güncel bulmazken, öğretim elemanları güncel bulduklarını belirtmiştir. Öğretim Elemanı ve öğrencilerin büyük kısmı klasik yöntemi tercih ettikleri anlaşılmıştır. Öğrenciler piyasa beklentisini karşılayacak düzeyde yazı tipografi programlarını kullanabildiklerini düşündükleri sonucuna varırken, öğretim elemanları piyasa beklentilerini karşılayacak düzeyde olduklarına katılmışlardır. Öğrenciler yazı ve tipo dersine gereken önem verilmediğini düşünürken öğretim elemanları bu görüşe katılmamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu yazı ve tipografi dersine ilgi duydukları anlaşılmıştır. Tezin öneri bölümünde yetersiz Türkçe kaynakların akademisyenler tarafından zenginleştirilmesi gerektiği, atölye ortamının öğrenciyi güdüler nitelikte olması gerektiği, seçmeli yazı ve tipografi dersinin çoğaltılması, atölyede akıllı tahta, projeksiyon, grafik tablet donanımlarının bulunması, bu alanla ilgili workshopların düzenlenmesi önerilerinde bulunulmuştur.

Efdal Uslu tezinde üniversitelerin Yüksek Öğretim Kurumlarında Yazı-Tipografi Derslerinin farklı üniversitelerde uygulanışını karşılaştırmalı olarak değerlendirmiş derse ilişkin eksikleri tespit etmiş ve dersin daha iyi kavratılması için yapılması gerekenleri ele almıştır

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren, örneklem verilerin toplanması ve değerlendirilmesi yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın modeli

Araştırma nitel araştırma türünde yapılmış olup literatür tarama yöntemi ve ölçme yöntemi olarak anket uygulanmıştır.

3.2.Çalışma Grubu

Bu araştırmanın katılımcıları alanlarında uzman olan 30 öğretim elemanı ve öğretim üyesi olarak belirlenen Akademik Personelden oluşmuştur. Çalışma Grubunun 23'ü Erkek, 7 si Kadın 30 Akademik Personelden oluşmuştur. Ankete katılan uzmanlardan 15 kişi eğitim fakültesi, 15 kişi güzel sanatlar fakültelerinde çalışmakta olup yazı dersine katıldıklarını beyan etmişlerdir.

3.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmacı interaktif eğitim CD'si konusu ile ilgili geniş kapsamlı yerli ve yabancı literatür taraması yapmıştır. 1 öğretim elemanı, 1 eğitim program geliştirme uzmanı, 2 eğitim teknolojisi uzmanı, 1 bilgisayar uzmanından oluşan bir uzman grup rehberliğinde hazırlıklarını sürdürmüştür. Öncelikle üzerinde çalışılacak konu ile ilgili hedef ve kazanımlar belirlenmiştir. Bu hedef kazanımlar doğrultusunda ders planı oluşturulmuştur. Bu ders planı çerçevesinde ders etkinlikleri, ana sayfa, CD kullanma yönergesi, ekran/ara yüz tasarımı ve konu kavrama sorularını içeren araştırmanın alt amaçları doğrultusunda Yazı Dersi ile ilgili olarak örnek bir etkileşimli (interaktif) eğitim CD'si hazırlanmıştır. İnteraktif CD'nin değerlendirilmesi amacı ile uzman grubun denetiminde bir ölçek hazırlanmıştır. Anket için soru havuzu oluşturulmuş olup, ölçme ve değerlendirme uzmanı ve 1 alan uzmanından görüş alınmıştır. Daha sonra anket 1 öğretim görevlisine uygulanmış hazırlanan sorulardan 5 tanesini geçerlilik-güvenirlilik değeri yeterli düzeyde olmadığı çıkarılmıştır. Hazırlanan ders modeli ve etkileşimli CD ile ilgili

birlikte 6đretim elemanlarına 5'li likert ve açık uçlu sorulardan oluşan 27 soruluk anket uygulanmıştır.

3.4.Verilerin analizi

Verilerin analizinde SPSS 16.0 (The Statistical Package for the Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Araştırmanın alt amaçlarına uygun olarak elde edilen veriler frekans (f) dağılımlarına g6re y6zde (%) hesaplanarak tabloladıştırılmış bulgular ortaya konarak, yorumlar yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

1-Yazı Dersi için hazırlanan model önerisini değerlendirmeye yönelik uzman görüşleri

Tablo.1.1.Yazı dersi modelinin hedef ve kazanımları ile ilgili öğretim elemanlarının görüşleri

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Emin Değilim		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1.Yazı Dersi Model Önerisinin Genel Hedefi Anlaşılır bir şekilde sunulmuş mudur?	15	50	13	44	2	6	-	-	-	-	30	100
2-Yazı Dersi Model Önerisinin Hedeflenen Sonuca Ulaşma Katkısı Yeterli midir?	11	37	14	47	5	16	-	-	-	-	30	100
3-Hazırlanan Yazı Dersi model önerisinin amaçları dersin içeriğine uygun mudur?	16	53	10	33	4	14	-	-	-	-	30	100

Tablo.1.1’ de yazı dersi için hazırlanan model önerisinin hedef kazanımlarının değerlendirmesinde “Yazı dersi model önerisinin genel hedefi anlaşılır bir şekilde sunulmuş mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının % 50’si kesinlikle katılıyorum, %44’ü katılıyorum, %6’sı ise emin değilim cevabı vermiştir. Öğretim elemanlarının çoğunluğu yazı dersi modelinin hedef ve kazanımlarının öğrenciye anlaşılır bir şekilde sunulduğunu belirtmişlerdir. “Yazı dersi model önerisinin hedeflenen sonuca ulaşma katkısı yeterli midir?” sorusuna ise öğretim elemanlarının % 37’si kesinlikle katılıyorum, % 47’si ise katılıyorum, %16’sı ise emin değilim cevabı vermiştir. Bu sonuca göre öğretim elemanlarının çoğunluğu yazı dersi model önerisinin hedeflenen sonuca ulaşma katkısının yeterli olduğu görüşündedir. ”Hazırlanan yazı dersi model önerisinin amaçları dersin içeriğine uygun mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının %53’sü kesinlikle katılıyorum, % 33’ü katılıyorum , % 14’ü emin değilim cevabı vermiştir. Öğretim elemanlarının çoğunluğu hazırlanan yazı dersi modelinin hedef

kazanımlarının dersin tanımına uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda hazırlanan model öğrenci başarısına olumlu etkide bulunabileceği söylenebilir.

Tablo.1.2.Yazı dersi modelinin içeriği ile ilgili öğretim elemanlarının görüşlerini gösteren tablo

	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Emin Değilim		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1-Hazırlanan ders akışı öğrencinin düzeyine uygun mudur?	18	60	11	37	-	-	1	3	-	-	30	100
2-Ders akışı içerisinde öğrencilere uygulatılacak çalışmalar basitten karmaşığa ilkesi doğrultusunda zorluk derecesi ayarlanmış mıdır?	19	63	7	24	3	10	1	3	-	-	30	100
3- Konu anlatımları anlaşılır biçimde ayarlanmış mıdır?	16	53	12	41	1	3	1	3	-	-	30	100
4-Konu anlatımında konu bütünlüğü var mıdır?	13	43	17	57	-	-	-	-	-	-	30	100
5-Hazırlanan ders planı sizce dersin içeriğine uygun mudur?	13	44	15	50	2	6	-	-	-	-	30	100
6-Ders planı içerisinde önerilen yardımcı kaynaklar yeterli midir?	13	44	15	50	2	6	-	-	-	-	30	100
7-Modelin görsellerle desteklenişi yeterli midir	11	37	15	50	3	10	1	3	-	-	30	100

Tablo.1.2. incelendiğinde “Hazırlanan ders akışı öğrencinin düzeyine uygun mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının % 60’ı kesinlikle katılıyorum, % 37’si katılıyorum, % 3’ü ise katılmıyorum cevabı vermiştir. Bu sonuca göre hazırlanan dersler, etkinlikler, projeler lisans seviyesine uygundur. “Ders akışı içerisinde öğrencilere uygulatılacak çalışmalar basitten karmaşığa ilkesi doğrultusunda zorluk derecesi ayarlanmış mıdır?” sorusuna ise öğretim elemanlarının % 63’ü kesinlikle katılıyorum, % 24’ü katılıyorum, % 10’u emin değilim, % 3’ü ise katılmıyorum cevabı vermiştir. Öğretim elemanlarının çoğunluğu hazırlanan etkinliklerin zorluk derecesinin öğrenci seviyesine uygun olduğunu belirtmişlerdir. “Konu anlatımları anlaşılır biçimde ayarlanmış mıdır?” sorusuna öğretim elemanlarının % 53’ü

kesinlikle katılıyorum, % 41'i katılıyorum, % 3'ü emin değilim, % 3'ü ise katılmıyorum yanıtı vermiştir. Öğretim elemanlarının çoğunluğu konu anlatımlarının anlaşılır biçimde aktarıldığını ifade etmişlerdir. “Konu anlatımında konu bütünlüğü var mıdır?” sorusuna öğretim elemanlarının % 57'si katılıyorum, % 43'ü kesinlikle katılıyorum cevabı vermiştir. Bu sonuca bakarak konu anlatımlarında bütünlük olduğunu söylenebilir. “Hazırlanan ders planı sizce dersin içeriğine uygun mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının % 44'ü kesinlikle katılıyorum, % 50'si katılıyorum, % 6'sı ise emin değilim yanıtı vermiştir. “Ders planı içerisinde önerilen yardımcı kaynaklar yeterli midir?” sorusuna öğretim elemanlarının % 44'ü kesinlikle katılıyorum, % 50'si katılıyorum, % 6'sı ise emin değilim yanıtı vermiştir.” Öğretim elemanlarının çoğunluğu önerilen yardımcı kaynakların yeterli bulmuştur. Modelin görsellerle desteklenişi yeterli midir?” sorusuna öğretim elemanlarının % 37'si kesinlikle katılıyorum, % 50'si katılıyorum, % 10'u emin değilim, % 3'ü ise katılmıyorum cevabı vermiştir. Yukardaki verilerden hareketle Öğretim elemanlarının büyük çoğunluğu hazırlanan modelin görseller yönünden yeterli düzeyde olduğu görüşündedirler.

Tablo.1.3.Yazı dersine verilen önemin yeterliliği hakkında öğretim elemanlarının görüşlerini gösteren tablo

		f	%
Yazı dersine verilen önemi yeterli buluyor musunuz?	Evet	-	-
	Hayır	30	100
	Toplam	30	100

Tablo.1.3. incelendiğinde “yazı dersine verilen önemi yeterli buluyor musunuz?” sorusuna öğretim elemanlarının % 100' ü hayır cevabı vermiştir. Bu sonuca bağlı olarak yazı dersinin genel olarak öneminin yeterince vurgulanmadığı ve gereken önemin verilmediği şeklinde değerlendirilir.

Tablo.1.4.Yazı dersinin haftalık ders saati yeterliliği hakkında öğretim elemanlarının görüşlerini gösteren tablo

		f	%
Haftalık ders saati hedeflenen kazanımları sağlamak için yeterli midir?	Evet	10	34
	Hayır	20	66
	Toplam	30	100

Tablo.1.4’e baktığımızda “Haftalık ders saati hedeflenen kazanımları sağlamak için yeterli midir?” sorusuna öğretim elemanlarının % 34’ü evet, % 66’ı hayır cevabı vermiştir. Bu sonuca göre; öğretim elemanları haftalık ders saatinin dersin kazanımları açısından yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo.1.5.Yazı dersi için hazırlanan ders planı hakkında öğretim elemanlarının görüşlerini gösteren tablo

	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	F	%
1-Sizce bu önerilen ders planı derse verilen önem için uygun yeterlilikte midir?	24	80	6	20	30	100
2-Ders planı; dersin hedef kazanımlarına uygun mudur?	28	93	2	7	30	100
3-Ders planı içerisinde yer alan dersin değerlendirmesi sistemi ölçme değerlendirmeye uygun mudur?	24	80	6	20	30	100
4- Yazı Dersi ders planı amaca uygun hazırlanmış mı?	30	100	-	-	30	100
5-Güncel sanatı takip ederek bu sorunlara ilişkin tasarımlar üretebilme becerisi kazanabilir mi?	27	90	3	10	30	100
6-Ders için kullanılan materyaller dersin içeriği ile örtüşmekte midir?	30	100	-	-	30	100

Tablo.1.5 incelendiğinde “Sizce bu önerilen ders planı derse verilen önem için uygun yeterlilikte midir?” sorusuna öğretim elemanlarının % 80’i evet, % 20’si hayır cevabı vermiştir. “Ders planı; dersin hedef kazanımlarına uygun mudur?”

sorusuna öğretim elemanlarının % 93'ü evet, % 7'si hayır cevabı vermiştir. “Ders planı içerisinde yer alan dersin değerlendirmesi sistemi ölçme değerlendirmeye uygun mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının % 80'si evet, % 20'si hayır cevabı vermiştir. “Yazı Dersi ders planı amaca uygun hazırlanmış mı?” sorusuna öğretim elemanlarının % 100'ü evet yanıtı vermiştir. “Güncel sanatı takip ederek bu sorunlara ilişkin tasarımlar üretebilme becerisi kazanabilir mi?” sorusuna öğretim elemanlarının % 90'ı evet, %10'u hayır yanıtı vermiştir. “Ders için kullanılan materyaller dersin içeriği ile örtüşmekte midir?” sorusuna öğretim elemanlarının % 100'ü evet yanıtı vermiştir. Bu sonuçlara bakarak; ders planı derse verilen önem için uygun yeterlilikte, dersin hedef kazanımlarına uygun, değerlendirme sistemi ölçme değerlendirmeye uygun, dersin geneli güncel sanatı takip ederek bu sorunlara ilişkin tasarımlar üretebilme becerisi kazandırabilir nitelikte ve ders için kullanılan materyaller dersin içeriği ile örtüşmekte olduğu sonucuna varabiliriz.

Tablo.1.6.Hazırlanan Yazı dersi modeli içerisinde öğrenciye yaptırılan çalışmalar hakkında öğretim elemanlarının görüşlerini gösteren tablo

	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1-Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler öğrenci düzeyine uygun mudur?	25	83	5	17	30	100
2-Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler dersin içeriği ile örtüşmekte midir?	28	93	2	7	30	100
3- Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler dersin kazanımlarına uygun mudur?	30	100	-	-	30	100

Tablo 1.6'da “Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler öğrenci düzeyine uygun mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının %83'ü Evet, %17'si Hayır cevabını vermiştir.” Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler dersin içeriği ile örtüşmekte midir?” sorusuna öğretim elemanlarının %93'ü Evet, %7'si Hayır cevabını vermiştir. ”Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler dersin kazanımlarına uygun mudur?” sorusuna öğretim elemanlarının %100'ü Evet cevabını vermiştir.

2.Günümüz resim sanatında yazının öneminin kavratılmasına yönelik hazırlanan etkileşimli eğitim CD'si için öğretim elemanlarının görüşleri

Tablo.2.1.Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde ara yüz (ana sayfa) tasarımı hakkında öğretim elemanlarının değerlendirmeleri

	Çok İyi		İyi		Orta		Zayıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Tasarım	15	50	10	33	4	13	1	3	30	100
Buton Tasarımı	11	37	15	50	4	13	-	-	30	100
Görsellerin yerleşimi	15	50	12	40	2	7	1	3	30	100
Renk Seçimi	12	40	15	50	3	10	-	-	30	100
İntro(giriş) tasarımı	15	50	12	40	3	10	-	-	30	100
Tasarımın Tipografi ile uygunluğu	15	50	15	50	-	-	-	-	30	100

Tablo.2.1 incelendiğinde yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde ara yüz tasarımı değerlendirmesinde öğretim elemanlarının %50'si çok iyi, %33'ü iyi, %13'ü orta ve % 3'ü zayıf olarak değerlendirmiştir. İnteraktif CD'nin buton tasarımında ise öğretim elemanlarının %37'si çok iyi, %50'si iyi, %13'ü orta olarak değerlendirmiş; görsellerin yerleşimini öğretim elemanlarının % 50'si çok iyi, %40'ı iyi, % 7'si orta, % 3'ü zayıf olarak değerlendirmiştir. İnteraktif eğitim CD'sinin renk seçiminde öğretim elemanlarının %40'ı çok iyi, % 50'si iyi, % 10'u orta olarak; intro (giriş) tasarımını öğretim elemanlarının %50'si çok iyi, % 40'ı iyi, %10'u orta olarak değerlendirmiştir. Tasarımın tipografi ile uygunluğunu öğretim elemanlarının % 50'si çok iyi, % 50 ise iyi olarak değerlendirmiştir.Bu sonuçlardan hareketle öğretim elemanları yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde ara yüz (ana sayfa) tasarımını, buton tasarımını, görsellerin yerleşimini, renk seçimini, intro tasarımını, tipografi ile uygunluğunu başarılı bulmuşlardır.

Tablo.2.2.Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde içerik hakkında öğretim elemanlarının değerlendirmeleri

	Çok İyi		İyi		Orta		Zayıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Bütünlük	16	53	12	40	2	7	-	-	30	100
Aşamalılık	20	67	10	33	-		-	-	30	100
Değerlendirme	20	67	8	27	2	7	-	-	30	100
İçeriğin Doğruluğu ve Geçerliliği	17	57	10	33	3	10	-	-	30	100
İmla Kuralları	14	47	12	40	3	10	1	3	30	100

Tablo.2.2'de yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde içeriğin bütünlüğü hakkında öğretim elemanlarının % 53'ü çok iyi, % 40'ı iyi, % 7'si orta olarak değerlendirmiştir. Aşamalılık hakkında öğretim elemanlarının % 67'si çok iyi, % 33'ü iyi olarak değerlendirmiştir. Yazı konulu interaktif eğitim CD'inde yer alan soruların öğrencileri değerlendirmesi kapsamında öğretim elemanlarının % 67'si soruları çok iyi bulurken, % 27'si iyi, % 7'si ise orta yanıtı vermiştir. Hazırlanan eğitim CD'nin içeriğindeki teorik bilgilerin doğruluğu ve geçerliliği hakkında öğretim elemanlarının % 57'si çok iyi, % 33'ü iyi ve % 10'u ise orta olarak değerlendirmiştir. İçerikteki imla kurallarını öğretim elemanlarının % 47'si çok iyi, % 40'ı iyi, % 10'u orta ve % 3'ü zayıf olarak değerlendirmiştir. Sonuçlara baktığımızda yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde içeriğin bütünlüğü hakkında öğretim elemanları; aşamalılık, konu kavrama sorularının öğrenciyi değerlendirmesinde, içerikteki bilgilerin, doğruluğu ve geçerliliği, son olarak içerikteki imla kurallarına uyum konusunda CD'yi başarılı bulmuşlardır.

Tablo.2.3.Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde tipografi unsurları hakkında öğretim elemanlarının değerlendirmeleri

	Çok İyi		İyi		Orta		Zayıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Font	17	57	9	30	4	13	-	-	30	100
Fontun Rengi	19	63	8	27	3	10	-	-	30	100
Punto Büyüklüğü	15	50	14	47	1	3	-	-	30	100
Okunurluluk	19	63	10	33	1	3	-	-	30	100
Satır arası Boşluklar	16	53	12	40	2	7	-	-	30	100
Satır Uzunluğu	16	53	11	37	3	10	-	-	30	100

Tablo.2.3.'de Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde tipografi unsurlardan font hakkında öğretim elemanlarının %57'si çok iyi %30'u iyi ,%13'ü orta, olarak değerlendirmiştir. Fontun rengi hakkında öğretim elemanlarının %63'ü çok iyi,%27'si iyi, %10'u orta olarak değerlendirmiştir. Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde tipografi unsurlardan Punto Büyüklüğü hakkında öğretim elemanlarının %50'si çok iyi, %47'si iyi ,%3'ü orta olarak değerlendirilmiştir. .Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinin okunurluğu hakkında öğretim elemanlarının %63'ü çok iyi,%33'ü iyi, %3'ü orta olarak değerlendirilmiştir. .Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde satır arası boşluklar hakkında öğretim elemanlarının %53'ü çok iyi, %40'ı iyi, %7' si orta olarak değerlendirilmiştir. Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde satır uzunluğu hakkında öğretim elemanlarının %53'ü çok iyi, %37'si iyi, %10'u orta olarak değerlendirmiştir.

Bu sonuçlara bakarak öğretim elemanları yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde tipografi unsurlardan font seçimini, fontun renginin genel tasarımıyla uyumunu, punto ölçüsünü, metnin okunurluğunu, metin içerisindeki satır arası boşlukları ve satır uzunluğunu uygun bulmuşlardır.

Tablo.2.4.Hazırlanan Etkileşimli CD ile ilgili olarak Öğretim Elemanlarının değerlendirmeleri

	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
1-Bu Etkileşimli CD; Öğrencinin kendi öznel bir font tasarımını oluşturma becerisini kazandırmak için yeterli olur mu?	22	73	8	27	30	100
2-Hazırlanan CD ile Sanat ve tasarımın farklı disiplinleri arasında ilişki kurabilme becerisine sahip olabilir mi?	30	100	-	-	30	100
3- Hazırlanan etkileşimli CD' nin içeriğinin yazı dersinin başarısı arttırmak için yeterli buluyor musunuz?	25	83	5	17	30	100

Tablo.2.4.'de Hazırlanan Etkileşimli CD ile ilgili olarak ;” Öğrencinin kendi öznel bir font tasarımını oluşturma becerisini kazandırmak için yeterli olur mu?” sorusuna öğretim elemanlarının %73’ü Evet, %27’si ise Hayır cevabı vermiştir. “Hazırlanan CD ile Sanat ve tasarımın farklı disiplinleri arasında ilişki kurabilme becerisine sahip olabilir mi?” sorusunu öğretim elemanlarının %100’ü evet olarak yanıtlamıştır. “Hazırlanan etkileşimli CD’ nin içeriğinin yazı dersinin başarısı arttırmak için yeterli buluyor musunuz?” sorusunu öğretim elemanlarının % 83’i evet, % 17’si hayır cevabı vermiştir.

Bu sonuçlara göre; yazı dersini hazırlanan etkileşimli CD ile öğrenen öğrenciler dönem sonunda kendi öznel font tasarımını oluşturma becerisi kazanabilecek, sanat ve tasarımın farklı alanlarında disiplinler arası çalışma yapabilecektir. Öğretim elemanlarının görüşüne göre hazırlanan etkileşimli CD yazı dersinin başarısını arttırmak için yeterlidir.

Tablo.2.5.Hazırlanan Yazı Dersi Model Önerisi için Uzman Görüşlerini Belirten Tablo

Görüşler	f	%
Etkileşimli CD eğitim açısından yazı dersine fayda sağlamaktadır	22	73
Hedef kazanımlara uygundur	18	60
Öğrenci düzeyine uygundur	12	40
Oldukça başarılıdır	11	37
Disiplinler arası çalışma imkanı ve çok yönlü düşünme sağlar	6	20
Yazı Karakterleri artırılmalıdır	4	13
Öğrencilerin kendini geliştirip yaratıcılıklarını artırabilir	4	13
Eski ve yeni yöntemler beraber kullanılmalıdır	4	13
Yazı Dersinin güncellenmesine imkân sağlar	3	10
Görseller doğru kullanılmıştır	3	10
Güncel sanat akımlarını kapsamaktadır	3	10
Ders saatinin artırılması önerilmelidir	2	7

Tablo.2.5'te "Hazırlanan Yazı Dersi Model Önerisi için Görüşlerini Belirten Tablo'da açık uçlu sorulara Öğretim elemanlarının % 73'ü "Etkileşimli CD eğitim açısından yazı dersine fayda sağlamaktadır." Görüşünü ifade ederken; öğretim elemanlarının %60 ı hazırlanan ders modelinin hedef kazanımlara uygun olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretim elemanlarının % 40'ı yazı konulu interaktif(etkileşimli) eğitim CD'sini öğrenci düzeyine uygun bulmuşlardır. Öğretim elemanlarının %37'si yazı konulu interaktif(etkileşimli) eğitim CD'sini oldukça başarılı bulmuşlardır. Cevabını vermişlerdir. "Disiplinler arası çalışma imkânı ve çok yönlü düşünme sağlar." yanıtını öğretim elemanlarının % 20'si vermiştir. Bu sonuca göre hazırlanan eğitim modeli resim ile heykel, grafik tasarım gibi görsel sanatların farklı alanlarında çalışmayı olanaklı hale getirdiği söylenebilir. Öğretim elemanlarının % 13'ü ders modeli içerisinde yaptırılan etkinliklerde yazı karakterleri tasarımlarının artırılması gerektiği belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının %13'ü hazırlanan eğitim modelini ve

interaktif CD'yi "öğrencilerin kendini geliştirip yaratıcılıklarını artırabilir" olarak değerlendirmişlerdir.

Öğretim elemanlarının %13'u hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD'yi "eski ve yeni yöntemler beraber kullanılmalıdır" olarak görüş belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının %10'u hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD'yi Yazı Dersinin güncellenmesine imkan sağladığını belirtmişlerdir. Öğretim elemanlarının %10'u hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD'de görsellerin doğru kullanıldığını belirtmiştir. Öğretim elemanlarının %10'u hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD'nin güncel sanat akımlarını kapsadığı fikrine varmıştır. Öğretim elemanlarının %7'si hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD de belirtildiği gibi ders saatinin artırılması fikrini belirtmiştir.

Bu sonuca göre öğretim elemanları hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD ile ilgili görüşleri şu şekildedir; etkileşimli CD eğitim açısından yazı dersine fayda sağlamaktadır, hedef kazanımlara uygundur, öğrenci düzeyine uygundur, genel konsept başarılıdır, Disiplinler arası çalışma imkanı ve çok yönlü düşünme sağlamaktadır. Yazı dersi içeriğinde font çeşidini az bulmuşlar, font tasarımı çalışmasının artırılması gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Yazı dersinin içeriğinde eski ve yeni yöntemler bir arada kullanılması, güncel sanat konularından ve teknolojiden faydalanılması görüşünü ifade etmişlerdir.

BÖLÜM V

5.1.SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Yazı Dersi için hazırlanan model önerisini için;

- Yazı dersi model önerisinin genel hedefi ders planı içerisinde anlaşılır ve açık bir şekilde sunulmuştur. Dersin amaçları; yazının tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinir, farklı uçlar kullanarak yazı yazabilir, yazıyı estetik boyutta plastik sanatlara taşıyabilir, font tasarımı yapabilir, resimlerinde yazı, kaligrafi ve tipografi öğelerini kullanabilir olarak belirlemiştir. Öğretim elemanları hazırlanan bu amaçların dersin amacına uygun olarak hazırlandığını belirtmiştir.

- Öğretim elemanları yazı dersinin genel olarak öneminin yeterince vurgulanmadığı ve gereken önemin verilmediği ve haftalık ders saatinin dersin kazanımları açısından yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

-Hazırlanan ders modeli ile öğrencilerin güncel sanatı takip ederek bu sorunlara ilişkin tasarımlar üretebilme becerisi kazanabileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

- Öğretim elemanları; hazırlanan yazı dersi model önerisinin hedef ve kazanımlarının öğrenciye anlaşılır bir şekilde sunulduğunu belirtmişlerdir. Modelin hedeflenen sonuca katkısının yeterli olduğunu, ders planı içerisindeki hedef ve kazanımların dersin tanımına uygun olduğu görüşündedirler. Bu bağlamda hazırlanan model öğrenci başarısına olumlu etkide bulunabileceği söylenebilir.

- Öğretim elemanları ders planı içerisindeki dersler, etkinlikler, projelerin lisans seviyesine uygun olduğunu, hazırlanan etkinliklerin zorluk derecesinin öğrenci seviyesine uygun olduğunu, konu anlatımlarının anlaşılır biçimde olduğunu, konu anlatımlarında bütünlük olduğunu, önerilen yardımcı kaynakların yeterli olduğunu ve hazırlanan modelin görsellerinin yeterli düzeyde olduğu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara bakarak; ders planı derse verilen önem için uygun yeterlilikte, dersin hedef kazanımlarına uygun, değerlendirme sistemi ölçme değerlendirmeye uygun, dersin geneli güncel sanatı takip ederek bu sorunlara ilişkin tasarımlar üretebilme becerisi

kazandırabilir nitelikte ve ders için kullanılan materyaller dersin içeriği ile örtüşmekte olduğu sonucuna varabiliriz.

Yazı Dersi için hazırlanan Etkileşimli eğitim CD'si için ;

-Eğitim CD'sinin hazırlık aşamasında ekran/ara yüz tasarımında kullanılan arka plan, görsel öğeler, yerleştirme ve tipografinin kullanımını araştırmaya katılan öğretim elemanı çoğunlukla uygun buldukları ve eğitim CD'sinin ana sayfasına ilişkin olarak renk düzeninin kendi içinde uyumlu ve tutarlı olduğunu, kullanılan öğelerin doğru yerleştirildiğini ve hareketli görüntülerin tamamen yeterli buldukları görülmüştür.

-Yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde ara yüz (ana sayfa) tasarımını, buton tasarımını, görsellerin yerleşimini, renk seçimini, intro tasarımını, tipografi ile uygunluğunu başarılı bulmuşlardır. Sonuçlara baktığımızda yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde içeriğin bütünlüğü hakkında öğretim elemanları; aşamalılık, konu kavrama sorularının öğrenciyi değerlendirmesinde, içerikteki bilgilerin, doğruluğu ve geçerliliği, son olarak içerikteki imla kurallarına uyum konusunda CD'yi başarılı bulmuşlardır. yazı dersi konulu interaktif eğitim CD'sinde tipografi unsurlardan font seçimini, fontun renginin genel tasarımla uyumunu, punto ölçüsünü, metnin okunurluluğunu, metin içerisindeki satı arası boşlukları ve satır uzunluğunu uygun bulmuşlardır.

-Yazı dersini, hazırlanan etkileşimli CD ile öğrenen öğrenciler dönem sonunda kendi önel font tasarımını oluşturma becerisi kazanabilecek, sanat ve tasarımın farklı alanlarında disiplinler arası çalışma yapabilecektir. Öğretim elemanlarının görüşüne göre hazırlanan etkileşimli CD yazı dersinin başarısını arttırmak için yeterlidir.

Bu sonuca göre öğretim elemanları hazırlanan eğitim modelini ve interaktif CD ile ilgili görüşleri şu şekildedir; etkileşimli CD eğitim açısından yazı dersine fayda sağlamaktadır, hedef kazanımlara uygundur, öğrenci düzeyine uygundur, Oldukça başarılıdır, Disiplinler arası çalışma imkânı ve çok yönlü düşünme sağlamaktadır. Yazı dersi içeriğinde font tasarımı çalışmasının arttırılması gerekliliği üzerinde durmuşlardır. Yazı dersinin içeriği ile ilgili olarak eski ve yeni yöntemlerin bir arada

kullanılması, güncel sanat konularından ve teknolojiden faydalanılması görüşünü ifade etmişlerdir.

5.2.Öneriler

-Yazı dersi tarihten günümüze görsel iletişimin ve resmin konusu olmuş ve bunlar aynı zamanda güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin birinci sınıftan sonra görecekleri diğer atölye dersleri için de temel oluşturmaktadır Bu çerçevede; hazırlanan Yazı dersi model önerisi ders içeriğinin üzerinde yeniden düşünme ve tartışma sağlayacağı yazı dersinin içeriğinin zenginleştirilmesine yönelik çalışmalarda yol gösterici olacağı için dersin içeriğinin güncellenmesi önerilir.

-Üniversitelerde yazı dersinin, ders saati ve dönem sayısının arttırılması ve ders içeriklerinin aşamalı olarak dönemlere, içerikleri genişletilerek devam dersleri konulması önerilir.

- Resim eğitimi bölümü öğrencileri dışında yazı dersine merak duyan öğrenciler bu eğitim CD'sinden yararlanmaları sağlanmalıdır.

- Hazırlanan CD farklı bölümlerden yazı dersine ilgi duyan öğrencilerin ulaşabileceği ağlara yüklenerek öğrenciler için uzaktan eğitim olanağı sağlanabilir.

-Araştırmacılar için; benzer bir çalışma deneysel olarak yapılandırılmalı öğrenci başarısı ve tutumları üzerindeki etkisi incelenmesi önerilir.

KAYNAKÇA

- Alkan, Cevat. (1984). Eğitim Tenolojisi. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Alkan, Cevat.(1995). Eğitim Teknolojisi. Ankara:Atilla Kitabevi Yayıncılık.
- Akpınar, Yavuz. (2005). Bilgisayar Destekli Eğitimde Uygulamalar. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Alp Özlem K. (2009). Orta Asya'dan Anadolu'ya Kültürel Sembollere Giriş. (1.Basım). İstanbul: Eflatun Yayınevi.
- Ambrose Gavin ve Harris Paul.(2006)Fundamentals of typography. UK: Ava Publishing
- Artam, Olgaç . (Nisan 2013).Artam Global Art & Design.,22/2013,78-82
- Artut, Kazım. (2007). Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Artut Kazım ve Demir H. (.2009). Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi: Ankara: Anı Yayıncılık.
- Atakan Nancy.(1998).Arayışlar-Resim Ve Heykelde Alternatif Akımlar(Çev:Zeynep Rona) .İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Aydın, Emin. (2007). Görsel İletişim Tasarımı Temel Ders Notları. İstanbul.Yorum Sanat ve Yayıncılık
- Barnard, M. (2010). Sanat Tasarım ve Görsel Kültür. (çev.Güliz Korkmaz). Ankara: Ütopya Yayınları.(eserin orijinali 1998 yılında basılmıştır.)
- Becer, Emre. (2011). İletişim ve Grafik Tasarım. (5.Baskı). Ankara: Dost Kitapevi.
- Benuğur Tufan, Şirin. (2009). Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı Anasanat Atölye Grafik Dersinde Öğretim Elemanlarının Yazı ve Tipografi Öğretimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. Eskisehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Blanck, Horst. (2000). Das Buch in der Antike (Antik Çağda Kitap) Çeviren:Zehra Aksu Yılmaz.(1.Basım). Ankara: Dost Kitapevi.

Carter Rob Day Ben, Meggs Phillip. (2007). Typographic Design:Form and Communication. New Jersey: John Wiley&Sons,İnc., Hoboken .

Cotton, Bob and Oliver, Richard. (1997). Siberuzay Sözlüğü. (Çeviren: Özden Arıkan ve

Ömer Çenderoğlu). İstanbul: Yapı ve Kredi Kültür Yayınları.

Demirel Özcan ve Ün Kamile.(1987). Eğitim Terimleri. Ankara: Şafak Matbaası.

Dündar, E. (2007). Ortaöğretim Kurumlarında Sanat Eğitimi Alan Öğrenciler İçin İnteraktif CD Ortamında Piktogram Eğitimi Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ermiş,Seçil (2012)Grafik tasarım ilkelerinin öğretiminde etkileşimli CD'ye dayalı tasarım programının öğrencilerin başarısına etkisi. Ankara.Gazi Üniversitesi Eğitim bilimleri Resim İş Eğitim

Erişti, Suzan Duygu. (2005). Grafik Tasarım İlkelerine Dayalı Olarak Geliştirilmiş İnteraktif Eğitim CD'lerinin İlköğretimde Temel Sanat Elemanlarının Öğretiminde Etkililiği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Fidan, Bülent (Kasım-Aralık 2013). Grafik Tasarım Dergisi. 56/2008, 62-67

Foucault , Michel. (1993) Bu Bir Pipo Değildir .(Çeviren ;Selahattin Hilav)YKY yayınları

Garfield Simon.(2012) Tam Benim Tipim;just My Type(Çeviren Sabri Gürses) İstanbul

Georges, Jean.(2010). Yazı İnsanlığın Belleği. (6.Baskı) İstanbul: YKY.

Gököz Yaşar Sami . (2004/Haziran).Artist Sanat Dergisi 6/20 , 50-53

- Graham Lisa. (2002). Basic of Design: Layout and Typography for Beginners / Albany N.Y./ Delmar .
- Güneş, Şenol. (2008). Sokak Sanatı. İstanbul: Artes Yayınları Sanat Kitapları.4
- Gür, H.(2009).Multimedya(Çoklu Ortam), S.Perkmen ve A.Öztürk(Editörler). Multimedya ve Görsel Tasarım. (1.Baskı).İstanbul:Profil Yayıncılık,
- Harris, David. (1995). The Art of CalligraphyLondon: Dorling Kindersley Limited,
- Hashimoto, Alan. (2003). Visual Design Fundamentals: A Digital Approach. Hingham, MA,USA: Charles River Media Yayıncılık .Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İşman, Aytakin. (2003). Teknolojileri ve Öğretim Materyal Geliştirme. İstanbul :Değişim Yayınları.
- Kayaalp İsa. (2002). Eğitimde İletişim Dili. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Küçükahmet, Leyla. (2009). Program Geliştirme ve Öğretim. (24. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kılıç Erol.(2009)Çağdaş Türk Resminde Geleneksel Etkileşim. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi cilt:6 Sayı:25
- Koşar, E., Yüksel, S., Özkılıç, R., Sarıtaş, M., Şentürk, A., Çiğdem, H. (2002). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Bursa: Ezgi Kitapevi Yayınları
- Leaman, Oliver.(2010). İslam Estetiğine Giriş. Küre Yayınları (Çeviren: Nuh, Yılmaz.) İstanbul Küre Yayınları.
- Lekesiz, Ömer. (2003). Çizgi Sanatında Dil ve Mesaj. Ankara: Hece Yayınları.
- Özcan, Oğuzhan. (2003). İnteraktif Medya Tasarımında Temel Adımlar. İstanbul:
- Öztürk, Şeyda. (2007). Freud ve Çağdaş Sanat. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Özmen, Ayşegül. (2002). Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Interaktif Multimedya Tanıtım CD-ROM Tasarımı. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi).

Özsoy, Vedat. (2003). Görsel Sanat Eğitimi Resim – İş Eğitiminin Tarihsel ve Düşünsel Temeller. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Saehrendent Christian &T.KitllSteen .(2012).Bunu Bende Yaparım-Modern Sanat Kullanma Klavuzu(Çeviren:Zehra Aksu Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.

San, İnci. (1977). Sanatsal Yaratma Çocukta Yaratıcılık. Ankara: İş bankası Yayınları

San, İnci.(2010).Sanat Eğitimi Kuramları.(3.Basım).Ankara:Ütopya Yayınevi.

Sarıkavak, Namık Kemal. (2009). ÇağdaşTipografininTemelleri . (2.Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Samara, Timothy(2004). Typography Workbook. USA: Rockport Publishers.

Samara, Timothy. (2006). Type Style Finder. (The Busy Designer's Guide to Choosing Type). United Stated of America Rockport Publishers Massachusetts.

Senemoğlu, Nuray.(2000). Gelişim Öğrenme ve Öğretim.Ankara: Gazi Kitabevi.

Şakalak, İsmail. (1998). Interaktif Programlama Dillerinin Yapısal Özellikleri ve Dizayn Edilmesi. Ankara.: Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Tepecik, Adnan ve Tuna, S. (2001). Plastik Sanatlar Eğitiminde Bir Araç Olarak Bilgisayar Kullanımı. Çağdaş Eğitim Dergisi. (277), 8-12..

Tepecik, Adnan (2002). Grafik Sanatlar, Ankara :Detay Yayıncılık.

Uçar, Tevfik. (2004). Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. (4.Baskı) İstanbul: İnkılap Yayınevi.

Uslu, Efdal. (2009). Yüksek Öğretim Kurumlarında Yazı ve Tipografi Dersinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara :Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Uslu, Özlem (2008). İlköğretim İkinci Kademesinde Görsel Sanatlar Derslerinde Müze ile Eğitimin Etkileşimli Ortamda Gerçekleştirilmesi. Yayımlanmış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Uşun, Salih. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. (1.Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Whitham, Graham and Pooke, Grant. (2013.) Çağdaş Sanatı Anlamak. (Understand Contemporary Art). (Çeviren:Tufan Göbekçin). İstanbul: Optimist Yayın.

Wigan Mark. (2012). The Visual Dictionary of Illustration. (Görsel İllustrasyon sözlüğü) (Çev.Mehmet Emin Uslu). (1.Basım) İstanbul: Ömür Yayıncılık.

Wilkinson, Kathriyn. (2011). Signs. (2.Baskı). İstanbul: Symbols Alfa.

Yabanlıoğlu, Dilek.(Eylül 2010). Artist Sanat Dergisi. 49/2010, 50

Yalın, H. İbrahim. (2012). Öğretim Teknoloji ve Materyal Geliştirme. Ankara: Nobel Yayınevi.

Yıldız Nuray. (2000). Eski Çağda Yazı Malzemeleri ve Kitabın oluşumu. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yılmaz, S. (2008). Zihinsel Engelli Öğrencilerin Kavram Öğretiminde Kullanılan Etkileşimli Eğitim CD'lerinin Görsel Tasarım İlkelerine ve İçeriğine Uyumu. Samsun: Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yolcu, Enver. (2004). Sanat Eğitimi Kurumları ve Yöntemleri. Ankara:Nobel Yayınları

Yararlanılan İnternet Kaynakları

- <http://tr.wikipedia.org/wiki/gilgamisdestanı>, Erişim Tarihi:10.04.2014 ”SANAL”1
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/futurustbildirge> ,Erişim Tarihi:02.05.2014”SANAL”2
- http://en.wikipedia.org/wiki/Raoul_Hausmann, Erişim Tarihi: 26.05.2014”SANAL”3
- http://en.wikipedia.org/wiki/Francis_Picabia,Erişim Tarihi:19.05.2014 ”SANAL”4
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/HenrideToulouseLautrec> , ErişimTarihi:02.05.2014 ”SANAL”5
- http://www.artspace.com/monique_prieto,Erşim Tarihi :25.06.2014 ,”SANAL”6
- <http://www.nytimes.com/arts/design/mel-bochner-turns-up-the-volume-in-strong-language>,Erişim Tarihi: .25.06.2014 ”SANAL”7
- http://en.wikipedia.org/wiki/Chris_Johanson ,Erişim Tarihi24.05.2014 ”SANAL”8
- <http://www.c24gallery.com/artists/skyларfein/#bio>,ErişimTarihi:25.06.2014 ”SANAL”9
- <http://www.gallerychemould.com/artists-about/atul-dodiya-home.html>,Erişim Tarihi:25.06.2014 ”SANAL”10
- <http://contemporaryartpresentations.blogspot.com.tr/2008/08/body-i-shirin-neshat-rebellious-silence.html> ,Erişim Tarihi:25.06.2014 ”SANAL”11
- <http://www.timeoutistanbul.com/sanat/makale/2610/Mona-Hatoum--Hala-Buradasın>,Erişim Tarihi:02.05.2014”SANAL”12
- <http://www.saatchiart.com/bayrak>,Erişim Tarihi:25.06.2014”SANAL”13
- <http://www.halic.edu.tr/tr/guzel-sanatlar-fakultesi/grafik-tasarimi/akademik-kadro/savascevik>,Erişim Tarihi:25.06.2014 ”SANAL”14
- <http://www.kartalgazetesi.com/22557-eliff-karayi-14-kisisel-sergisi-maale>,Erişim Tarihi:25.06.2014 ”SANAL”15
- <http://ajani.ca/blog/2010/03/12/installation-information-leak-by-visual-artist-richard-evans>,Erişim Tarihi:25.06.2014 “SANAL”16

<http://tmagazine.blogs.nytimes.com/2008/02/14/for-the-moment-stefan-sagmeister-4>,Erişim Tarihi: 29.04.2014 “SANAL”17

KrayTom.Resource Magazine.Photo,Life Style”.The Naked Silhouette Alphabet”,Erişim Tarihi:07.05.2014 “SANAL”18

www.printmag.com.OdedEzer,MadTypographicScientistBy:EllenShapiro,Erişim Tarihi:08.05.2014“SANAL”19

Nick Sherman 2012. Fonts in Use. The Glassy Surface of a Lake ,Erişim Tarihi.07.05.2014” SANAL”20

<http://hmac-art108.blogspot.com.tr/2011/03/xu-bing.html>,Erişim Tarihi:27.06.2014” SANAL”21

<http://machoarts.com/20-beautiful-typography-designs-by-nik-ainley>,Erişim Tarihi:27.06.2014 “SANAL”22

<http://www.geraygencer.com>,Erişim Tarihi:26.06.2014 “SANAL”23

Odabaşı, F. (2003). Bilgisayar Destekli Eğitim Açık Öğretim Ünite 8; 138-143w.egitim.com/ eğitimciler, Erişim Tarihi:11.12.2014 “SANAL”24

(e-skop(sanat tarihi eleştiri)/ Çağdaş Estetik / Çağdaş: Yeni Bir Fikir mi? / skopbülten / John Rajchman, Çeviri: Elçin Gen 50-5”3) Erişim Tarihi:02.05.2014,”SANAL”25

EKLER LİSTESİ

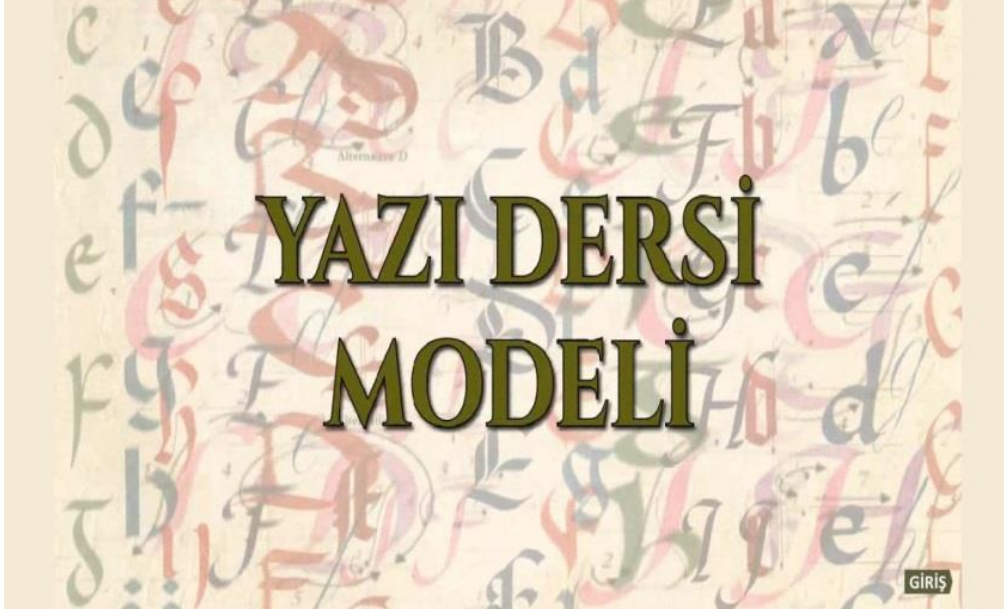
1) EK-1 ETKİLEŞİMLİ CD EKLAN GÖRÜNTÜLERİ

2) EK-2 HAZIRLANAN DERS PLANI

3)YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI RESİM BÖLÜMÜNDE OKUTULAN YAZI DERSİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

EKLER

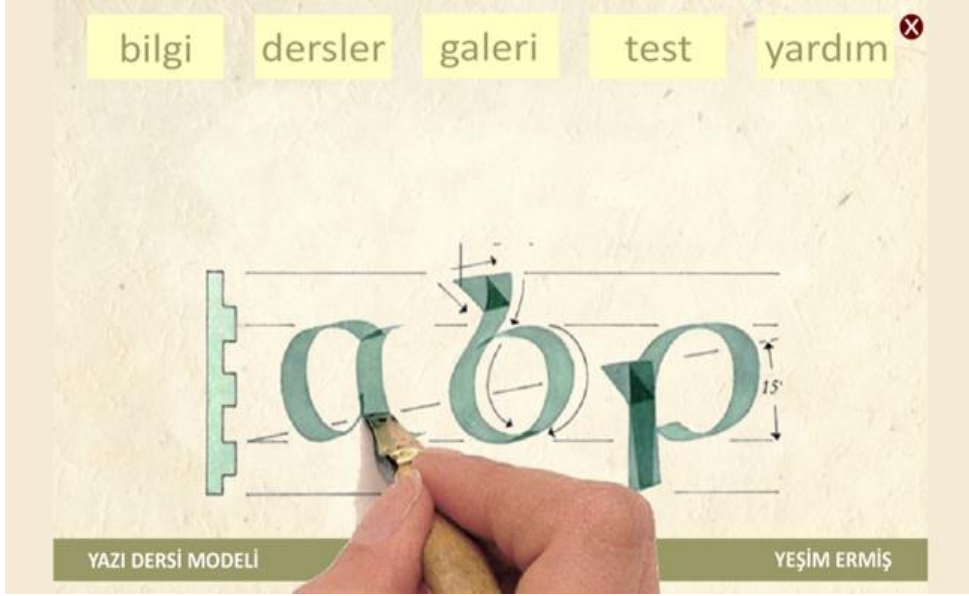
EK-1 ETKİLEŞİMLİ CD EKLAN GÖRÜNTÜLERİ

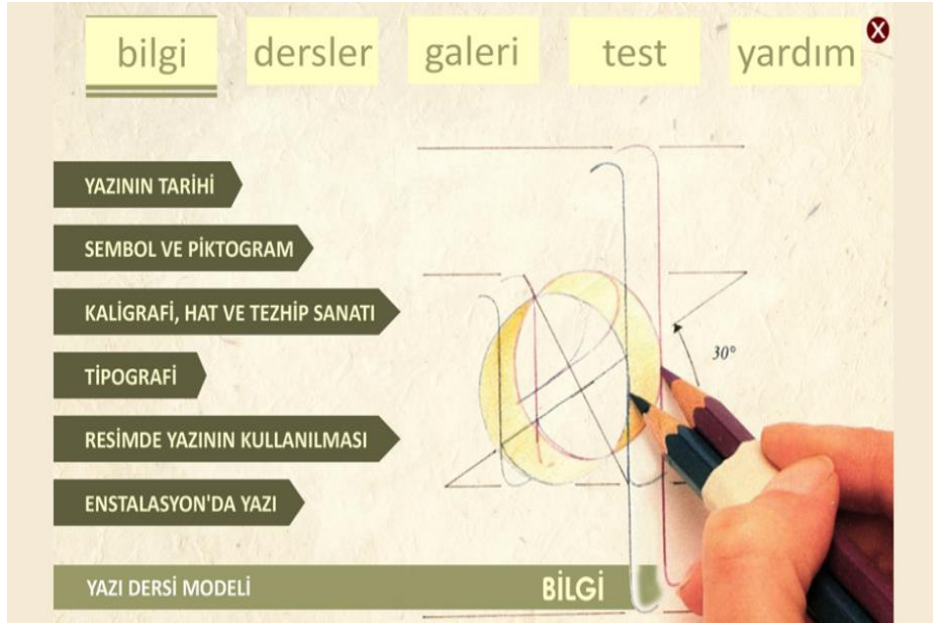
Şekil-98. İnteraktif CD'nin giriş görüntüsü 1

Şekil-99. İnteraktif CD'nin giriş görüntüsü 2

Şekil-100..Etkileşimli (İnteraktif) CD Giriş

Şekil-101. Etkileşimli (İnteraktif) CD Konu Anlatımı

bilgi dersler galeri test yardım

YAZI DERSİ DERS PLANI

Dersin Adı	Kodu	Yarıyılı	Haftalık Teorik + Uygulama Saati	Kredisi	AKTS
Yazı		3	2+2	3	5

Ön Koşul Dersleri Yok

Dersin Dili	Türkçe
Dersin Türü	Zorunlu
Dersin Koordinatörü	
Dersin Eğitmeni	
Asistanlar	Yok
Dersin Amaçları	Yazının tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinir. Farklı uçlar kullanarak yazı yazabilir. Yazıyı estetik boyutta plastik sanatlarataşabilir. Font tasarımı yapabilir. Resimlerinde yazı, kaligrafi ve tipografi öğelerini kullanabilir.

Kaligrafik Çalışma

Yazı ile Tasarım

Stencil ve Yazı Kolaj Çalışması

Tipografi Çalışması

YAZI DERSİ MODELİ DERSLER

Şekil-102.Etkileşimli (İnteraktif) CD Yazı Dersi Modeli

bilgi dersler galeri test yardım

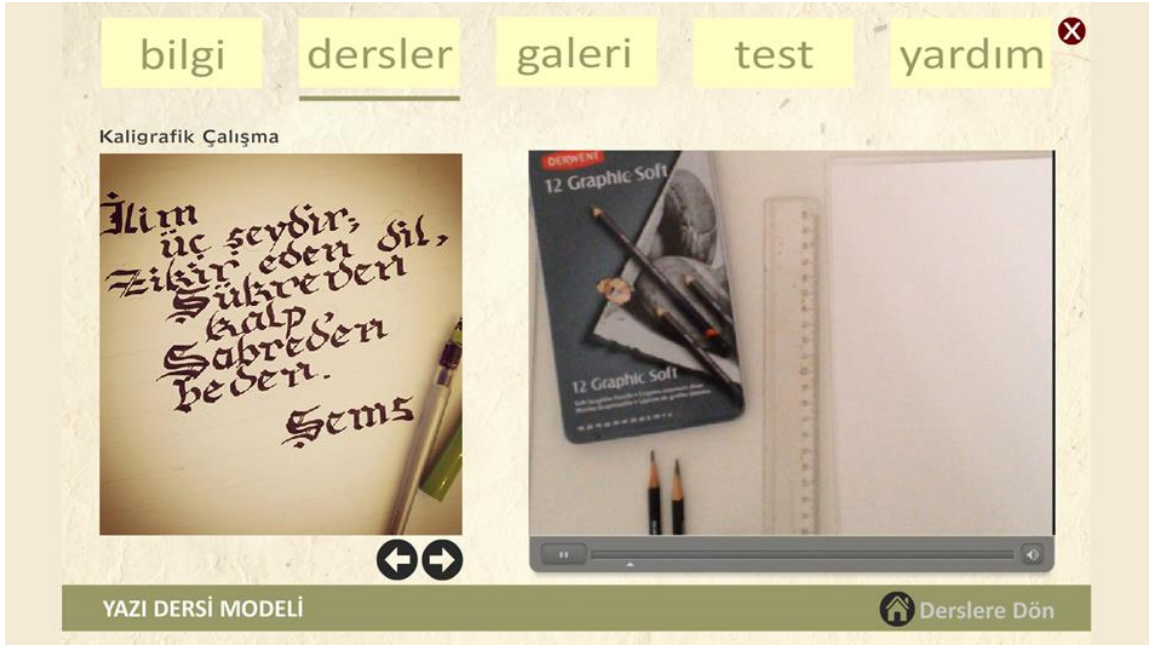
galeri

YAZI DERSİ MODELİ GALERİ

Şekil-103.Etkileşimli (İnteraktif) CD Resim Örnekleri İçeren Galeri

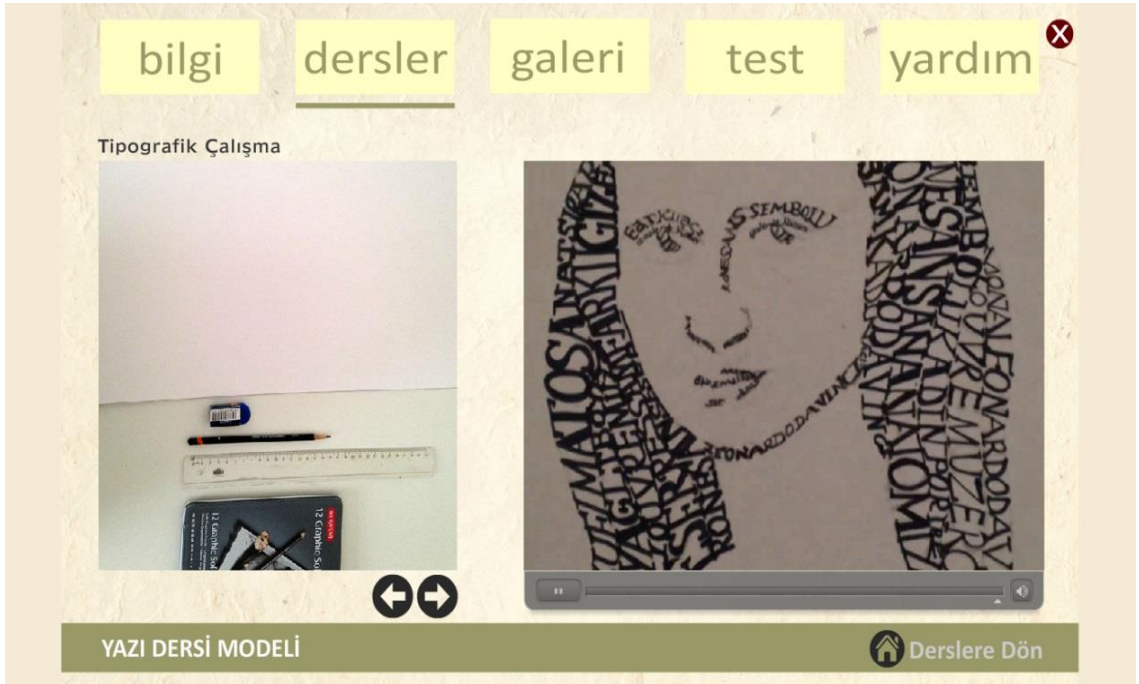
Şekil-104. Etkileşimli (İnteraktif) CD Yazı Dersi Kaligrafik Çalışma Dersi Video

Şekil-105. Etkileşimli (İnteraktif) CD Yazı Dersi Yazı ile Tasarım Dersi Video

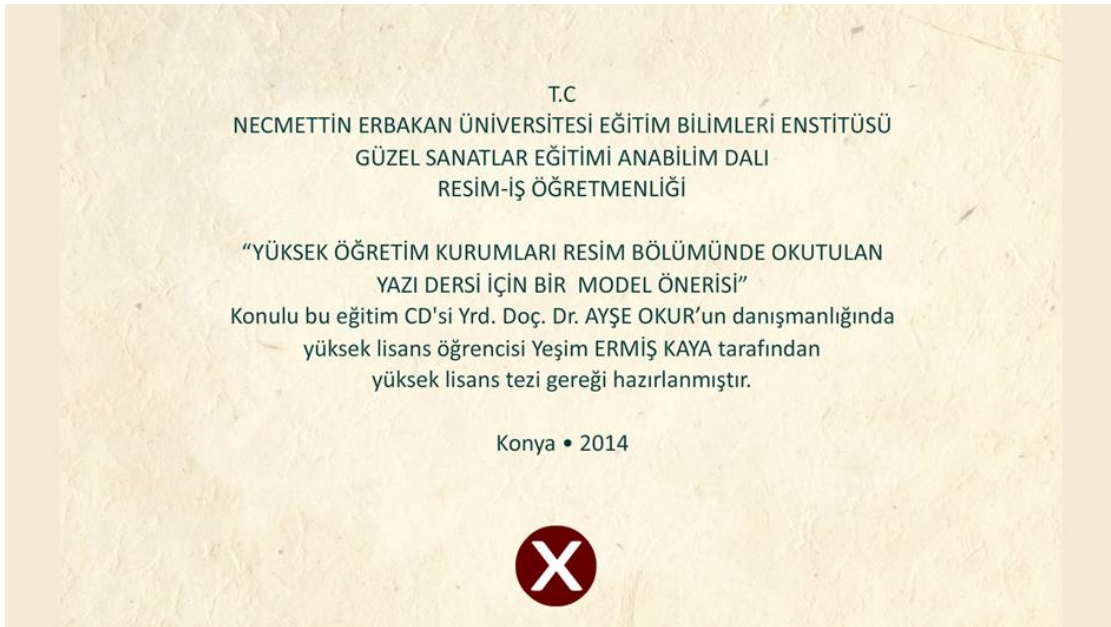
Şekil-106.Etkileşimli(İnteraktif) CD Yazı Dersi Şablon Baskı ve Kolaj Tasarım Dersi Video

Şekil-107.Etkileşimli(İnteraktif) CD Yazı Dersi Şablon Tipografik Tasarım Dersi Video

Şekil-108.Etkileşimli (İnteraktif) CD Kendini Sına Bölümü

Şekil-109.Etkileşimli (İnteraktif) CD Çıkış Ekran

EK:2 HAZIRLANAN DERS PLANI

Ek- Hazirlanan Ders Planı

Ders Adı	Kod u	Yarıyılı	Haftalık Teorik + Uygulama Saati	Kredisi	AKTS
Yazı		2+2	3	3	5
Ön koşul Dersleri	Yok				
Dersin Dili	Türkçe				
Dersin Amaçları	Yazının tarihsel gelişimi hakkında bilgi edinir. Farklı uçlar kullanarak yazı yazabilir. Yazıyı estetik boyutta plastik sanatlara taşıyabilir. Font tasarımı yapabilir. Resimlerinde yazı, kaligrafi ve tipografi öğelerini kullanabilir.				
Dersin Öğrenme Çıktıları	1.Farklı uçlarla gördüğü yazıyı analiz edip yazabilir. 2.Resimlerinde yazıyı kullanabilme 3.Kaligrafi çalışmaları yapabilme 4.Yazının güncel gelişimini takip edebilme.				
Dersin İçeriği	Temel Yazı kurallarını-harf yapılarını öğrenme-özel font tasarımı yapabilme-Plastik sanatlarda yazı kullanabilme-Güncel sanat akımlarının içerisinde yazının yerini kavrama				
Değerlendirme Sistemi	Vize Sınavı: % 40 Final Sınavı: % 60				
KAYNAKLAR					
Yardımcı Kaynaklar	ARTUT K. ve DEMİR H.(2009)Güzel Yazı Teknikleri ve Öğretimi: Ankara, AnıYayıncılık. SARIKAVAK,NamıkKemal.(2009)ÇağdaşTipografininTemelleri(2.Basım).Ankara :Seçkin Yayıncılık HARRİS David (1995) The Art of CalligraphyLondon:Dorling Kindersley Limited, SAMARA T.(2006).Type Style Finder ,United Stated of America Rockport Publishers Massachusetss				
HAFTALIK DERS PLANI					
Hafta	Konular				Ön Çalışmalar
1	Yazının tarihi. Kaligrafik yazı ve hat sanatı ile ilgili örneklerin incelenmesi.				Derste işlenecek konularla ilgili kaynakların gösterilmesi ve incelenmesi
2	Tablalı uçla temel harfler, Kesik uçla temel harfler				
3	Farklı yazı uç ve kalemleri ile çalışma				
4	Farklı yazı uç ve kalemleri ile çalışma				
5	Kaligrafik Çalışma 01				
6	devam				
7	Ara Sınav				
8	Tipografi Çalışması 02				
9	devam				
10	Stencil (Şablon Baskı) yazı ve kolaj çalışması 03				
11	devam				
12	Yazı ile Tasarım				
13	devam				
14	Final				

AKTS / ÇALIŞMA SAATİ TABLOSU			
Faaliyetler	Hafta Sayısı	Süre (Saat)	Çalışma Saati
Dersin Süresi (Hafta sayısı x Haftalık Toplam Ders Saati)	14	4	56
Ders Dışı Çalışma Saati (Hazırlık Çalışması, Tekrar)	12	6	72
Ödevler, sunumlar, internet çalışmaları	2	4	8
Vize Sınavı	1	2	2
Final Sınavı	1	2	2
Toplam Çalışma Saati			140
Toplam Çalışma Saati / 30			4,6
Dersin AKTS Kredisi			5

EK-3

ANKET

YÜKSEKÖĞRETİM KURUMLARI RESİM BÖLÜMÜNDE OKUTULAN YAZI
DERSİ İÇİN BİR MODEL ÖNERİSİ DEĞERLENDİRME ANKETİ

Değerli Uzman,

Yüksek Öğretim Kurumları Resim Bölümünde Okutulan Yazı Dersi İçin Bir Model
Önerisi oluşturmak amacı ile bir araştırma yapılmaktadır

.Bu değerlendirme aracı araştırma kapsamında “Yazı Dersinin Genişletilerek Örnek
bir Etkileşimli CD oluşturularak katkı düzeyinin artırılması ” amaçlı hazırlanmış olan
bu model önerisi ile ilgili olarak Sizden istenilen “Yüksek Öğretim Kurumları Resim
Bölümünde Okutulan Yazı Dersi İçin Bir Model Önerisi Değerlendirme Testi”
başlıklı testi belirtilen kriterler doğrultusunda değerlendirmenizdir.

Katkılarınızdan dolayı Teşekkür Ederim.

1.Yaşınız?

2.Cinsiyetiniz? Kadın Erkek

3. Görevli bulunduğunuz üniversite hangisidir?

.....

4. Görevli bulunduğunuz üniversitenin bölümü hangisidir?

Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Bölümü

5.Bulduğunuz üniversitede kaç yıldır çalışıyorsunuz?.....

6.Daha önce yazı dersine girdiniz mi? Evet Hayır

7.Ne kadar zamandır yazı dersine giriyorsunuz?

.....

Hazırlanan Modelin Değerlendirilmesi	Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Emin Değilim	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.Yazı Dersi Model Önerisinin genel hedefi anlaşılır şekilde sunulmuş mudur?					
2. Yazı Dersi Model Önerisinin hedeflenen sonuca ulaşma katkısı yeterlimi dir?					
3.Hazırlanan ders akışı öğrencinin düzeyine uygun mudur?					
4.Ders akışı içerisinde öğrencilere uygulatılacak çalışmalar basitten karmaşığa ilkesi doğrultusunda zorluk derecesi ayarlanmış mıdır?					
5. •Konu anlatımları anlaşılır biçimde ayarlanmış mıdır?					
6.Konu anlatımında Konu bütünlüğü var mıdır?					
7.Hazırlanan ders planı sizce dersin içeriğine uygun mudur?					
8.Ders planı içerisinde önerilen yardımcı kaynaklar yeterli midir?					
9.Modelin görsellerle desteklenişi yeterli midir?					
10.Hazırlanan Yazı dersi model önerisinin amaçları dersin içeriğine uygun mudur?					

1.Yazı dersine verilen önemi yeterli buluyor musunuz?

Evet

Hayır.

Çünkü.....
.....

2. Haftalık ders saati süresi hedeflenen kazanımları sağlamak için yeterli midir?

Evet.

Hayır.Çünkü.....
.....

3. Sizce bu önerilen ders planı derse verilen önem için uygun yeterlilikte midir?

Evet.

Hayır.Çünkü.....
.....

4.Ders planı; dersin hedef kazanımlarına uygun mudur?

Evet.

Hayır.Çünkü.....
.....

5.Ders planı içerisinde yer alan dersin değerlendirmesi sistemi ölçme değerlendirmeye uygun mudur?

Evet.

Hayır.Çünkü.....
.....

6.Yazı Dersi ders planı amaca uygun hazırlanmış mı?

Evet.

Hayır.Çünkü.....
.....

7.Bu Etkileşimli CD; Öğrencinin kendi öznel bir font tasarımını oluşturma becerisini kazandırmak için yeterli olur mu?

Evet.

Hayır. Çünkü.....

8.Hazırlanan CD ile Sanat ve tasarımın farklı disiplinleri arasında ilişki kurabilme becerisine sahip olabilir mi?

Evet.

Hayır. Çünkü.....

9.Önerilen bu yazı dersi ile ilgili bu model önerisi yazı ile ilgili güncel gelişmeleri kapsayacak nitelikte midir?

Evet.

Hayır. Çünkü.....

10.Güncel sanatı takip ederek bu sorunlara ilişkin tasarımlar üretebilme becerisi kazanabilir mi?

Evet.

Hayır. Çünkü.....

11.Ders için kullanılan materyaller dersin içeriği ile örtüşmekte midir?

Evet.

HayırÇünkü.....

12.Hazırlanan etkileşimli CD' nin içeriğinin yazı dersinin başarısı arttırmak için yeterli buluyor musunuz?

Evet.

Hayır.
Çünkü.....

13.Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler öğrenci düzeyine uygun mudur?

Evet.

Hayır.Çünkü.....
.....

14.Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler dersin içeriği ile örtüşmekte midir?

Evet.

Hayır.

Çünkü.....
.....

15.Yazı Dersi Örnek Modelin de yaptırılan etkinlikler dersin kazanımlarına uygun mudur?

Evet.

Hayır.

Çünkü.....
.....

16.Hazırlanan Yazı Dersi Model Önerisi için Görüşleriniz Nelerdir?

.....
.....
.....

ETKİLEŞİMLİ CD		Çok iyi	İyi	Orta	Zayıf
ARA YÜZ TASARIMI	Tasarım				
	Butonların Tasarımı				
	Görsellerin Yerleşimi				
	Renk Seçimi				
	İnto(Giriş)Tasarımı				
	Tasarımın Tipografi ile Uygunluğu				
İÇERİK	Bütünlük				
	Aşamalılık				
	Değerlendirme				
	İçeriğin Doğruluğu ve Geçerliliği				
	İmla Kuralları				
TİPOGRAFI	Font				
	Fontun Rengi				
	Punto Büyüklüğü				
	Okunurluluk				
	Satır arası boşluklar				
	Satır Uzunluğu				

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Yeşim ERMİŞ	İmza:	
Doğum Yeri:	KONYA		
Doğum Tarihi:	01/08/1977		
Medeni Durumu:	Bekar		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Mümtaz Kuru İ.Ö.O.		KONYA	
Ortaöğretim	Kız Ortaokulu		KONYA	
Lise	Atatürk Kız Lisesi		KONYA	
Lisans	Selçuk Üniversitesi		KONYA	
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi		KONYA	
Becerileri:	Resim			
İlgi Alanları:	Resim,Grafik, İllüstrasyon			
İş Deneyimi:	Kreş İşletmesi,Resim Öğretmenliği			
Aldığı Ödüller:				
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
Tel:	0 553 251 03 59			
Adres	Alavardı Mah.Sedefköy Vilları No:16 Meram/KONYA			